

408.928

R 922 p

Pola Antologio

ELEKTIS KAJ TRADUKIS

KABE

K. L. M. B. B. A.

KUN ANTAŬPAROLO DE

Pro T. CART

DUA ELDONO

STANFORD LIBRARY

PARIS

LIBRAIRIE HACHETTE ET C[°]

79, BOULEVARD SAINT-GERMAIN, 79

—
1909

Tous droits réservés.

VERKOJ DE D^ro K. BEIN (KABE)

160293

La Fundo de l' Mizerio, trad. el SIEROSZEWSKI.

La Interrompita kanto, trad. el ORZESZKO.

Pola Antologio.

Elektitaj Fabeloj, de Fratoj GRIMM.

Internacia Krestomatio

Unua Legolibro.

La Faraono, trad. el PRUS, tri volumoj.

Versajoj en Prozo, trad. el TURGENEV.

Patroj kaj Filoj, trad. el TURGENEV.

Aparte eldonitaj noveloj :

En Fumejo de l' Opio, trad. el REYMONT.

En Malliberejo, trad. el ČIRIKOV.

Bona Sinjorino, trad. el ORZESZKO.

ANTAŪPAROLO

Kiel antaŭčambro al luma apartamento ne devas esti tro vasta, tiel antaŭparolo al verko agrabla, por ke pli frue la leganto ĝuu la libron mem.

Kaj certe plenan kaj maloftan ĝojon trovos la literaturamanto aŭ la artisto en tiu ĉi de Kabe elekta Noveletaro.

Mirinde la aŭtoro konservis por ni en sia esperantigado tiun strangan ĉarmon de l'slava literaturo, faritan el plej akuta — kvazaŭ angla — observado, malakrigita de ia konfuzo, laca, nur orienta, rezignacio.

Se tiu ĉarmo ne svenas tie, kiel en niaj francaj, germanaj aŭ anglaj tradukoj, tion ni ŝuldas unuparte al nia esperanta lingvo mem, kiu ne estas ĝenata de tiranaj, malnovaj kutimoj, aliparte al la rimarkinda lerteco de l'tradukinto, kiu, ŝatante ĉiujn nuancojn de sia amata patra lingvo, scias prezenti ilin, tute liberigitajn de naciismoj, en lingvo facila, harmonia, viva, vere internacia kaj *jam klasika*.

Ankaŭ tion mi laŭdos ĉe Kabe, ke li elektis preciipe aŭtorojn polajn ne tre konatajn ekster Polujo, skribintajn pri plej diversaj temoj : sapiro al la

patrujo (*Laternisto*, *Srul el Lubartov*), amo al la homaro (*Legendo*, *Sur la ferdéko*), humorajo (*Cu si amas*), k. t. p. Farinte tion, li pli interesas la legantojn kaj pruvas agrable la taŭgecon generalan de Esperanto.

Kaj tiamaniere, kiel la vortoj elektitaj el multaj lingvoj fandigas, por tiel diri, en nova, internacia, propran vivon havanta lingvo : nia Esperanto, tiel, dank' al tiaj tradukoj, naskigos el naciaj literaturoj, en pli malpli baldaŭa estonteco, literaturo nova, vere internacia, la — de l'granda germana poelo Göthe antaŭvidita — *Weltliteratur*, la monda literaturo.

TH. CART.

En Parizo, la vesperon de la 12^a de Marto 1905.

POLA ANTOLOGIO

LA LASTA AMKUNVENO

De M. GAWALEWICZ.

Ĉu vi scias, kiam mi konvinkiĝis, ke mi estas maljuna?... de l'momento, kiam mi trovis sur mia kapo la unuan grizan haron?... ne, vi eraras.

La argentaj fadenoj sur miaj tempioj tute ne timigis min; kontraŭe — mi povas vin certigi, ke mi salutis ilin per rideto. Mia frizisto volis ilin elŝiri, mi ne permesis... Ĉi tiu argento sur la kapo eltiris multe da oro el mia poso.

Viro ne griziĝas en sia kvardeka jaro sen kaŭzo. La antaŭtempa grizeco sendube kostis ion, se ne kontantan monon, ion pli multekostan, ĉar... Sed ni lasu tion!... Mi preferas rakonti al vi, kiamaniere mi konvinkiĝis, ke mi komencas maljunigi.

Kuŝigu, mi petas vin, sur la kanapo; vi ne amas kuši sur ursa felo?... kial?... Mi kontraŭe tre amas tion. Ĝutage post la tagmanĝo mi faras ĉi tie mian *sieston* kun cigaro en la bušo kaj kun libro en la mano; varme estas sur la haregoj kaj kun la aĝo la homo fariĝas sibarito.

Ĉu mia kafo kaj likvoro estas bongustaj? Jes? Plej bone. Ĉu vi havas cigaron? Prenu, mi petas vin. Mi ne povis regali vin per pli bona tagmanĝo, mi do donos kiel deserton al vi fraŭlan rakonton.

Ĉu vi amas la nigrharulinojn?...

Kial mi demandas vin pri tio? — por ekscii, ĉu ni havas la saman gupojn. Iam mi amis ilin super ĉio.

Laŭ mia opinio Eva estis nigrharulino kaj Adamo blondulo. En tio, kion ni scias pri niaj pragepatroj, ni devas konsideri, ke nia prapatrino havis pli multe da temperamento, vivemo kaj spriteco, ol nia prapatro, kaj ĉio tio, kara amiko, karakterizas la nigrharulinojn, ne la blondulinojn, kiuj estas pli idealaj, poetaj, bonkoraj kaj eble pli virtaj, ol ĉi tiuj tentulinoj el la infero, sed.... mi preferis la nigrharajn.

La lasta, kiu min delogis, havis ebonajn harojn, nigrain okulojn, brunan vizaĝon, koralajn dentojn, diajn formojn. Kio estis Venus kompare kun ŝi! Malnova antaŭjuĝo, ke nur Venus estis la plej bela! Ĉiu jarcento, ĉiu lando havas sian Venus kaj havos ilin ĝis la fino de l'mondo, dum naskigados knabinoj. Cetere mi devas konfesi, ke se revivigus ĉiuj marmoraj diinoj, kiujn mi vidis en la muzeoj, ili povus sin montradi por mono aŭ havi sukcessagon en la baleteto, sed permesite estas dubi, ĉu ili sukcesus en la privata vivo, *tête-à-tête*, kaj ĉu ili ĉarmus la virojn per sia beleco. Mi pensas, ke ne, ĉar ili ŝajnas tro malvarmaj, tro kvietaj, tro similas pupojn, tute ne havas temperamenton kaj sen ĝi virino eble taŭgas kiel diino, sed per io alia — ne...

Mia belulino, ho kara amiko, estis edzinigita... Ne ridetu antaŭtempe, mi scias, pri kio vi nun pensas... Al vi ŝajnas, ke la edzinoj ekzistas nur por esti delegataj. Terure malmoralas estas la nuna mondo!...

Sinjorino... sinjorino... kiel nomi ŝin, por ne esti nediskreta?... Sinjorino Y., ni diru, estis originala fenomeno en niaj salonoj. Junaj kaj maljunaj adorantoj kuŝis ĉe ŝiaj piedoj, amase kuris post ŝi, en la baloj unuj el ŝiris ŝin el la manoj de aliaj, en la vesperkunvenoj ŝi estis sieĝata, en la teatro ĉiuj lornetoj celis ŝin la tutan vesperon, sur la stratoj oni haltis por ŝin rigardi; ŝi havis ion tian en la vizaĝo, en la tutaj eksteraj.

Ĉu vi rimarkis, ke ekzistas virinoj, kiuj per siaj ĉarmoj malsagigas la virojn, forprenas ilian prudenton? Kaj ĉi tie estas granda maljusteco de l'naturo, ke ĝi donis al la bela sekso tian superecon super ni. Suſīcas, se la virino estas bela, ĉarma, alloganta, kaj ŝi povas per sola rigardo venki la tutan mondron, eĉ ne malferminte la buŝon. Iafoje en ĉi tiu bušo sidas tia sensencajo, ke vi eksentas malvarmon, kiam ŝi komencas paroli, tamen... la plej naiva kokete ridetas, okulumas, kaj jen vi ree flamiĝas. Ĉu mi ne estas prava?...

Vi pensas, ke sinjorino Y. ankaŭ apartenis al tiaj anseraj belecoj?... Tute ne! Ŝi estis virino perfekta en la plena senco de l' vorto.

Foje mi diris al ŝi :

— Vi sendube faris solenan promeson kolekti tutan rozarion da viraj koroj kaj nur tiam fariĝi piulino.

— La rozarion oni portas ĉe la flanko; vi eble preferus, ke mi kolektu la korojn por ĉirkaŭkolo, ĉar tiam mi portus ĉiujn miajn oferaĵojn... sur la kolo.

En balo, post la vespermanĝo iu tre junaj adoranto kuragis kisi ŝian kubuton... Ŝi ŝajnigis, ke ŝi ne rimarkis tion. La junulo kisis ŝin duan fojon. Ŝi turnis ŝin al li kaj diris :

— Vi pensas, ke mia kubuto estas mirakla sankta restajo? Lasu ĝin, la miraklo ne venos, sed pro vi minacos min la danĝero esti dronigita en la maraj profundajoj pro la... malĉastigado de l'etuloj.

Kaj ŝi kovris siajn ĉarmajn brakojn per la punta man-teleto.

Multaj tiaj pikaj diroj estis konataj en la salonoj. Ili faris reklamon en la mondo al ŝia spriteco, naskis la sci-volemon de ĉiuj, kiuj ne konis ŝin persone. Ŝi ridis kaj amuziĝis bonege.

De nia unua renkonto mi havis privilegiojn ĉe sinjorino Y., cetere, eble tio nur ŝajnis al mi... Tio ĉi ŝajnas al ĉiu, se la virino estas ruza kaj lerte manovras kun siaj

adorantoj. La plej saĝa skeptikulo estas trompita kaj konvinkita, ke li sola estas elektita kaj feliĉa, li sola ne estas kondukata per la nazo. Sinjoro, ekzistas neniu nazo, per kiu ĝia posedanto ne povus esti kondukata de virinaj fingretoj.

Mi ne rakontos al vi la detalojn de nia interrilato, tio estus tro longa kaj neinteresa. *Sempre lo stesso.* La milito pro la virino estas ĉiam sama, kvankam ĉiu ŝajne postulas alian strategion; tion ĉi diras al vi maljuna veterano, kiu gajnis pli ol unu batalon, pli ol unu fojon lasis la batalan kampon, vundita, sed kun dekoracio.

Mi devas konfesi, ke al nia Moloho — ni nomis ŝin Moloho — plej multe altiris min la scivolemo. Tiu ĉi sento ja kreis la inferon, pereigis la unuajn gepatroju, degradis la angelojn, fermis la paradizon, kaŭzis la malĉastecon de l'virinoj kaj la malvirtecon de la viroj. La scivolemo, laŭ mia opinio, estis la patrino de la seniluziigo kaj tedo.

Vi diras, ke tio estas sofismo?... Eble vi estas prava, sed mi amas sofismojn kaj tio ĉi pruvas, ke mi multe interrilatis kun virinoj.

Mi do estis scivola, de kiu flanko oni povas sukcese ataki ĉi tiun nevenkeblan citadelon, kiu tamen ŝajnis malfermita de ĉiuj flankoj.

Mi komencis esplori mian Molohon; li mangis ĉiujn, mi volis ekscii, ĉu ne eble estas ekmordi ankaŭ lin. Ŝajnis al mi, ke tio estas ebla. Sed ĉi tiuj esploraj bataletoj iom min lacigis. Kiam oni estas kvardekjara, ne facile estas vetkuri kun la junuloj, furiozi, ĝemi.... Don Juan post la kvardeko certe devus kapitulaci pli ol unu fojon...

Mi plu ne memoras, kiamaniere tio okazis, sed post longa petolado mi ricevis de nia Moloho promeson por la unua amkunveno : post la amindumado devis fine komenciĝi la vera romano.

Se la virinoj scius, kiom ili riskas per la unua konsento, ili neniam elparolus la sakramentajn vortojn :

— Morgaŭ do, en tia horo... tie... Mi venos mia kara!

Ĉu vi komprenas homon, kiu kun fermitaj okuloj dismordas rapon kaj imagas, ke ĝi estas ananaso?... Vi lin ne komprenas? Sed kiom da ni, gustumante la tiel nomatajn « malpermesitajn fruktojn », faras la samon!... Vin mirigas, kion mi diras en la momento de l'escepta sincereco, tamen tio estas unu el multaj veraĵoj, kiujn instruis al mi la vivo. Mi skribos iam teorian kurson de l' delogado por nespertaj kandidatoj al la amo kaj malfermos al ili la okulojn. La lastaj vortoj estos : Fratoj, kontentiĝu per la rapo kaj ne deziru la imagatajn ananasojn.

Vi ridetas skeptike kaj levas la ŝultrojn? Sed mi parolas tute serioze kaj kun pento, bedaŭrinde tre malfrua, — ni ne parolu plu pri tio.

Morgaŭ do estis okazonta la amkunveno. Mi malfrue revenis hejmen de l'vespermanĝo, dum kiu mi trinkis multe da ĉampana vino, fumis fortajn cigarojn,englutis maron da nigra kafo kaj riverojn da konjako. Mi longe ne povis ekdormi. Mi kuſis sur mia fraŭla lito, sur mia risorta matraco kaj pensis pri mia *rendez-vous*.

— Jen feliĉulo, — mi diris al mi — vi havas, kion vi volis. Vi prenas citadelon, ĉirkaŭ kiu galopas aro da azenoj kaj ŝafoj kun elpendantaj langoj. Morgaŭ... la unua amkunveno, — vi devos diri al ŝi, ke vi ŝin amas, adoras, ke la unuan fojon en la vivo vi ekkonis tiel ĉarman virinon, vi devos ripeti ĉiujn malnovajn mensogojn, kiujn vi tiom dà fojoj diris al aliaj. Post kelke da tagoj vi ree interkunvenos, poste ree, poste ĉutage almenaŭ unu momenton, el la estro vi fariĝos sklavo. Kaj poste?... Tio komencos vin enuigi, lacigos vin la interrilato ĉiam kaſata pro timo de skandalo kaj vi provos eksiĝi... Ŝi komencos plendi pri via malvarmo, vi devos vin senkul-pigi, ree juri, reveni devigite, mensogi. Jaluzaj scenoj, riproĉoj, larmoj, ploroj... Kaj la edzo?... Vi vidas, vi tute forgesis pri li. Se li ekscios, preta estas la skandalo. Duelo estas neevitebla; sed pli malbona estas la ekse-dziĝo. Nenia artifiko vin helpos, vi devos edziĝi kun ŝi, vi,

kiu dum kvardek jaroj feliĉe evitis ĉiujn embuskojn kontraŭ via fraŭla libereco!...

Mia kapo estis kvazaŭ malfermita botelo da ĉampano, la pensoj ŝaŭmis, kiel gasaj veziketoj, flugis supren kaj krevis en la aero.

Sed kion utilas tro malfruaj pripensoj!

Mi ekdeziris venki Molohon kaj mi venkis. Morgaŭ, amiko, vi iros al la *rendez-vous*. Mi vin konas, maljuna lupo, vi ploros pro la nigra ŝafeto, sed vi grincos viajn lastajn dentojn, maljuna cinikulo, maljuna hipokritulo! »

Mi ekdormis, kiam jam tagiĝis.

En la sekvinta tago mi vekiĝis tagmeze : estis griza, aŭtuna tago, ne pluvio, tamen estis malseke.

— La diablo prenu tian veteron, en la tago de l'unua interkunveno kun virino! — ripetis mi, kuſante sub la litkovrilo kaj rigardante tra la fenestro, ĉu ne reaperos la blua ĉielo. Peza estis mia kapo, mi estis dormema kaj provis ankoraŭ iom dormeti.... Tio ĉi daŭris gis la dua horo.

Fine mi devis levigi, min lavi, razi, freſigi, por esti preta antaŭ la kvina. La akurateco estis ĉiam mia prin-cipo. *L'exactitude est la politesse des rois.*

Oni povas tute ne veni al la *rendez-vous*, sed ne konvenas malfruiĝi eĉ unu minuton kaj igi la virinon atendi.

Mi komencis bedaŭri, ke mi elektis tiel neopportunan horon. Kvina! Stranga horo por amkunveno! Se almenaŭ unu horon pli malfrue, sed tiam ja mi tagmanĝas — en tia okazo la sepa, oka, naŭa!... La kvina horo komencis ekstreme malplaĉi al mi.

Mi sonorigis al la servisto.

— Kiaj novaĵoj? — demandis mi.

— Ah, via sinjora moſto, pluvo, trapanetranta malsekeco, hunda vetero.

— Malbone, — pensis mi — la ĉielo konspiras kontraŭ ni.

Mi ordonis alporti la noktan surtuton, pantoslojn, teon, gazetojn. .

Mi rigardis en la speguleton ĉe la lito — ho ve!... Mi estis flava, pala, dormema, kun ŝvelintaj okuloj; ŝajnis al mi, ke mi estas dek kvin jarojn pli aĝa, ol hieraŭ. Jes, efektive mi levigis kuntiriginta, kurba, mi sentis doloron en la piedoj, murmuron en la kapo, mi oscedis ĉiuminute. La varmaj kusenoj logis min pli multe, ol la plej ĉarma virino.

Eksonoris la tria horo; la horloĝa sono preskaŭ timigis min.

— Jan, la tria!... Pro Dio, donu la lavazon.

La servisto kun miro min rigardis.

— Kia urgo hodiaŭ?... Vi ja ne eliros dum tia vetero? Mi alportos la tagmangon.

— Silentu malsagulo, donu akvon kaj spongon!

La akvo estis malvarma, kiel neniam antaŭe. Mi tute perdis la deziron min lavi, sed ĉu eble estas iri nelavita al *rendez-vous*!...

Mi staris antaŭ la lavazo, kvazaŭ ĉe la bordo de Glacia Oceano, tremoj kuris sur mia dorso, mi oscedis tiel, ke mi preskaŭ englutis la tutan lavujon kune kun la sapo kaj spongoj.

Vi aŭdis sendube pri kapricaj ĉevaloj, kiuj ne povas transsalti foston, se ili vidas sekancan branĉon ĉe la bordo. La malvarma akvo estis por mi kvazaŭ tia seka branĉo. Sin lavi ŝajnis al mi ofero, kruelaĵo, turmentego. Mi komencis paŝi en la ĉambro, haltis antaŭ la spegulo, rigardis min kaj meditis.

Ciuj malsaguloj filozofas ne ĝustatempe. Oni povas elpensi nenion seriozan, kiam oni oscedas ĉiun kvinan minuton, eĉ se oni estus Sokrato. Unu horon antaŭ la amkunveno mi meditis, kiel la lasta malsagulo kaj kiel Hamleto en la nokta surtuto mi demandis min : « Ĉu iri — aŭ ne iri? »

Poste venis diversaj bagatelaj duboj : ĉu mi havos

sufiĉe da tempo por min lavi, razi kaj vesti dum la sola horo, kiu restis ĝis la kunveno.

La hieraŭaj meditoj ree okupis miajn pensojn.

— Fine, por kio — mi diris al mi — serĉi novan romanon!... Ĉu vi ne havis sufiĉe da ili dum via vivo? Vi delogos virinon originalan, ĉarman, esceptan, sed kiu ĝis nun estis virta. Ne atendu novajn impresojn. Por ĝi estas novaĵo, sed ne por vi! Si venos kun batanta koro, kun rapida spirado, ĉar ĝi venos la unuan fojon. Vi iros kiel sperta, memfida deloganto. Por kio klopodi? Jen ĉi tie vi havas varman ĉambron, molan noktan surtuton kaj pantoflojn, kiujn brodis al vi unu el viaj sentimentalaj amikinoj. Vi ne iras teatron, se oni ludas malnovan dramon, sed vi iras al *rendez-vous*, eble la centa aŭ mila!... Se vi ne venos, vi kompromitos vin, kiel malgentila homo, sed vi havos senvole meriton : la nekonsiderema yirino, kiu senpripense konsentis vian perfidan peton, komprenos la ruzon, evitos la dangeron.

Mi iafoge estas elokventa, se mi nepre volas iun konvinki, precipite tian skeptikulon, kiel mi; mi sukcesis tute konvinki min, ke plej bone, honeste, noble estos — resti hejme.

Mi sidiĝis en la seĝego, en la sama, en kiu vi nun sidas, mi enmetis la manojn ĝis la kubutoj en la manikojn kaj mi restis. Tio estis malkonvena, malgentila ago, ĉu ne vere?... mi diris tion ĉi al mi; eĉ pli multe, post la kvina horo mi plej maledikate insultis min, sed mi ne moviĝis de la seĝo, ne demetis la noktan surtuton kaj manĝis hejme tagmanĝon, alportitan el restoracio, elpensante belajn frazojn, per kiuj mi estis petonta pardonon de sinjorino Y. pro mia neveno al la *rendez-vous*.

Mi malkaše diris al mi tiam ĉiujn verojn, ekster unu : en la kvina horo mi komencis maljuniĝi, fariĝis peza, ne moviĝema, mi perdis la reston de la arte daŭrigata juneco, mi komencis griziĝi — morala griziĝo, kontraŭ kiu ne ekzistas kolorilo.

Vi demandas, kion diris Moloĥo? Si estis eksterordinara virino en ĉiu rilato. Si sin estimis pli multe, ol mi pensis, kaj punis min pli severe, ol mi supozis.

Ĉu vi divenas?... si tute ne venis al la *rendez-vous*, si ŝercis min kaj ridis poste, pensante, ke si trompis min same kiel la aliajn.

Mi diris al vi, ke ne ekzistas nazo, per kiu *gia* posedanto ne povus esti kondukata de virinaj fingretoj kaj tial la ne okazinta amkunveno kun sinjorino Y. estis la lasta *rendez-vous* en mia vivo.

KION NE KOMPREENAS LA HIRUNDOJ KAJ PAPILIOJ

De Wiktor GOMULICKI.

Foje ni foriris de nia muelejo tiel malproksimen, ke la bruo de ĝiaj radoj ĉesis nin atingi.

Anjo deſiris kampajn florojn por bukedo kaj ju pli malproksimen ni iris, des pli belajn kaj multenombrajn florojn ŝi trovis.

Kolektante do bluajn cejanojn ni foriris kelke da verstoj kaj tute ne rimarkis, kiel kaj kiom ĝi okazis.

Cetere jam de longe ni ĉesis kalkuli la horojn kaj zorgi pri ili. Niaj horloĝoj kuſis jam de unu monato sur la fundo de nia komodo.

Kiu dum amkunveno observas la horloĝajn montrilojn? Kiu, ricevante tiom da karesoj de l'naturo, tedas ĝin kalkulante la tempon per egalaj kaj etaj partumoj?

La suno brilis sur la ĉielo tuj antaŭ ni, — ŝajnis do al ni, ke paſante ni iras al la suno.

Subite inter la herbejoj, delikate ondantaj, sur kiuj staris garde izolaj kampaj pirarboj, aperis super ni monteto kun malgranda aro da pinoj.

La pinaro estis malsanema kaj maldensa; tra ĝi oni povis vidi tute klare flavajn murojn kaj ruĝan tegmenton de vilaga domo.

La slave-ruĝa domo ekinteresis nin ; ni do eniris inter la pinojn, kvankam ili tute ne estis allegaj.

Ekzistas arboj, same kiel homoj, kiuj mallogas de l'unua rigardo.

La teron inter la pinoj ne kovris eĉ unu trunketo de

herbo. Se ĝi iam kreskis tie, oni videble detruis ĝin per pašado. Ĉe la bazo de l'trunkoj vane oni serĉus junajn kreskaĵojn, kiuj ordinare akompanas la maljunajn arbojn. Tio estis vegetado sen estonteco, kiel ekzistas vivoj sen morgaŭo.

Preterpasinte la malĝojajn pinojn, ni ekvidis antaŭ ni grandan domon, sur kies muroj rampis sovaĝaj vinberujoj. Al unu el la muroj estis apogita laŭbo el bastonoj kunplektitaj de konvolvuloj kaj pizoj. Post la domo estis gardeno, nezorgata kaj plena de loloj.

Plej granda kaj ŝajne plej grava parto de l'konstruaĵoj estis ekstreme longaj staloj, starantaj ĉe ambaŭ flankoj de l'domo kaj kvazaŭ formantaj kun ĝi nedivideblan tuton. Iom pli malproksime kuŝis flava grenkampo. Malalta barilo apartigis ĝin de l'konstruaĵoj kaj de l'malgranda placeto antaŭ ili.

La barilo formis angulon kaj en la loko, kie kuniĝis du ĝiaj oblikvaj duonoj, ĝi havis pordegon, altan, largan kaj en tiu momento tute malfermitan.

Ni proksimiĝis al la malalta barilo. Anjo ne havis ankoraŭ susiĉe da tempo por apogi al ĝi sian ombrelon kaj jam en la flava domo oni malfermis la pordon kaj viro starigis ĉe la sojlo kaj laŭte demandis :

— Ĉu vi iras eksterlandon?

Ni komprenis. La barilo, malzorge konstruita el kurbaj bastonoj, estis io pli grava, ol limo de kampara propraĵo...

Ĉi tiu barilo apartigis du naciojn, du landojn, du civilizaciojn.

La sekalo, kreskanta post ĝi, estis jam germana sekalo; la cejanoj, kiuj, kiel bluaj lumetoj, bruleatis inter la spikoj, estis jam germanaj cejanoj.

Germana estis eĉ la vento, fluganta de tie kune kun la miela odoro de l'konvolvuloj...

Kompreneble, Anjo devis rifuzi al si la riĉigon de sia bukedo per germanaj floroj kaj ŝi tuj sciigis pri tio la laŭte demandantan viron.

Li reiris domori trankviliĝinta, sed sendube dek kelkaj paroj da viglaj, kvankam nevideblaj okuloj observis ĉiujn niajn movojn.

Kun stranga sento ni komencis rigardi ĉirkaŭe.

— Kial? — demandis Anjo, large malfermante la okulojn — sekve la spikoj, kiu elkreskis tie ĉi el grajno, alportita de tie de la vento, estas nia, sed milionoj da aliaj spikoj, ĝiaj fratoj, estas fremdaj nur tial, ke ili kreskas unu paſon pli malproksime?

Mi penis klarigi al ŝi, ke tio ĉi estas tute natura, eĉ necesega.

— Por kiu?

Anstataŭ respondo mi levis la ŝultrojn.

Okupataj per la penso pri la divido, ni turnis la okulojn al la ĉielo, serĉante ankaŭ sur ĝi liman linion.

Sed la ĉielo estis nur unu, nedividita.

Ni rigardis la sunon.

Ankaŭ la suno estis nur unu, nedividita.

En la sama momento papilio, kiu sidis proksime de ni sur la barilo kaj jen etendis, jen altiris siajn ruĝajn flugiletojn kun argenta subajo, rapide levigis kaj transflugis al la germana flanko.

Ĝi longe flirtis tie super la balancigantaj spikoj kaj trovinte amikon aŭ amikinon ankoraŭ pli trankvile revenis.

Samtempe kelke da hirundoj, antaŭsentante proksimigon de fulmotondro, komencis kun laŭta pepado rondflugi malproksimen kaj senpune trans la limon...

— Vi vidas! — ekkriis Anjo kun infana triumfo. — La hirundoj kaj papilioj ne konsentas la « neceseson », pri kiu vi tiel saĝe parolis.

Ĉi tiuj senkonsideraj vortoj malĝojigis min.

— Aĥ, Anjo, Anjo! — diris mi riproĉe, — ĉu vi forgesis, ke la homo estas pli saĝa kreitajo, ol la flirtemaj birdoj kaj papilioj senpripensaj?...

LA FLOROJ DE L'MALFIDELECO

Afrika legendo rakontita de HAJOTA.

Malproksime, tre malproksime de l'bordo de la maro, post la montoj, sur kiuj neniam paſis la piedo de blanka homo, kuſas bela kaj feliĉa lando. Eĉ ĝia nomo ne estas konata de la blankaj.

La palmoj de ĉi tiu lando liveras la plej fortan vinon kaj plej bongustan oleon, sur la fundo de ĝiaj bluaj riveroj estas pli multe da oro, ol da sablo, kaj la benitaj fruktoj de la *kola* suficege kreskas tie spite la certigoj de la blankaj, ke ĉi tiu frukto bezonas la proksimecon de l'maro.

Reganto de tiu ĉi feliĉa lando estis iam la potenca estro Itoki (la vorto signifas « suno »). Li loĝis en palaco kun kvardek balkonoj kaj dek kvar kortoj. Ĉirkaŭ la palaco vivis kaj laboris por sia sinjoro dek kvar mil sklavoj kaj en la kortoj promenis liaj cent kvardek edzinoj, unu pli bela, ol la alia.

Itoki estis jam naŭdekjara, kaj kelkaj liaj edzinoj apenaŭ atingis la aĝon de dek kvin jaroj, sed malgraŭ ĉio ili montris al li plej varmegan amon. Kiam li aperis inter ili, ne ekzistis en la tuta mondo homo pli dorlotata, ol li.

Tamen Itoki ne havis feliĉan mienon. Dum la juneco beligis lian vizaĝon, malofte oni vidis sur ĝi malĝojon, sed ju pli maljuna li fariĝis, des pli ofte vizitis lin strangaj pensoj, kiuj plenigis lin per maldolĉo kaj malespero.

Forlasante la ĉambrojn de siaj edzinoj li diradis al si mem :

— Ĉu eble estas, ke ili tiel varmege amas min malgraŭ miaj grizaj haroj kaj sulkiĝinta vizaĝo? Ekzistas kelkaj inter ili, kiuj povus esti miaj pranepinoj, kaj tiuj ŝajnas plej karesemaj por mi. Mi havas tiel multe da ili kaj mia koro suficias por ĉiuj, sed ili havas min solan. Ĉu iliaj koroj estas tiel malgrandaj aŭ ĉu tiel granda estas ilia virteco? Mi havas tiel multe da ili... kaj kiom mi jam havis! Eĉ iliajn nomojn mi ne memoras plu... Ili mortis junaj, donante la vivon al infanoj, aŭ laŭ la volo de Grandaj Spiritoj. Sed tiuj povis kore min ami, ĉar mi estis junaj kaj bela....

Ĉi tiuj pensoj de Itoki pruvas, ke kvankam ĉiu civilizacio estis al li fremda, tamen li bone komprenis la aferojn, eble ĝuste tial, ke la civilizacio ankoraŭ ne malklarigis lian prudenton.

Sed la pensoj de Itoki ne gajigis lin; li komencis perdi la dormon kaj appetiton; kiam la zorgemaj korteganoj rimarkis ĉi tion, ili alvokis gloran ŝagulon, kiu logis izola en monta dezerto kaj pri kiu oni diris, ke li interrilatas kun Plej Alta Spirito.

Itoki, kiu havis kašeman karakteron, ŝanceligis en la komenco konfidi al la ŝagulo la sekretan de siaj zorgoj, sed kiam li pripensis, ke la ŝago trapenetras ĉiujn pensojn, li diris :

— Mi estas nek enviema, nek vengema, sed mi ne amas esti trompata. Diru al mi maljunulo, kion mi devas pensi pri la amo de miaj edzinoj? Ĉu ĝi estas sincera? Ĉu en iliaj koroj ne estas perfido?

— Potenca estro — rediris la ŝagulo, — demandu pri ĉio, nur ne pri tio ĉi. Ne ekzistas ŝagulo, kiun plej malsaga virino ne povus trompi. Ion tute certan oni povas eksclii nur post ilia morto. Eĉ tio ne estas ebla por ĉiu. Sed mi konas rimedon...

— Ah! — diris Itoki — kion ĝi utilos? Mi ja ne revivigos ilin por ilin puni.

— Sendube — konsentis la ŝagulo. — Sed laŭ la mor-

tintaj edzinoj vi povos konkludi pri la vivaj. Ĉiu virinoj, en la fideleco kaj malfideleco, en la amo kaj scivolemo, similas unu la alian.

Itoki ne estis ankoraŭ konvinkita.

— Ne! Ne! — diris li, skuante la grizan kapon. — Pri miaj mortintaj edzinoj mi estas tute trankvila.

Kaj li ripetis al la sagulo, kion li ofte diris al si mem :

— Ili amis min kaj estis fidelaj, ĉar mi estis juna kaj bela.

La sagulo nur ridetis.

— Ho, granda Itoki! — diris li — facile estas vidi, ke vi ne konas la virinojn. Ili eble trompis vin ĝuste por maljunaj malbeluloj. Ĉu vi volas konvinkiĝi?

— Bone — respondis Itoki post momenta konsidero.

— Kion mi devas fari?

La sagulo levis la okulojn al la ĉielo kaj komencis paroli per solena voĉo :

— Dufoje en la jaro, antaŭ la grandaj pluvoj kaj antaŭ la granda sekeco, de la montoj, sur kiuj loĝas Plej Altaj Spiritoj, venas super la tutan mondron grandega vento, nomata Vento de Vero. La nomo estas konata nur de la saguloj kaj justuloj, kiuj interrilatas kun Spiritoj, sed oni povas rekoni ĉi tiun venton, ĉar ekzistas preskaŭ neniu homo, al kiu ĝi ne pikas la okulojn. Sub la blovo de tiu ĉi vento, dum la plena luno, ekkreskas sur la tomboj de l'mortintoj strangaj floroj, kiuj vivas nur unu nokton. Atendu ankoraŭ kelke da tagoj kaj la vento afluigos. Tuj kiam ĝi ekblovos kaj levigos la nokta luno, iru, potenca Itoki, post la urbon sur la monteton ĉirkaŭitan de alooij, kie en la ombro de la palmoj ripozas la restajoj de viaj edzinoj. Kiom da ili vi jam enterigis?

— Mi pensas, ke ĉirkaŭ ok *tally*¹ — respondis la estro,
— sed mi ne memoras bone. La lasta enterigo okazis

1. La negroj kalkulas ordinare nur ĝis dek kaj nomas tian dekon *tally*. Post ĉiu deko ili rekomenas la kalkulon. Sekve ok *tally* signifas okdek.

antaŭ unu jaro. Ĉi tiu edzino estis malplej kara por mia koro, ĉar en ŝia frua juneco malsano mangis la belecon de ŝia vizago. Mi restigis ŝin ĉe mi pro kompato. La rakonto de ŝia tombo ne estas interesa por mi.

— La okulo de l'saga homo estas malfermita por ĉio, ĉar la scio povas de ĉie veni — diris la saĝulo. — Iru do, granda Itoki, inter la tombojn kaj rigardu atente. Sur la tomboj de l'edzinoj, kiuj estis malfidelaj per la penso, vi vidos blankan floretton, kovritan de malgrandaj punktetoj, kvazaŭ superšutitan per pistita rustaĵo. Rugaj kiel sango floroj kreskos sur la tomboj de l'edzinoj, kiuj perfidis per la vortoj; kaj el la tomboj de tiuj, kiuj estis malfidelaj per la agoj, levigos floroj brulantaj, kiel la flamoj de kena torĉo. Kiom da fojoj iu el ili trompis vin iamaniere, tiom da trikoloraj floroj vi trovos sur ŝia tombo. Iru do, rigardu, kalkulu, kaj vi scios la veron.

— Kaj la tomboj de tiuj, kiuj estis tutkore fidelaj? — demandis Itoki.

— Sur ili vi trovos **neniajn florojn**, ĉar la virto estas silenta eĉ post la morto.

— En tia okazo — ekkriis Itoki, — mi estas certa, ke mi ne vidos eĉ unu floron...

— Faru ĝin Plej Alta Spirito! — diris la saĝulo. — Sed tiam memoru, potenca Itoki, ke vi devos neniam dubi pri iu el viaj edzinoj, eĉ se vi vivos duan fojon naŭdek jarojn kaj eĉ se vi vidos ŝin en la brakoj de alia viro.

— Tion ĉi mi ne promesas — respondis Itoki, kies grizaj brovoj starigis, kiel ĉe sovaĝa kato. — La estinta tempo ne estas la estanta. Mi dankas vin, saĝulo, por via konsilo. Via Vento de Vero estas benita vento; sed mi preferus, se ĝi blovas sur la vivantajn, ne sur la mortintajn.

— Ne eble estas por la homoj trapenetri per unu fojo la superterajn misterojn — diris la saĝulo. — Post unu jaro mi revenos; se vi same deziregos scii la veron, kaj Plej Alta Spirito, aŭskultinte favore miajn pregojn, donos al

mi novan rimedon, tiام mi volonte komunikos ĝin al vi.
Dume vivu trankvile kaj juste, ho potenca Itoki!

Foriris la glora saĝulo en la montojn, akceptinte
neniun el la luksaj donacoj, malavare oferitaj de la
dankema Itoki.

La atendata tago eklumis, la tago de Vento de Vero.
Ĉiuj iris tenante la manplatojn ĉe la frunto por gardi la
okulojn. Multaj tute kovris la okulojn per tukoj aŭ restis
hejme por eviti la netolereblan pikadon.

Frue matene Itoki sendis sklavojn sur la tombejan
monteton kaj ordonis purigi la tombojn, por ke neniu
herbo restu sur ili. Vespere li eliris nerimarkite el la
palaco kaj rapidis ekster la urbon.

Li iris kun mallevida kapo, kun fermetitaj okuloj, ĉar
ankaŭ lin pikis iom Vento de Vero. Nur kiam li haltis
antaŭ la aloa ĉirkaŭbaro, li levis la kapon kaj terura krio
elŝiriĝis el lia brusto.

Ŝajnis, ke la tutu monteto brulas kvazaŭ grandega
fajrujo. Itoki sentis flamon en la brusto, flamon en la
okuloj kaj ne sciis, kio tiel bruligas lin : ĉu doloro, ĉu
kolero, ĉu cindrigita credo de tiom da jaroj, ĉu la honto
pro la malhonoro, pruvita per flama fajro.

En la unua momento li volis forkuri, sed konsiderin^{te}
li eniris inter la tombojn, kutimiĝante iom post iom
al la terura brilo kaj ne perdante la esperon, ke li trovos
eble unu, solan tombon, sur kies nuda brusto li povos
apogi la kapon kaj plori larmojn de l'malespero kaj sen-
luziigo.

Sed li ne trovis tian. Eĉ la tombo de la lasta edzino,
kies vizag^{on} manĝis en frua juneco abomena malsano,
et ĝi donis al li nenian konsolon. La floro de l'ago ne
brulis sur ĝi, sed anstataŭe estis tie tiom da blankaj
floroj, kovritaj de rustaj punktetoj, ke Itoki ne kuraĝis
kalkuli ilin.

Sur ĉiuj aliaj tomboj kreskis la malpure blankaj floroj
de la malfidelaj pensoj kaj deziroj, la ruĝaj kiel sango

floroj de l'perfida vortoj, sed ambaŭ paligis antau la flamaj floroj de l'malfidelaj agoj.

Estis jam malfrua nokto, kiam Itoki revenis de la tombejo. Li tuj ŝlosis sin en siaj ĉambroj kaj dum dek tagoj malpermesite estis al ĉiuj viziti la region, senlime malgojan kaj malesperan.

En la dek-unua tago la plej intima kortegano kuraĝis eniri kaj diris :

— Potenca estro! En la deka nokto du viaj edzinoj mortis de sapiro al vi. Ĉu vi ordonas, ke mi aranĝu la kutimajn solenajn funebrojn. Ĉu vi honoros la enterigon per via ĉeesto?

Itoki, kiu dum la dek tagoj plimaljuniĝis dek jarojn, levis sur lin sian malgojan, sed ĉiam ankoraŭ severan kaj energian rigardon.

— Ne! — diris li — trifioje ne! Vi envolvu la kadavrojn en palmajn matojn, ŝargu per ŝtonoj kaj ĵetu sur la fundon de l'rivero. De nun ĉiuj regaj edzinoj estos tiama niere entombigataj.

La mirigita kortegano foriris. Itoki mallevis la kapon sur la bruston kaj diris al si :

— Almenaŭ tie Vento de Vero ne atingos ilin. Neniu el miaj posteuloj, se ili havos la kondamnidan intencion elſiri la sekretan el la tomboj, estos punita per tia honto kaj maldolĉo, kian mi sentas nun.

Post unu jaro la sagulo venis de la montoj en la palacon de Itoki, sed li jam trovis tie novan estron — lian plej maljunan filon. Itoki ne vivis plu. La sagulon tre ĉagrenis lia morto. Kiam li eksciis pri la lasta ordono de l'rego — ĵetadi la restajojn de la regaj edzinoj sur la fundon de l'rivero, li demandis nenion plu kaj foriris, laŭdante la sagecon kaj bonecon de Grandaj Spiritoj, kiuj malkovras al la homoj nur tiom da vero, kiom ili povas toleri.

LA FLIKISTO

De Klemens JUNOSZA.

Melankolia aŭtuna nokto lulis al la dormo la podlasan vilagon.

La dometoj kaj garbejoj dronis en la mallumo, kvazaŭ en grandega vazo, plena de inka akvo miksaĵo.

Post la plumbaj, pezaj nuboj nur malofte, kiam supre ekblovis pli forte la vento, aperis malgranda steleto kaj tuj kaŝiĝis kiel homo, kiu sekrete transiras la landlimon...

Regis tomba, solena silento, la lumoj estingiĝis, la homoj ekdormis... Nur la vento, diboĉanta sur la kampoj, batalis kontraŭ larĝebranĉa saliko kaj deŝiris de ĝi la lastajn flavigintajn foliojn...

La dika trunko de ĉi tiu ftizulo estis supre rompita de fulmotondro kaj interne putra, el la flankaj branĉoj elfalis la arbocerbo kaj tiamaniere la maljuna saliko fariĝis stranga fluto, per kiu la vento ludis malgajan melodion.

El la malproksima arbaro flugis de l'tempo al tempo la malgoja kriego de malsataj lupoj -- la sola viva sono en la mallumo kaj silento... La homoj dormis ŝtonan dormon, sen songoj kaj fantomoj, la dormon de l'homoj malfacile korpe laborantaj.

La kokoj jam antaŭ longe proklamis la noktomezon, Morfeo aŭtokrate regis en la nobela vilaĝo kaj ĉiuj ĝiaj logantoj laŭte ronkis, kiel konvenas al veraj polaj nobeloj, el kiuj ĉiu, laŭ la proverbo, egalas princon.

Dum ĉi tiu griza aŭtuna nokto, en dometo ĉe la fino de l'vilaĝo brileatis blanka malklara lumeto kaj sur la fenes-traj vitroj oni povis vidi ombron de kliniginta, kurbiginta homo, kiu senĉese egalmezure movadis la manon...

Kiu maldormas en tiel malfrua horo? kiu bruligas kan-delon dum la nokto, kiun ja oni donacis al ni por la dor-mado? Ni rigardu internen...

La ĉambro estas granda, kun du malgrandaj fenestroj. En la fajrujo kraketante hruletas du malsekaj betulaj ŝtipoj, sur kies ŝelo kuras de l'tempo al tempo pala flameto, haltas momenton kaj revenas al la centro de l'fajro, ĉerpas tie novajn fortojn, ree atakas fervore la ŝtipon kaj pli kaj pli varmege kisas ĝian blankan haŭ-ton...

En la alia angulo de l'ĉambro staras grandega lito kaj sur ĝi kušas dika kusenego. El sub ĝia angulo vidigas kufo kaj parto da vizaĝo de energio nobelino.

Apud la kameno, sur freŝa pajlo ronkas grasa Brighido kaj kredeble ĝi songas idilie-paštistajn songojn, ĉar ĝi ofte faras geston, kvazaŭ ĝi forpelus de l'kampo frem-dajn brutojn.

Sur la benko apud la muro sin etendis dekdujara knabo, la plej junu membro de l'familio, apogis la kapon sur la kvarfoje faldita ŝafa pelto kaj kušas tiel trankvile kaj kviête, kiel tio okazas somere, kiam li paſtas nokte la bovojn kaj silente meditante rigardas la stelojn migrantajn sur la ĉielo kaj la laktajn vojojn, sur kiuj, laŭ la popolaj fabeloj, iras nur sanktuloj kaj anĝeloj.

Sinjoro Onufry, la posedanto de l'domo kaj kampo, dormas en alia parto de l'domo, en la festa ĉambro, en kiu pina tablo, flave kolorigita, ŝajnigas fraksenon, kaj hejme farita tolo tablotukon.

Sinjoro Onufry dormas profunde, same kiel ĉiuj liaj hejmanoj, kiel lia edzino, kiu kuris la tutan tagon, kriis kaj ankoraŭ pli multe babilis!

En la servistoĉambro, kiu estas ankaŭ kuirejo, kaj kie

bruletas la fajro, maldormas homa kreitajo, tute fremda al ĉi tiu domo.

Gi estis hebreo pala, malfortika, malgrasa kun ekstreme akrepintaj membroj.

Sur la longa nazo li havis malnovajn okulvitrojn, tra kiuj rigardas liaj nigraj, penetremaj okuloj, iom vualataj de larma nebulo, kiu pendas kvazaŭ tulo antaŭ la rigardo, laca de la laboro kaj maldormo.

La longforma vizago kun maldensa barbo, en kiu argentaj fadenoj de l'antaŭtempa grizeco briletas.

La mallarga, enfalinta brusto spiras malfacile; pene laboras la pulmo por konservi la vivon de sia pose-danto.

La pintaj kubutoj, la malgrasaj fingroj kaj la mal-likaj kiel bastonoj piedoj formas tuton, kiu similas skeleton en duobla ingo : la homa haŭto kaj kelke da metroj da nigra, eluzita drapo.

Ĉi tiu malforta, laborema kreitajo estas Judka Sil-berknopf « la unua varsovia tajloro en la tuta urbo Losice kaj ĉirkaŭaĵo... »

Antaŭ li kuſas sur la tablo tondilo, plenmano da butonoj, kelkaj fadenaroj, peco da vakso alguita al tabuleto kaj flartabakujo el betula ŝelo...

De tempo al tempo, kiam la larma nebulo tro kovras liajn okulojn, kiam la palpebroj fariĝas pezaj kiel plumbo kaj komencas senforte malleviĝi, la maldikaj fingroj de Judka ĉerpas el la ujo porcion da verda tabako kaj la fortoj revenas por momento.

En la okulojn ekfluas pli grandaj larmoj, forigas la nebulon kaj ree la rigardo pli klare vidas la pikojn de l'kudrilo, kiu verkas « fajn » varsovian palton kun tiel alta kolumo, kian ne posedas eĉ la princa moŝto...

Krom la flartabako staras sur la tablo ankaŭ malgranda botelo da brando, apude kuſas peco da pano, du ajloj kaj iom da salo en papereto; sed Judka estas praktika homo, li ne mangos nun la ajlon, li ne trinkos la

brandon, ĉar li scias tre bone, ke post kelke da horoj kiam li alkudros la manikojn kaj tie okcidente inter la ĉielo kaj tero estos videbla blanka strio, kiu vejas la kokojn por tria krio — tiam li eksentos doloron ĉe la koro... Li eksentos tie tian premon kaj malfortecon, ke li preskaŭ defalos de l'seĝo; ĉio mallumigos antaŭ la okuloj kaj li vidos lumetantajn rondojn, tre belajn rondojn rugajn, verdajn, bluajn, orajn, nigrajn kun oraj punktetoj, kaj fine tute nigrajn, kiuj rapide kunigos unuj kun aliaj kaj formos unu nigran tuton... Tiam tremeto kuros sur lia dorso, grandaj ŝvitaj gutoj aperos sur lia frunto... la enfalinta brusto komencos malfacile labori kaj momenton ŝajnos al li, ke Jehovo fariĝis malriĉa, ke Li posedas nur malmulte da aero kaj kompreneble... nur por riĉaj hebreoj.

Judka konas tre bone tiajn momentojn — jam ofte ili vizitis lin. Poste li petas pardonon de Kreinto, ke li peke suspektis Lin, sed al li ŝajnis, ke jam tute mankas la aero por la malriĉuloj. Ĉar li ofte travivis tion, li do ne trinkas nun la brandon. Venos la horo, oni ne bezonas rigardi la horloĝon... La verdaj kaj oraj rondoj ekbrilos antaŭ la okuloj...

Tiam Judka ekstaros, rektiĝos, malsekigos la tempiojn per akvo, turnos la okulojn tien, kie la ora strio jam klare apartigos la teron de la ĉielo, kaj diros mallongan pregon.

La prego enhavos nur dankojn. Judka diros : « Mi dankas vin, Sinjoro, ke Vi ne kreis min virino, ke Vi ne kreis min sklavo, ke Vi ne kreis min hundo! » Tio signifas : « mi dankas, ke mi estas brava viro, ke mi estas libera homo kaj ke mi povas labori ĉiutage dekok horojn; fine, ke mi estas la unua varsovia tajloro en la tutu urbo Losice kaj ĉirkaŭaĵo, ne malbela kaj malsaga besto ».

Poste jam kun pura konscienco Judka elverŝos iom da brando teren, kaj la reston li trinkos malrapide, ĝuas

ĉiun guton, kiu tuj liveros vivigan varmon al lia organismo, tremanta de malvarmo. Trinkinte la brandon, li mangos malmulte da pano kun multo da salo kaj unu ajlon — nur unu — ĉar ne ĉiutage oni trovas tiagn ajlojn. Ili estas grandaj, plataj, pale ruĝaj kun argenta brilo, — ili povus esti ornamo eĉ de la sabata festeno. Tial li lasos unu kiel provizon, en la plej profunda poŝo de sia eluzita vesto.

Fortiginte sian korpon, Judka kun ruĝaj okuloj, sed kun artefarita vigleco blovos en la fajron kaj metos tien du gladiolojn kun teniloj envolvitaj en ĉifonoj — du gladiolojn, tiel nigragn kiel lia sorto kaj tiel malmolajn, kiel la severega fatalo, kiu klinas lian dorson al la tero kaj antaŭtempe grizigas lian barbon.

Judka laboris jam kelke da tagoj ĉe sinjoro Onufry kaj laboris diligente, ĉar dum ĉi tiu tempo li faris belegan jakon por la sinjorino, el malnova surtuto — kaftanon por fraŭlino Brigido, flikis kaj refrešigis dek diversajn vestojn kaj en ĉi tiu nokto li estis finonta majstroverkon — palton por sinjoro Onufry mem.

Kaj por ĉio ĉi Judka ricevos ekster veturilo da ligno, kiun sinjoro Onufry solene promesis liveri en la sekvonta semajno ĝis la domo de Judka, kontante kvar rublojn.

La majstroverko devas nepre esti preta templime.

— Aŭskultu hebreo — diris sinjoro Onufry — mi pagas al vi, kanajlo, kiel sinjoro; sed ne forgesu, ke mi devas havi la palton vendrede en frua mateno; mi ja ne povas viziti la preĝejon sen konvena vesto.

— Via sinjora moŝto — penis klarigi la hebreo — mi preskaŭ ne dormis la tutan semajnon...

— Kial vi ne dungis helpanton?

— Helpanton? Mi mem ricevos tre malmulte...

— Mi jam diris al vi, faru kion vi volas, sed la palto devas estis preta...

— Bone, ĝi estos preta, sed aldonu ankoraŭ duonbu-

selon da terpomoj por la infanoj... Ne avaru, via sinjora mošto, malfacilaj estas nun la tempoj.

— Diablo vin prenu, hebreo!... bone, mi donos al vi, kiom vi povos porti, mi rekomedos vin al mia najbaro, sed...

La promeso estis por Judka sprono. Li maldormos la kvaran nokton, sed li ricevos ekster la interkonsentita salajro duonbušelon da terpomoj, kaj la espero ricevi novan laboron ne estis ankaŭ senvalora...

Li varmegè eklaboris, kaj kiam la ora stroj aperis oriente kaj li jam alkudris la manikojn al la majstro-verko, li eksentis doloron ĉe la koro. La koloraj rondoj komencis rapide turnigi antaŭ liaj okuloj kaj tuj farigis nigraj...

Tiam Judka, laŭ sia kutimo, rekonsciigis sin per glaseto da brando kaj per ajlo kun pano.

Kiam li refreſigis sin kaj komencis gladi la palton, fraŭlino Brigido levigis de la lito kaj ekbruligis fajron, kiu susiĉus por rosti bovidon. La sinjorino ankaŭ levigis.

— Monama hebreo! — diris ŝi — li ankoraŭ sidas ĉe la laboro.

— Ĉiu malriĉulo devas esti monama — respondis la hebreo — sed guste tial, ke li estas tiel avida, sinjoro via edzo estos vestita, kiel la grafo de Wiwloki... Tia peco da palto estas maloftajo!

Sinjorino Onufrowa atente rigardis la palton, iom mallaŭdis la kudran laboron, kritikis la poſojn, sed en realeco ŝi estis kontenta, ke la edzo havos por malgranda prezo tian elegantaĵon. Kiam ŝi ekvidis la palan, lacan vizaĝon de Judka, liajn ruĝajn kiel ĉe kuniklo okulojn, ŝi ekkompatis la hebreon kaj diris.

— Mi donos al vi ion por mangi, mia Judka, ĉar vi estas terure laca.

— Dio rekompencu vian sinjoran moſton, sed kion mi povas mangi ĉi tie? Malpermesite estas al mi mangi, kion vi mangas.

La virino opiniis lin tute prava.

— Kredo estas kredo — diris ŝi. — Ĉiu devas ŝati sian religion. — Poste ŝi malfermis ŝrankon, verŝis brandon en glaseton kaj metis ĝin sur la tablon.

— Trinku — diris ŝi — tio ja estas permesita!

La dua glaseto kaj la varmego de l'fajrujo ne restis senefikaj... Judka vigligis, rugo kovris lian vizagon, li fariĝis eĉ bonhumora.

Li spritis glatigante la palton, per kiu li provevestis sinjoron Onufry.

— Rigardu Margareto! — diris sinjoro Onufry — ĉu gi similas palton?

— Lerta hebreo! peko estus tion nei, li faris al vi belan veston.

— Rimarku via sinjora moŝto, kiel ĝusta estas la mezuro — diris Judka, glatigante la faldojn sur la dorso — faru alia tian *fajn* palton! Bela peco da laboro, da arto! Aj vaj, via sinjora moŝto povus tuj veturi al edziĝa soleno! La laboro valoras duonbušelon da terpomoj!...

— Bone, mi promesis, mi sendos la terpomojn kun la ligno.

— Mi devos atendi ĝis lundo. Donu al mi hodiaŭ almenaŭ kvaronbušelon, mi ĝin portos mem. Via sinjora moŝto, miaj infanoj kredeble jam malsatas hejme; por tia fajn laboro ili mangu almenaŭ iom da terpomoj!

. Sinjoro Onufry kondukis la hebreon en la kelon, helpis lin plenigi la sakon per terpomoj, pagis la salajron kaj ili disiĝis.

Judka piediris hejmen. Sur la kurba dorso li portis la pezan sakon, kiu enhavis, ekster la terpomoj, ankaŭ du ferajn gladilojn.

Abomena koto estis sur la vojo. En la aero pendis peza, griza nebulo, tra kiu oni vidis nur malklare la arbojn kaj arbetojn, starantajn ĉe la bordo.

Ĝis la urbeto estis preskaŭ du mejloj, kaj Judka devis

veni tien antaŭ la krepusko, ĉar estis vendredo. Vespere komenciĝas la sabato.

Judka esperis, ke helpos lin lia malpezeco, la ligna ulno, sur kiun li sin apogis, fine ke lin prenos sur sian veturilon iu ajn kamparano, kiun li renkontos.

Čiuj konas lin en la tutaj ĉirkaŭaĵoj... Por faciligi la pašadon, li faldis la baskojn de sia surtuto kaj ligis ilin al la zono.

Ne facile estas iri sur malebena vojo plena de densa koto, precipa kiam oni portas grandan ŝargon... Ho, tute ne facile! sed Judkan puŝis hejmen granda feliĉo.

Li havis belegan semajnon kun tiel granda enspezo! Li ricevos lignon kaj terpomojn, en la poŝo li havas kvar rublojn kaj sur la dorso li portas kvaronbušelon da terpomoj!

Kun tia akiro penvaloras rapidi hejmen!

Li do iris kaj meditis.

Komence liaj pensoj koncentriĝis sur la mono, kiun li enspezis. Li kalkulis, rekalkulis, kion li povus aĉeti por la kvar rubloj, kaj kion valoras la ligno kaj terpomoj, kiujn li ricevos aldone... Pensante pri ĝi, li iris tre rapide, tiel rapide, ke li eksentis varmegon. Lia vizaĝo ruĝigis...

Li devis malrapidigi la paſojn, fine li haltis, metis la ŝargon sur la teron, prenis iom da flartabako kaj rigardis posten, ĉu ne venas veturilo...

Li konvinkiĝis, ke li trairis ne pli multe, ol du verstojn.

Kien povis atingi lia rigardo, la vojo estis dezerta... ĉiuj veturis de l'kontraŭa direkto; lama almozulo prenis siajn irilojn sub la ŝultron kaj rapidis pregejon, kurante kaj kantante ne tre pian kanton.

Judka rememoris la interparoladon kun sinjorino Onufrowa kaj komencis mediti pri ĝi.

Li mem diris, ke malriĉulo estas monama kaj avida, kaj ĉar li estas tia kaj ĉiam malsata, la riĉulo havas kudritajn vestojn. Vere, pensis li, la malriĉeco estas malbela afero, kaj la malsato similas vipon : ĝi vipas, tre

forte vipas. La ĉevalo de l'akvoveturigisto ricevas multe da batoj, trenas multe da akvo, sed ricevas iom da fojno. En ĉi tiuj malfacilaj tempoj la ĉevalo faras bonan negocon, pli bonan ol la flikisto. Kial pli bonan? Ĉar la ĉevalo bezonas nur fojnon, havas nek edzinon nek dek infanojn, vivas sen la sabata festeno kaj ne edzinigas la filinojn.

Judka jam estis envionta la ĉevalon, sed ektimis ĉi tiun penson.

Fi! Kia peko! La ĉevalo estas bruto, kaj li estas la unua varsovia tajloro en la tuta urbo Losice kaj ĉirkaŭaĵo; li ĉiumatene dankas Dion por tio, ke Li kreis lin homo. La ĉevalo estas malsaga, kaj li kvin jarojn trinkis el la puto de la saĝego de rabeno Jojna. La ĉevalon post ĝia morto mangos la hundoj, kaj li kušos komforte en la tombo sub ligna koloneto, sur kiu oni skulptos kandilingon. Lia animo iros al la gloraj antaŭuloj.

Ne! li ne envias la sorton de l'ĉevalo. Ĉu li forgesis la belan enspezon de la lasta semajno?

Ripozinte, li daŭrigis la vojaĝon. Stranga dormemo malhelpas liajn pašojn. Senpense li rigardas la grizan nebulon, paſas aŭtomate, pli kaj pli malrapide.

La piedoj fariĝis pezaj, kvazaŭ ŝargitaj per plumbo — ili ne sekvas la rektan direkton, sed ŝanceligas, desegnas arkojn, kiel la piedoj de drinkulo.

Sed Judka 'ne estis ebria, li nur sentis sin iom malforta.

Sed tio estas bagatelo, baldaŭ pasos; tio okazas ne unuafoge!...

Tio estas nur dormemo : la kapo iom doloras kaj tremo kuras sur la korpo. Iafoje ĉi tio antaŭdiras malsanon, iafoje pasas sen postsigno. Judka scias, ke oni povas kutimiĝi al tio — cetere, eble li renkontos veturilon...

Bedaŭrinde li vidas neniu.

Li jam trairis la duonon da vojo, sed la urbo tute ne

proksimiĝas kaj la sako terure premegas. Ĉu sinjoro Onufry ŝutis en ĝin pizon anstataŭ terpomoj?

Ne, terpomoj estis en la sako. Sed kial ili tiel premegas lian dorson, kial ili farigis tiel pezaj? Kiam li ekportis ilin, ili ne ŝajnis tiel pezaj kaj la dormemo ne turmentis lin.

La palpebroj malleviĝas senforte, la piedoj ne obeas plu, li nepre devas iom ripozi, ne eble estas daŭrigi la iradon.

Feliĉe tuj apud la vojo estis monteto, sufice seka, kovrita de flaviĝinta herbo. Supozeble iam staris tie kverko, — restis ankoraŭ nigra, larĝa trunko.

Bonega loko por la ripozo!

Judka metis la sakon sur la trunkon kaj mem sidigis sur la monteto.

Restas ja ankoraŭ sufice da tempo. La nebulo iom malleviĝis. La pala kaj kvazaŭ dormema suno, rigardanta tra la nubo, ne atingis ankoraŭ sian tagmezan postenon. Oni povas veni hejmen antaŭ la subiro de l'suno.

Judka meditas, kial Dio donis al la homo malsagajn piedojn, kiuj tiel rapide lacigas?... Anstataue Li donacis al li delikatan saĝon... sed ne al ĉiuj. Ekzemple kiel bonegajn piedojn havas la faktoro, kiel li kuras por la negoco, kvazaŭ leporo! sed li ne scias fari fajn varsovian palton kaj maldormi kelke da noktoj.

Tia estas la sorto : unuj guas talenton, aliaj sanon. Judka posedas talenton.

Li kalkulas la kaftanojn, kiujn li faris en la lasta tempo : belegaj kaftanoj! Poste li divenas, kion Bajla kuiris por la sabato? Kredeble multajn bonajn aferojn! Belega tago estas la sabato, — oni tiam mangas, dormas kaj laŭdas Dion... Kiu elpensis la sabaton, estis tre saĝa!...

La pensoj de Judka revenas al la pasintaj tempoj — kvazaŭ en kalejdoskopo li vidas novajn kaj novajn pentraĵojn... La tuta historio de lia vivo... Sed kion tio signifas? — li sentas sin ree malforta.

Tio estas la laciĝo, la dormo rememorigas pri siaj rajtoj.

La kapo falas sur la bruston, la tuta korpo klinigas posten senvole. La flikisto metas la manojn sub la kapon, etendas la piedojn kaj ekdormas...

Du kornikoj rondflugas super li. Fine ili eksidis sur bedo kaj klinante flanken la kapojn rigardas la dormanton.

Poste ili levigas supren kaj de supre rigardas lin atente, laŭte kriante,..

Sendube ili miras, kial la hebreo dormas apud la vojo? Li ne estas malviva, ne! Tion ĉi la korvoj scias ĉiam tre bone.

La suno jam mallevigas okcidenten. Sur la kota vojo aperas grenveturilo kun tri ĉevaloj rapide trotantaj. Sur pajla garbo sidas sinjoro Jacenty, ekonomo de najbara bieno, veturigisto Grzela rapidigas la ĉevalojn. Verŝajne ili veturas por iu mašino, ĉar ili metis multe da pajlo kaj prenis avenon por kelke da tagoj.

— Haltu, Grzela, haltu! — krias sinjoro Jacenty — rigardu, kiu kuſas tie!

Grzela haltigis la ĉevalojn.

— Tio estas hebreo.

— Ĉu li estas ebria, aŭ malsana?

— Sinjoro, eble li estas malviva, ni prefere forkuru, ĉar alie oni vokos nin, kiel atestantojn.

— Vi estas prava, sed ni vidu : se li vivas, ni prenos lin sur la veturilon, se ne, ni tuj forkuru!

Grzela desaltis de la veturilo.

— Sinjoro, tio estas Judka, hebreo el Losice; ŝajnas, ke li vivas ankoraŭ, ĉar li spiras.

— Hebreo, Judka! — kriis sinjoro Jacenty — ĉu vi forgesis pri la baldaŭa sabato, sentaŭgulo?

Judka salte levigis, ekrigardis per senkonsciaj okuloj kaj ne povis kompreni en la unua momento, kie li estas kaj kio okazis.

— Sidiĝu, kanajlo — ekkriis Grzela — ni veturigos vin al Losice...

Dankante kaj salutante ĝis la tero, la flikisto suprenrampis la veturilon kaj rakontis al la ekonomo, de kie li venis.

— Strange estas — diris la ekonomo al si mem — li falis apud la vojo kvazaŭ ne homo!

— Via sinjora moŝto — respondis Judka — ĉe ni oni diras : la kokino ne estas birdo, la kaprino ne estas bruto, la tajloro ne estas homo.

— Li ne estas homo? kio do vi estas?

— Homo, sed ne homo, nur tajloro...

— Infana babilado! Kiu ordonis al vi maldormi kvar noktojn?

— Neniu ordonis, sed ĉiu homo devas vivi... La tajloro ankaŭ devas vivi, sed se li volas vivi, li ne povas dormi, kaj se li volus dormi, li ne povus vivi, ĝi estas tute komprenebla...

— Sprita hebreo — diris Grzela — por ĉio li havas artifikon.

Post kelke da horoj Judka sidis hejme en nova surtuto kaj pelta ĉapo ĉe la tablo kun festa mangajo. La infanoj, jam dormis aŭ oscedis en la anguloj. Sinjorino Bajla en vesto ornamita per floroj kaj rugaj rubandoj metis sur la teleron de sia edzo kaj sinjoro pecojn da fajn spicita fiŝo. Kaj ĉi tiu sinjoro kaj edzino, kaj estro de l'familio pensis, kiel bela estas la mondo, bongusta la *kugel*, feliĉa la vivo kaj benita la sabato.

MIA ONKLINJO

De M. KONOPNICKA.

Sed, onklinjo!

— Sed, kara Julio, ne kolerigu min senbezone. Kaj antaŭ ĉio... For de ĉi tie, Jolka!... Ne kisu senĉese miajn manojn.

— Sed viaj manoj estas kvazaŭ kreitaj por la kisado — ekkriis mi, ne ellasante ŝian dekstran manon, dum mi penis kapti la maldekstran, kiun ŝi kaŝis de miaj átakoj en la faldojn de sia vesto.

— Ah, kiaj fingretoj! Kvazaŭ el sukero! Kaj, onklinjo tuṭa... Ah, kia bela ruĝo sur la vangoj!

— Iru, iru jam, mia kara. Hontu paroli tion!

— Kion? Kial mi devas honti? Pro Dio! Ĉu tio ne estas vera? — Mi parolis ŝajnjigante sengenon, sed efektive mi estis tre embarasata, starante antaŭ mia onklino, fraŭlino Konstanco Pulevič, posedantino de tre alta, tre mallarĝa kaj tre blanka domo, en ŝia malgranda, odoranta lavendon salono. La virga blankeco de la muroj bele kontrastis la verdecon de l'arbetoj, amase kreskantaj autaŭ la fenestroj. Malnovmodaj mebloj, tegitaj per blankaj kovriloj, staris rigide apud la muroj, kaj la mal-mola, negastama seĝeto, sur kiu mi sidiĝis en la unua momento, ŝajnis indignanta de mia intimeco.

Fraŭlino Konstanco, pli malpli kvardekjara, alta, rekta, malgrasa, en sia nigra vesto, kun la delikata, pala vizaĝo kaj malhelaj, glate kombitaj haroj, inter kiuj jam brilis arĝentaj fadenoj, similis monaĥinon.

En tiu ĉi momento ŝi sidis rekta kaj rigida sur mallargā, alta seĝo kaj sur ŝiaj palaj vangoj aperis delikata ruĝo de l'malpacienco kaj konfuzo. Ĉe ŝiaj piedoj saltis kaj bojis ŵolka kaj Finka; en granda, per blua ŝalo tape-tita korbo dormis la silkhara Pafcia, kaj la plej malica el ĉiuj, Dianka, kiu ĉiam malpacis kun mi, murmuris sub la fortepiano.

Ĉio ĉi impresis min melankolie. Mi ĵus ricevis unuan profitan laboron, mi, freše diplomita inĝeniero, sed mi devis forveturi malproksimen kaj mi ne sciis, kie lasi mian Anulkan, kun kiu mi edziĝis antaŭ unu jaro.

Momenton daŭris silento, kiu antaŭdiris nenion bonan. Mi decidis tamen ataki ankoraŭ unu fojon.

— Kio estos, onklinjo? — demandis mi per plej dolĉa voĉo.

Si malpacience levis la ŝultrojn.

— Kio estos? Nenio....

— Sed onklinjo, vi ja scias, ke mi devas forveturi, ke se mi rifuzos la proponon de tia firmo, mi perdos grandan profiton kaj bonan klientaron. Ĉu vi rifuzos al mi tian bagatelon?

— Bela bagatelo! — ekkriis ŝi — preni en sian domon junan edzinon por kvar semajnoj...

— Ne por kvar, ne! Eble por tri, por du, ĉu mi scias. Mi rapidos, mi laboros tutajn noktojn por reveni plej baldaŭ. Mi ja sopiros...

— Ho jes, mi ĝin scias — diris ŝi, rigardante min de l'alto de sia malmola seĝo kaj malestime kuntirante sian mallarĝan supran lipon.

• Mi ŝajnigis, ke mi tute ne rimarkis la malestimon al mia edza sopiro.

— Konsideru, onklinjo! — petegis mi. — Ĉu mi povas lasi mian birdeton solan? Si havas ĉi tie nek patrinon, nek parencojn... Si ĉagreniĝos, sopiros, ploros. Kaj en tia stato...

Fulmo trakuris la vizagón de l'maljuna fraŭlino. Ŝi

saltis de la sego kaj iom kliniginte etendis kontraŭ mian bruston sian blankan kaj maldikan fingron. Jolka, Finka kaj Dianka, vidinte la atakan konduton de sia sinjorino, sin jetis al mi kun laŭta bojado. Pafcia dormante murmuris :

— Jes, jes! En tia stato! — ekkriis fraŭlino Pulevič kun triumfa voĉo de jugisto, kiu sukcesis eltiri de kulpigito konfeson. — En tia stato! Jen viaj propraj vortoj. Mi mem neniam.... For Jolka! kuſu kviete Finka!... sed se vi mem komencis paroli pri tio... silentu Dianka!... mi devas fine malfermi al vi la okulojn! Ĉu vi pensas, mia kara, ke mi estas infano? Ĉu vi opinias, ke mi ne scias, kio sekvas « tian staton »? Ho mia kara! Mi ne estas tiel naiva! Preskaŭ de dek jaroj mi ĉesis kredi pri viaj cikonioj... for Dianka!... kaj pri ĉiuj aliaj mensogoj. Kaj tial mi decidis akcepti nur tiajn logantojn, kiuj ne havis, ne havas kaj ne havos infanojn... Mi ne faras aliajn kontraktojn... Jes, mia kara... Mi scias, mi ĉion scias. Jam de dek jaroj!

Si diris tion rapide, per kortuſita kaj mallaūta voĉo, kiu iom tremis, kaj malhela ruĝo kovris ŝin ĝis la tempioj.

— De dek jaroj! Jam tiel longe! Ha, ha, ha! Sed, onklinjo! Ha, ha, ha! Mia Anulka....

— Silentu, mi vin petas! — diris vivege la fraŭlino — vi estas dironta ree ion malsagān.

— Sed, onklinjo, pri la cikonioj ne kredas nun eĉ la dekjaraj knabinoj.

— Diru nenion plu, klarigu nenion — defendis sin fraŭlino Konstanco. — Miaj oreloj velkas de viaj vortoj.

— Ili velkas? Kontraue! Mi vidas, ke ili ĉarme ruĝigas. Jen ekzemple la maldekstra. Vera koralo! Gi min logas murmureti ion en ĝin...

La maljuna fraŭlino levis ambaŭ manojn al la oreloj por gardi ilin kontraŭ mi. Ŝiaj koleraj brovoj estis kuntiritaj, la lipoj tremis, la okuloj jetis fulmojn. Si estis preskaŭ bela en ĉi tiu momento.

— Pro Dio! — kriis ŝi. — Susiĉe. Vi ne forgesu, ke vi estas en la loĝejo...

Si haltis, turnis la rigardon al la pordo kaj aŭskultis ion. Oni aŭdis bruon en la aŭtaŭĉambro. Iu iris tie, kuris, oni malfermis la pordon al la vestiblo, el kiu flugis virinaj voĉoj kaj io, kvazaŭ kata miaŭo. Finka kaj Jolka ekbojis kaj stariginte la orelojn kuris al la sojlo. Dianka kaſis sin sub la kanapon kaj furioze bojis.

Mi ankoraŭ ne certiĝis, de kie venas la neatendata interrompo, kiam en la salonon enkuris spireganta Vojcieĥova, la pordistino.

— Sinjorino... sinjorino! — parolis ŝi, rapide spirante de kortušeco.

— Sinjorino...

Si ne povis ekspiri, levis la manojn al la brusto kaj nur post momento ekkriis :

— Oni submetis al ni...

— Kion? Kion oni submetis? — miris la maljuna fraŭlino kun timego en la voĉo...

— Vi demandas kion? — miris Vojcieĥova. — Kompreneble infanon!

— Infanon? Jezuo, Mario, Sankta Jozefo! — ekkriis fraŭlino Konstanco kaj, malespere kunpremante sian kapon, senmoviĝis, kvazaŭ ŝtono.

Silento ekregis en la malgranda salono. Vojcieĥova staris ĉe la sojlo kun larĝe malfermita buŝo kaj laŭte spirregis. Mi ŝiretis mian barbon, ne kuraĝante moviĝi.

— Plej sankta Dipatrino! Plej sankta Dipatrino — murmuratis la maljuna fraŭlino per tremantaj lipoj. Fine ŝi ekkuraĝis malfermi la fermetitajn okulojn kaj rigardi Vojcieĥova'n.

— Ĉu vi estas tute certa, ke ĝi estas infano?

— Certa? — indignis la virino — ĉu mi estas blinda? Ĉu mi ne konas infanojn? Dank' al Dio, mi havis miajn proprajn...

— Bone, bone, silentu jam! — kriis la maljuna fraŭ-

lino, levante la manojn al la oreloj. — Ho kompatema Dio! Se ĝi estas infano, prenu ĝin, Vojcieĥova, kaj tuj redonu al la patrino...

— Jes, vi estas prava... al la patrino! — rediris Vojcieĥova, levante la ŝultrojn — tia patrino atendos, ĝis oni reportos al ŝi la infanon!...

— Ho ve, mi malfeliĉa! — gemis la maljuna fraŭlino. — Prenu do ĝin, metu ien ajn, forportu el la domo, ĝi ne restu ĉi tie...

— Onklinjo! — diris mi, rigardante trankvilige ŝiajn malesperajn okulojn — kiu jetas infanon el la domo dum la frosto? Eble la etulo estas malsata, nuda...

Fraŭlino Konstanco tuta tremis.

— Kompatema Dio, kompatema Dio! — murmureatis ŝi, kunmetante la manojn, kvazaŭ por prego...

— Kio do, sinjorino? Ĉu preni, aŭ ne preni ĝin? Ĝi krietas, kompatindulo...

— Kara Vojcieĥova... iru!... restu!... atendu! Dio, Dio, kompatu min! Kara Julio, eble vi ĝin prenos?

— Mi? En la nomo de Patro kaj Filo! Mi? Por ke mia edzino eksuspektu min? Mi ne povas, absolute ne povas...

Iu kompatema animo aperis en la pordo de l'antaŭĉambro.

— Faru ion kun ĉi tiu infano, kiam Dio donis ĝin al vi, Vojcieĥova! Ĝi ja ne estas hundido, ne lasu ĝin ĉe la sojlo. Eble ĝi jam estas baptita...

— Jezuo, Mario! Jezuo, Mario! — kriis la fraŭlino kurante en la salono, kvazaŭ senkonscia. — Kia skandal! Kia skandal! Ĉiuj en la tuta domo jam scias tion! Mi tio ne postvivos!

Si malespere krucigis la manojn kaj haltis rigardante min kun petego.

Mi kore ŝin ekkompatis.

— Kia skandal, onklinjo? Tio ja povas okazi al ĉiu. Trankviliĝu onklinjo! Mi petas, mi tre petas vin! Donu la gaston! — mi min turnis al Vojcieĥova, kiam mi vidis, ke

nenu kuraĝas ion decidi. — Oni ja devas almenaŭ vidi ĝin.

Vojcieĥova eliris kaj post momento alportis paketon, el kiu oni aŭdis mallaŭtan krieton.

— Ho, ĝi ja estas jam granda! — diris mi, rigardante la submetiton, envolvitan en malriĉaj, sed sufice puraj bindaĵoj. — Bela etulo! Ĉu knabo, aŭ knabino?

— Julio! — kriis la onklino, kaptante mian manon. — Pro Dio, mi petegas, indulgu min!

— Bone, bone! — trankviligis mi ŝian virgulinan timon.

— Min persone tio ne tre interesas...

— Knabo, sinjoro! — respondis triumfe Vojcieĥova — li estas jam verŝajne dudeksemajna. Brava knabeto!

Mi proksimiĝis al la maljuna fraŭlino, kiu forkuris de ni kaj febre tremante kaſis sin en angulo.

— Venu onklinjo — diris mi, prenante ŝian manon. — Ne timu! Rigardu la knabon! La diablo ne estas tiel terura, kiel oni lin desegnas. La knabo sentaŭgulo estas beleta...

— Julio mia, pri unu mi petas vin! — elektu pli decajn esprimojn. Knabo-sentaŭgulo... Ĉu ne eble estas nomi ĝin alimaniere?

Mi ekridegis.

— Alimaniere? Bonega propono! Kiel mi nomos lin? Terpomo, aŭ kio, pro diablo?

La fraŭlino kunpremis la lipojn kaj mallevis la okulojn.

— Venu onklinjo, venu, mi petas vin.

Si rifuzis, sed mi tiris ŝin post mi.

Šiaj piedoj tremis, la vizaĝon kovris varmega ruĝo.

— Rigardu — diris mi ne ellasante ŝian manon — kia bela knabo! Kiaj saĝaj okuloj! Li ridetas... Vere, li ride tas...

La fraŭlino staris antaŭ la infano, haltigante la spiradon kaj large malfermantante la okulojn.

— Prenu lin sur la manojn, onklinjo! — insistis mi. — Nur unu momenton! Vi vidos, kia ĝuo tio estas.

Fraŭlino Konstanco saltis posten kun teruro.

— Ne! Ne! Neniam! — ekkriis ŝi, kovrante la okulojn per ambaŭ manoj.

— Hojda! Hojda! — dume kantis karese Vojcieĥova, balancante alten la knabon, kiun ŝi jam malvolvis el la dikala tuko.

La infano estis sendube kontenta, ĉar li laŭte kore ridis, svingante la manojn kaj piedojn.

Li gajigis la salonon, sur ĝiaj blankaj muroj lia ombro ŝajnis granda papilio.

La maljuna fraŭlino etendis la kolon, iom klinigis kaj scivole rigardis la submetiton. Ŝi rapide spiris, sur ŝia vizaĝo oni vidis ankoraŭ timon, sed la malfermetitaj lipoj komencis jam dolĉe rideti.

Finka, Jolka kaj Dianka, mirigitaj de la neordinara sceno, komencis boji, ĉiu alivoće, kaj saltis ĉirkaŭ Vojcieĥova.

— For Jolka! Kušu Finka! Silentu Dianka! — kriis la fraŭlino kaj forpelis la hundojn.

Mi danke ŝin rigardis. Ŝi ekdefendis lin. Mi decidis forgi la feron..!

— Donu al mi la knabon, Vojcieĥova. Venu samlandano — diris mi, etendante la manojn.

— Jes, kompreneble tuj! — rediris la virino — por ke vi rompu lin al mi?

Tiu ĉi « al mi » ŝi diris per tia tono, kvazaŭ ŝi estus naskinta, nutrinta lin kaj kvazaŭ li estus ŝia ekskluziva propraĵo. Ĝi iom kolerigis min.

— Estu trankvila, timu nenion! Li nur min ne... ataku, de mi nenio minacas lin! Donu, mi ripetas...

Mi prenis la knabon sur la manojn. Li mire, serioze rigardis min, kvazaŭ kerubo, kiu jus falis de l'ĉielo.

— Rigardu, onklinjo, la belan knabon! — diris mi, proksimiĝante al fraŭlino Konstanco. — Kiel li rigardas ĉirkaue! Saĝa knabo! Kiel granda li estas! Prenu lin, onklinjo, mi petas! Ne timu! Malfeliĉa, malfeliĉa orfo... — diris mi, karese premante la etulon.

Sur la vizago de la maljuna fraŭlino estis videbla kortsanta batalo. Jen ruĝigis, jen paligis ŝiaj vangoj. La mallevitaj manoj liveris al la tuto trajtojn de malforteco kaj rezignacio.

Mi klinigis al ŝi. Mia bušo proksimiĝis al ŝia maldekstra orelo, kiu ne havis ankoraŭ tempon paliĝi.

— Vi ja ne eljetos lin, onklinjo! — murmureatis mi — Vi savos ĉi tiun homan estajon — estontan homon... Vi premos lin al via koro, vi edukos lin. Vi ekkonas la dolcon de l'patrineco, vi plenigos vian malplenan vivon... Vi ne avaros al li nutrajon, karesojn, ridetojn... Virgulino vi fariĝos patrino... Vi plenumos la virinan difinon...

Si klinis kapon sur mian brakon kaj kovrinte la okulojn per la mano, mallaŭte ploris. Jolka, Finka kaj Pafcia subite vekiĝis kaj terure ekbojis, la infano ektimis kaj komencis plori. La fraŭlino malkovris la vizagon, malsekan de ploro, sed trankvilan.

— Vojcieĥova — diris ŝi — prenu la hundojn al vi en la kuirejon. La infano timas...

Mi volis ekgenui antaŭ ŝi.

— Prenu ĝin, prenu, onklinjo! — insistis mi plena de espero. — Nur unu fojon premu ĝin al la koro, vi vidos, kiel dolĉa estas ĉi tio!

— Sed mi timas, Julcjo... — diris ŝi mallaŭte. — Miaj manoj tremas... Mi neniam infanon...

— Sidiĝu do, onklinjo! Mi metos ĝin sur viaj genuoj...

Si obeis. Mi kondukis ŝin al la alta seĝego, similanta konfesseĝon. Mi envolvis la infanon en la tukon, sur kiu antaŭ momento kuſis Pafcia, kaj metis la knabon sur la genuoj de l' fraŭlino. Si volis lin levi, sed tiel mallerte ekfaris tion, ke Vojcieĥova levis la ŝultrojn indigninte.

— O!... Ĉu oni tiel prenas la infanon? Tie-ĉi sub la brako! Jen kiel! Kaj per la dua... sub la dorseto... Jen kiel!

Kaj ŝi gvidis la delikatajn manojn de fraŭlino Kostanco, kiu ridetis kaj ruĝigis, kiel rozo.

— Bonan tagon! — eksonis la laŭta voĉo de l'doktoro, kiu estis najbaro kaj granda adoranto de fraŭlino Konstanco, sed kiu povis neniam paciĝi kun ŝiaj hundoj.

— Kio estas? — diris li bonkore. — La fino de l'mondo? Mi vidas nek Filunkan, nek Pifkan (li ĉiam aliigis iliajn nomojn) kaj mia sinjorino kun infaneto sur la brako, kvazaŭ Madonna...

Si ekridetis, ne etendante al li la manon, ĉar ŝi ne sciis, kiun ŝi povus pli sendangere eltiri, la manon sub la brako, aŭ sub la dorseto.

— Ah! — daŭrigis la doktoro, frotante la manojn — io tentas min ekgenui antaŭ ĉi tiu mangajo, kiel la bovo aŭ azeno en la kristnaska kanto... De kie vi ricevis la belulon?

— Dio donis! — diris fraŭlino Konstanco per dolĉa, mola voĉo.

Mi komencis adiaŭi. Si klinis al mi la frunton, kiun mi respektege kisis.

— Lasu ĉe mi vian Anulkan — murmureatis ŝi — kaj ne mortigu vin tie per la laboro, ne rapidu...

KAPREOLINETO

De A. NIEMOJEWSKI¹.

La arbara gardisto alportis ŝin el la arbaro timantan, teruritan. Pro plej malgranda murmureto ŝi tremis kiel tremolo. La grandegaj kortaj hundoj, Visla kaj Zagraj, saltis al ŝi furioze bojante, kaj la gardisto pene forpelis ilin en ilian dometon. Sed Manjo komencis karesi la kapreolineton, alportis al ŝi lakton, kaj la malfeliĉa besto iom post iom kuraĝiĝis, komencis pli gaje ĉirkaŭrigardi, fine eĉ salti. Post kelke da tagoj ŝi jam sentime kuris en la tutu domo kaj ĝardeno, post kelke da monatoj ŝi ne evitis eĉ Visla'n kaj Zagraj'on, kiuj kuris al ŝi, kuŝiĝis ĉe ŝiaj piedoj, lekis ŝin kaj ŝian amikinon Manjon.

Manjo sidis tutajn horojn ĉe la fino de l'aleo antau la pordeto, post kiu komenciĝis jam la arbaro, la kapreolineto ĉe ŝiaj piedoj. La kapreolineto fiksas sur la okulojn de Manjo sian rigardon molan, infanan, plenan de konfido, ke Manjo gardos kaj defendos ŝin en malfeliĉa okazo. Post la pordeto la arbaro bruis, tie estis la libero, la kunulinoj. Ŝi kuŝis ĉe la piedoj de Manjo kaj rigardis ŝiajn okulojn. Manjo estis ŝia kunulino.

La folioj flaviĝis, la floroj velkis, grizaj nubojo kovris la ĉielon, la arbaro malĝoĝiĝis. Poste la neĝo komencis fali, la blanka vintra kovrilo aperis sur la tero. Post la teruraj frostoj ree ekblovis pli molaj ventoj, la viviga suno komencis varmigi, la neĝoj degelis. Alkuris la printempo, verde vestante la teron kaj ornamante ĝin per

1. Ling, Intern. 1904, n° 9.

floroj. Manjo ree sidigis kun sia kapreolineto ĉe la pordo de l'ĝardeno. Sed la kapreolineto, jam granda, pli kaj pli maltrankvile turnis sin al la arbaro, flaris, ĉirkaŭrigardis. Foje vespero la kapreolino estis ekstreme maltrankvila. La luno hele lumis. Ombro aperis ĉe la pordeto. Manjo, ektiminte, turnis tien la kapon kaj ekvidis post la pordeto inter la arbetoj kapon de altkreska kapreolo kun belegaj kornoj.

En la sekvinta tago Manjo vane serĉis la kapreolineton en la tutaj ĝardenoj. Nenie ŝi trovis ŝin. « Malfidela amikino! » murmuris ŝi. Pasis multaj, multaj monatoj. Oni jam preskaŭ forgesis pri la kapreolineto.

Foje en vintra vespero Manjo en varma pelto iris tra la aleo ĝis la pordeto. La neĝo klinis al la tero la branĉojn de l'abioj. Post momento ŝajnis al Manjo, ke iu staras antaŭ ŝi kaj ŝin rigardas. Ŝi levis la okulojn kal ekvidis post la pordeto la perdiĝintan kapreolineton. Ŝi goje kuris al la amikino, sed la kapreolineto time forkuris. Manjo provis proksimiĝi al ŝi, la kapreolineto ree forkuris, sed post momento ŝi haltis kaj rigardis Manjon. Manjo sekvis ŝin pli kaj pli rapide. La kapreolino kuris antaŭ ŝi saltante kaj senĉese rigardis, ĉu ŝia antaŭa amikino efektive iras post ŝi. Tiamaniere la kapreolineto kondukis Manjon en la silentan arbaron, kie sendube neniam paŝis homa piedo. Subite la kapreolineto saltis en la densejon kaj malaperis. Manjo haltis ne sciante, kien sin turni. En la densejo eksonis mallaŭta blekado. Manjo rampis tra la densejo kaj ekvidis la kapreolinan neston. Du malgrandaj tremantaj idoj kuſis tie. Apud ili Manjo ekvidis la patrion, sian malfidelan amikinon, kiu forlasis ŝin pro la arbaro, amo kaj patrineco. Larmoj ekfluis el la okuloj de Manjo. Ŝi proksimiĝis singarde al la etuloj kaj ame karesis ilin. La patrino rigardis ŝin trankvile, konfide, kvazaŭ dezirante ion diri al ŝi. En la arbaro mallumiĝis.

Feliĉe por Manjo la luno aperis super la arbaro. Post longa erarado Manjo renkontis la servistojn, kiuj serĉis ŝin

kun lanternoj, ĉar la tuta domo maltrankviliĝis pro ŝia malapero.

En la sekvintaj tagoj Manjo penis ree viziti la rifuĝejon de sia amikino, sed malgraŭ kelkora serĉado ŝi ne povis trovi ĝin. Kaj ree ŝi longan tempon forgesis pri la kapreolineto.

La kapreolineto estis forgesita, ĉar la belan domon ĉe la arbaro komencis viziti iu, kiun Manjo ĉiam atendis malpacience kaj senĉese rigardis tra le fenestro, se li ne venis dum kelke da tagoj. Baldaŭ oni festenis la fianĉigon. Poste oni komencis kudri la vestaron. Fine alveturis la familio de l'estontaj geedzoj, amikoj, aminikoj; poste oni venigis la edzigan veston, la fianĉo alportis la ringojn.

La gajaj junaj gesianĉokunuloj ĉirkaŭis Manjon; la tutan vesperon ili kantis al ŝi la konatan kanton :

La lastan fojon vi dormos ĉe via patrinjo,
Morgaŭ vi havos jam propran mastraĵon!...

Kiam la amikinoj sufokiĝis de ridado, la fianĉo kliniĝis al Manjo.... neniu rigardis... kaj tiam... unuafoje...

Manjo forkuris de li en la ĝardenon. Ŝia kapo brulis. Si duonsvenis, deziris esti sola, en la ĝardeno, malproksime de l'edziĝa bruo. Estis silenta, luma, luna nokto. Manjo iris tra la tuta aleo ĝis la pordeto, sidiĝis sur la benko...

« Morgaŭ?... Kio okazos morgaŭ?... Leviĝos tago ne simila al la hodiaŭa!... kion ĝi postulos de ŝi?... Kion ŝi al ĝi ŝuldos?... »

Subite ŝi ekaŭdis murmureton post la pordo. Si saltis terurita de l'benko. Inter la abioj ombroj moviĝis. Proksime io griza... ĝi estas ŝia kapreolino! kun du timemaj idoj!... Kapreolineto, venu al mi, venu!...

La kapreolino, starante post la pordeto, rigardis Manjon per siaj konfidemaj okuloj: la junaj idoj, kiuj eble unuafoje elkuris el sia nesto en la vastan mondron post la kondukanta ilin patrino, time kaj mire rigardis la junan knabinton.

La okuloj de tiu ĉi patrino kvazaŭ parolis ion al Manjo, kion ŝi ne povis kompreni, sed ŝi demande rigardis ilin, kiel juna amikino la okulojn de pli sperta amikino. La kapreolineto turnis la kapon jen al la idoj, jen al Manjo...

Subite en la aleo eksonis mallanta murmureto: « **Fraŭlino Mario, fraŭlino Mario!** » La kapreolineto kun la idoj **forkuris**, ankoraŭ unufoje rigardis al Manjo kaj mala-peris inter la abioj.

LEGENDO

De ORZESZKO.

Unu post alia falis sur Romon malfeliĉegoj : fajro, pesto kaj mortiga atako de Etruskoj. La urbo estis tiam malgranda kaj malriĉa, kaj eĉ la lepora gento, ĉiam timigata kaj malsata, ne envius al la loĝantoj ilian sorton. Sed Numa Pompilius kreskis inter tiuj mizeraj dometoj kaj en la matura aĝo li pensis kaj klopojis pri la malfeliĉa loĝantaro. Kiam do nun el ĝia brusto eliris duobla plendoj, li demandis la ĉielon kaj la teron : pro kio? vokante al la ĉielo kaj al la tero : helpon! La aŭguroj diris : Jupitero estas ofendita! La estro de l'popolo suriru la Eskvilinan monteton, kaj tie en sankta arbareto la tondrojetanta dio aperos al li kaj anoncos, kia penta ofero povos forigi lian koleron.

Sur la Eskvilina monteto, inter la arboj, kovritaj de la nokta mallumo, Numa jetis sin teren kaj lia vizago falis sur la herbojn, malsekajn de nokta roso. Super li aperis la reĝo de l'tondroj kaj de l'savoroj, de l'mallibero kaj de la liberigo. Li aperis en lumajo, teruranta la homajn pupilojn, en vesto fleksita kiel la cigno, kun aglo ĉe la flanko kaj kun arko, streĉita per fulmo, en la mano. La arboj senmoviĝis, silentiĝis la murmuroj kaj la sonoj de l'tero; en tiu ĉi silento de teruro kaj de atendo ekbruis la voĉo de Jupitero :

— Sur mian altaron, por kvietigi mian koleron, metu morgaŭ kvinecent kapojn!

La malsekaj herboj ekmurmuris sub la tremanta korpo de Numa; lia mallaŭta voĉo, humile peteganta, rediris :

— Vi postulas kvincent kapojn, Sinjoro de l'mondo, sed kiajn? mia mortema orelo ne aŭdis tion ĉi. Morgaŭ, en la ĝardenoj, kiujn ankoraŭ ne detruis Tibro superakvanta la landon, antaŭ ol la oraj haroj de Febus lumigos la teron, mi detranĉos kaj metos sur vian altaron kvincent kapojn de ajlo!

En la ree silentiĝinta spaco ektondris la voĉo de Jupitero :

— Vi estas avarulo, Numa, kaj vi provas ŝpari la kapojn de viaj Romanoj. Donu do al mi mil korojn, el ŝiritajn el la homaj brustoj!

Numa respondis :

— Jen mi estas. Mi suferas por miloj, — mil koroj batas en mi. El ŝiru ilin, Sinjoro el mia brusto.

— Vi ŝparas ankaŭ la korojn. Donu do al mi unu vivon, sed tian, en kiun mia kreanta genio spiris la grandecon plej altan.

— Jen mi estas. Mi fariĝis la estro de mia popolo, — mi estas la plej granda el ili.

— Mi sangas mian volon. Mi postulas, ke vi oferu la vivon de tiu el Romanoj, kiu estas la plej malalta el la plej malaltaj.

— Jen mi estas. Mi servas la tutan mian popolon; mi estas servisto de ĉiuj, mi estas pli malalta ol la plej malaltaj.

La brovoj de la dio de l'tondroj iom malsulkigis kaj la teruraj fulmoj erarantaj antaŭ liaj okuloj, paligis. Kiam li ekiparolis, lia voĉo similis la silentiĝantan tondron.

— Vi plaĉas al mi, amanto de ĉielo Egerio. Estas domaĝe lasi vin en malriĉa kaj tormentata Romo. Leviĝu kaj iru en la landon de Etruskoj. Tie la kampoj estas fruktodonaj kaj la ĝardenoj estas riĉaj, en la marmoraj palacoj sonoras luksaj festenoj kaj en la sanktejoj staras monumentoj de grandaj homoj. Mi ordonas, ke vi estu reĝo de potencaj kaj feliĉaj Etruskoj. Via vivo fluos en la guo, kaj la manoj de majstro skulptos monumenton por vi kaj lokos ĝin sur plej altan supron.

Numa levis petegantan vizaĝon de la herboj, kovrita ĵ de la roso kaj respondis per demando :

— Sed ili, Sinjoro?

— Vi ankoraŭ pensas pri ili. Mi do ne sendos vin al Etruskoj, sed prenos en mian ĉielon. Jen etendigas al vi la flugilo de mia aglo. Ĝi estas larga kaj mola. Metu sur ĝin viaj membrojn, lacajn de la tera laboro, kaj sur la delikataj ondoj de l'aero flugu en la spacon de l'senmorta feliĉo!

Numa ree demandis :

— Sed ili, Sinjoro? sed miaj Romanoj?

— Vi ankoraŭ pensas pri ili! pensu pri via Egerio. Si estas ĉielanino, kaj vi, filo de la tero. Sole sekrete kaj malofte vi povas vidi ŝin apud la bordo de l'rivereto, kiu fariĝis el ŝiaj larmoj. Via morto tranĉos la fadenon de via amo. Vi ne vidos ŝin en malluma Erebo, kaj por ŝi mia Olimpo fariĝos malluma Erebo. Jen mi sendas el mia arko fulmon; kaptu en viajn manojn la fajran rubandon, ĝi alportos vin al Egerio kaj al la eterna feliĉo.

La malsekaj herboj tremis sub longa ĝemo de Numa, sed levante sian vizaĝon de l'tero, li rediris :

— Sed ili, Sinjoro, sed ili? sed ili?

Estingiĝis la fulmo, tuj rapidonta el la arko de Jupitero, kunmetiĝis la flugilo de la aglo. Sur la potencaj ŝultroj de Jupitero la haroj ondis pli kaj pli delikate, kaj en la voĉo de l'kolera dio aŭdiĝis favoraj sonoj, kiam li diris :

— Faru, Numa, ke en via Romo fluu rivero de tia amo, kiel la via, kaj mi ligos ĉiujn sagojn en mia sagujo!

Kaŝiĝis la ĉela apero. En la sankta arbareto restis Numa kun vizaĝo sur la tero. En la nokta mallumo la herboj tremis sub liaj ĝemoj, malsekiĝis de la roso de liaj larmoj.

— Kiel mi tion faros, Sinjoro de l'mondo! kiel mi povas fari tion?

OMBROJ

De B. PRUS.

Kiam la briloj de l'suno estingiĝas sur la ĉielo, de l'tero leviĝas la krepusko. La krepusko — la granda nokta armeo de miloj da nevideblaj taĉmentoj kaj milionoj da batalistoj. Potenca armeo, kiu de nememoreblaj tempoj batalas kontraŭ la mondo, forkuras ĉiumatene, venkas ĉiuvespere, regas de la subiro ĝis la leviĝo de l'suno kaj tage, rompita, kašas sin en nestoj kaj atendas.

Gi atendas en la montaj profundaĵoj kaj en la keloj de l'urboj, en la arbaraj densaĵoj kaj en la lagoj mal-lumaj. Gi atendas kaŝante sin en la eternaj kavernoj de l'tero, en la minejoj, en la kavoj, en la anguloj de l'domoj. Dispelita kaj ŝajne forestanta, ĝi tamen plenigas ĉiujn kašejojn. Gi estas en ĉiu fendo de l'selo de l'arboj, en la faldoj de l'homa vesto, ĝi kašas sin sub la plej malgranda sablero, krociĝas al la plej maldika aranea fadeno kaj atendas. Timigita en unu loko, ĝi tuj transiras en alian, uzante ian ajn okazon por reveni tien, de kie oni forpelis ĝin, por surrampi neokupatan postenon kaj supervervi la teron.

Kiam la suno estingiĝas, la armeo de krepuskoj en densaj taĉmentoj eliras el siaj kašejoj, silenta kaj singardema. Gi plenigas la koridorojn de la domoj, la vestiblojn kaj la malbone lumigitajn ŝuparojn, ĝi forlasas sian postenon sub la ŝrankoj kaj tabloj, elrampas en la mezon de la ĉambroj kaj sidiĝas sur la kurtenoj : tra la ventoliloj de la keloj kaj tra la fenestraj vitroj ĝi elsovus

sin en la stratojn, en surda silento ĝi atakas la murojn, la tegmentojn kaj atendante sur la pintoj, ĝi restas trankvila, ĝis okcidente paligos la rugaj nubetoj.

Ankoraŭ unu momento kaj subite levigos grandega malluma eksplodo, kiu atingos la ĉielon. La bestoj kaſos sin en la nestojn, la homo forkuros hejmen; la vivo kiel la kreskajo sen akvo, kuntirigos kaj komencos sekiĝi. La koloroj kaj formoj disfluos en neesto; la timo, eraro kaj krimo ekregos la mondon.

En tiu momento sur la malplenigantaj stratoj de Varsovio aperas stranga homa kreitajo kun malgranda flameto super la kapo. Li rapide kuras tra la strato, kvazaŭ lin persekutus la mallumoj, li haltas apud ĉiu lanterno unu momenton, kaj ekbruliginte gajan lumon, li mala- peras, kiel ombro.

Kaj tiamaniere ĉutage. Ĉu sur la kampoj la printempo parfumas ĉion per la bonodoro de la floroj; ĉu bruegas julia fulmotondro, ĉu aŭtunaj ventoj disblovas sur la stratoj polvajn nebulojn; ĉu en la aero flugas vintraj neĝoj — li ĉiam, kiam venas la vespero, trakuras kun sia flameto la stratojn, ekbruligas la lumon kaj poste mala- peras, kiel ombro.

De kie vi devenas, homo, kaj kie vi kaſas vin, ke ni ne konas vian vizagón, nek aŭdas vian voĉon? Ĉu vi havas edzinon aŭ patrinon, kiu atendas vian revenon? Aŭ infanojn, kiuj, stariginte en angulo vian lanterneton, surrampas viajn genuojn kaj ĉirkaŭprenas vian kolon? Ĉu vi havas amikojn, al kiuj vi rakontas pri via feliĉo aŭ nesukceso, aŭ almenaŭ konatojn, kun kiuj vi povus paroli pri ĉutagaj aferoj? Ĉu vi posedas hejmon, kie oni povus trovi vin; nomon, per kiu oni povus vin voki; bezonojn kaj sentojn, kiuj farus vin tia homo, kiel ni? Aŭ ĉu vi vere estas senforma kreitajo, muta kaj nekomprenebla, kiu aperas sole en la krepusko, ekbruligas la lumon kaj poste mala- peras, kiel ombro?

Oni respondis al mi, ke li vere estas homo, oni eĉ donis

lian adreson. Mi iris tien kaj demandis la pordiston :

« Ĉu logas ĉe vi la homo, kiu eklumigas la lanternojn sur la stratoj? »

« Ĉe ni. »

« Kaj kie? »

« En tiu ĉambreto. »

La ĉambreto estis fermita. Mi rigardis tra la fenestro, sed mi vidis nur simplan liton apud la muro kaj la lanterneton sur alta bastono. La lanternisto forestis.

« Almenaŭ diru al mi, kia estas lia mieno? »

« Kiu povas scii? » — respondis la pordisto, levante la sultrojn. « Mi mem ne konas lin bone » — li diris — « ĉar tage li neniam estas hejme. »

Post duonjaro mi venis duan fojon.

« Ĉu hodiaŭ la lanternisto estas hejme? »

« Ho! » diris la pordisto, « li ne estas kaj ne estos. Hieraŭ oni enterigis lin. Li mortis. »

La pordisto ekmeditis.

Demandinte pri kelke da detaloj, mi forveturis tombujon.

« Montru al mi, tombisto, kie oni hieraŭ enterigis la lanterniston. »

« Lanterniston? »... li ripetis. « Kiu povas scii? Hieraŭ oni alveturigis tridek mortintojn. »

« Sed li estas enterigita en la parto por la plej malriĉaj homoj. »

« Alvenis dudek kvin tiaj. »

« Sed li kuſis en nekolorita ĉerko. »

« Oni alveturigis dek ses tiujn. »

Tiamaniere mi ne vidis lian vizagón, mi ne aŭdis lian nomon, mi ne trovis lian tombon. Kaj li restis post la morto, kia li estis dum la vivo : estaĵo videbla nur en la krepusko, muta, senforma kiel ombro.

En la krepusko de l'vivo, kie la malfeliĉa homaro eraras palpe, kie unujn rompas la malhelpoj, aliaj falas en profundegajon kaj neniu scias certan vojon ; kie la malfeliĉo,

mizero kaj malamo ĉasas la homon, ligitan de la supersticioj, — ankaŭ sur la mallumaj vojoj de l'vivo rapidas lanternistoj. Ĉiu portas super la kapo flameton malgrandan, ĉiu ekbruligas lumen sur sia vojeto, vivas nekonata, laboras nešatata kaj poste malaperas, kiel ombro.

LA ŜIMO DE L'MONDO

De B. PRAS^{1.}.

Mi estis unu fojon en Pulawy^{2.} kun botanikisto. Ni sidis en la ĝardeno sur benko, sub grandega ŝtono, kovrita de musko aŭ simo, kiun mia klera konato esploradis de kelke da jaroj.

Mi demandis : kion interesan li trovas en la neregulaj makuloj grizaj, cindrokoloraj, verdaj, flavaj aŭ flavruĝaj?

Li rigardis min nekonfide, sed konvinkite, ke li havas antaŭ si malklerulon, li komencis klarigi :

— La makuloj, kiujn vi vidis, tute ne estas senviva mal-puraĵo, sed kolekto da vivaj estaĵoj. Nevideblaj por nearmita okulo, ili naskiĝas, moviĝas, edziĝas, naskas idojn kaj fine mortas.

— Ankoraŭ pli rimarkinde estas, ke ili formas kvazaŭ societojn, kiujn vi vidas tie ĉi, kiel diverskolorajn makulojn, — ili kulturas sub si la teron por la postaj generacioj, kreskas, koloniigas la neokupitajn lokojn, eĉ batalas unuj kontraŭ la aliaj.

Tiu ĉi cindrokolora makulo, granda kiel manplato, estis antaŭ du jaroj ne pli granda, ol kvargroša monero. Tiu malgranda griza makuleto ne ekzistis antaŭ unu jaro kaj devenas de ĉi tiu granda makulo, kiu okupas la supron de la ŝtono.

Tiu ĉi du : la flava kaj la flavruĝa batalas unu kontraŭ la alia. Iam la flava estis tre vasta, sed iom post iom la

1. Ling. Intern. 1903.

2. Urbo en Polujo.

najbaro elpuſis ĝin kaj okupis ĝian lokon. Rigardu **la** verdan — kiel la griza najbaro enmetas bedojn en **gin**, kiom da grizaj strioj, punktoj kaj insultoj oni vidas **sur** la verda suprajo?

— Kiel inter la homoj, — mi rediris.

— Ne, — respondis la botanikisto. Al ĉi tiuj societoj mankas la lingvo, artoj, konscio, sentoj, unuvorte ili **ne** havas animojn kaj korojn, kiujn posedas ni, homoj. Ĉio farigas tie blinde, mehanike, sen simpatio kaj sen antipatio.

Post kelke da tagoj mi estis apud la sama ŝtono, nokte kaj en la lumo de la luno mi observis la ŝangojn en la formo kaj grandeco de diversaj makuloj.

Subite iu puſis min. Tio ĉi estis mia botanikisto. Mi petis, ke li sidigu; sed li starigis sin tiel, ke li kovris la lumon de la luno, kaj mallaŭte murmuretis ion.

La ĝardeno, la benko kaj la ŝtono malaperis. Mi sentis ĉirkaŭ mi neklaran lumon kaj grandegan malplenon. Kaj kiam mi turnis la kapon flanken, mi ekvidis kvazaŭ lernejan geografian globon, brilantan malforte, tiel grandan, kiel la ŝtono, apud kiu ni estis antaŭ momento.

La globo malrapide turniĝadis, montrante diversajn landojn. Jen la azia kontinento kun la malgranda duoninsulo Eŭropo; jen Afriko, ambaŭ Amerikoj...

Rigardinte pli atente, mi rimarkis sur la kontinento tiajn sainajn makulojn grizajn, cindrokolorajn, verdajn, flavajn kaj flavruĝajn, kiajn mi vidis sur la ŝtono. Ili konsistis el multaj malgrandaj punktetoj, ŝajne senmovaj, sed efektive moviĝantaj tre maldiligente : unuopa punkto ŝovadis sin antaŭen ne pli multe ol dumutan arkon en daŭro de unu horo, kaj ne rektolinie, sed kvazaŭ turnante sin ĉirkaŭ sia centro de movado.

La punktoj kuniĝadis, disiĝadis, pereadis, aperadis sur la suprajo de l'globo; sed ĉiuj tiuj aperoj ne estis speciale rimarkindaj. Gravan karakteron havis la movoj de l'tutaj makuloj, kiuj pligrandiĝadis, kreskadis, aperadis

sur novaj lokoj, miksigadis reciproke aŭ forpušadis unu la alian el la okupataj postenoj.

La globo senĉese turniĝadis kaj ŝajnis al mi, ke ĝi faris centojn da miloj da turniĝoj.

— Ĉu tio ĉi estas la historio de la homaro? — mi demandis la botanikiston, starantan apud mi.

Li jesе balancis la kapon.

— Bone — sed kie estas la artoj, la scienco?

Li malgaje ekridetis.

— Kie estas la konscio, la amo, la malamo, la deziroj?

— Ha, ha, ha!... ridis li mallaŭte.

— Unuvorte — kie estas la homaj animoj kaj koroj?

— Ha, ha, ha!...

Lia konduto indignigis min.

— Kiu vi estas?... — demandis mi.

En tiu ĉi momento mi ree troviĝis en la ĝardeno, apud la ŝtono, kies neregulaj makuloj baniĝis en la briloj de la luno.

Mia kunulo malaperis, sed mi rekonis lin pro lia mokado kaj melankolio.

ĈU ŜI AMAS AŬ NE AMAS?!

De B. PRUS.

Foje mi renkontis nokte sur Luterana Placo mian amikon, Karlon. Kun alte levita kapo li strange, senorde vagis tie. Li kuris zigzage, haltis, iris flanken, malantaŭen, marŝis sur la herbo kaj tusegis la junajn arbojn.

Sajnis al mi, ke li havas sekiĝintajn lipojn kaj malsane ruĝajn vangojn.

Li ne tuj rekonis min kaj komencis paroli kun febra rapideco :

— Vi ridas? mi scias, ke vi trovas min freneza. Tamen mi ne ŝangus mian frenezon per via filozofa trankvilo. Indiferentaj estas por mi viaj grandaj demandoj!... La amo — jen estas demando...

— Ĉu vi atendas iun?

— Kompreneble! — respondis li per senbezone aroganta voĉo. — Ĉu vi pensas, ke mi tion malkonfesos? Tute ne. Mi eĉ diros al vi, ke mi pasigas ĉi tie tutajn vesperojn kaj mi estas feliĉa, se post semajna vagado mi renkontas kaj rigardas ŝin — nur dum kelke da minutoj.

— Tio estas en ĉiu okazo iom unutona.

— Mi tion diversigas : iafoje mi pensas, ke ŝi jam amas min, iafoje mi divenas, ĉu ŝi min amas? Aŭ mi aranĝas ludon por antauvidi la sorton kaj irante de unu rando de l'placo al la alia mi kalkulas la pašojn : « ŝi amas » — « ŝi ne amas » — « ŝi amas » — « ŝi ne amas »... Sed hodiaŭ mi elpensis pli konvenan por mi ludon. Mi elektas sur la cielo stelon kaj poste sur la placo mi serĉas punkton, de

kiu mi povus vidi ĝin ĝuste super la pinto de l'preĝeja kupolo. Se mi tuj trovas tian punkton, kaj mia stelo ekbrilas super la kruco, tio ĉi signifas — « *Si amas* »...

- Ĉu vi ofte trafas?
- Sufiĉe... kaj tio neesprimeble ĝojigas min.
- Bonan nokton — mi diris.
- Ho! — murmuretis li, tirante mian manon, — vin mirigas, ke ekzistas homo, kiu kuragas laŭte diri, ke li amas kaj kiel li amas...

Foririnte dek kelke pašojn mi haltis ĉe la trotuaro, kaj mia amiko ree komencis sian ludon, ŝanceligante kiel ebria.

Sur la kurbigo de l'vojeto, preter la enamiĝinto, du ombroj pasis. La paro kaj la solulo ne rimarkis unu la alian, ĉar li seninterrompe observis la stelojn, kaj ili vive parolis. Ili iris brako ĉe brako, malrapide kaj tiel proksime unu de l'alia, ke ili formis kvazaŭ unu estaĵon. La virino klinis la kapon al la ŝultro de l'viro, kaj li, ŝajnis al mi, premis ŝian maneton.

Kiam ili proksimiĝis al la trotuaro, la lumo de la lanterno falis sur ilin. La virino estis *si*, la viro — alia mia amiko, Jozefo.

Ili rapide salutis min por plej baldaŭ liberiĝi de mi. Nur *si* nerve premis mian manon kaj, fiksante sian rigardon sur miaj okulvitroj, diris mallaŭte :

- Mi esperas, ke Karlo ne aŭdos pri tio eĉ unu vorton...
- Kaj ili foriris, sed *si*, ankoraŭ unu fojon rigardis min minace kaj aldonis per voĉo, kiu similis la murmureton de kolombaj flugiloj :

— Alie mi estos tre kolera!...

Mi estas certa, ke en tiu ĉi momento mia amiko Karlo vidis la stelon ĝuste super la kupola pinto.

EL LA LEGENDOJ DE ANTIKVA EGIPTO

De B. PRUST¹.

Rigardu, kiel vantaj estas la homaj esperoj kompare kun la sorto de l' mondo, kiel kadukaj kompare kun la dekretoj, kiujn Eternulo skribis sur la ĉielo per fajraj signoj!...

Centjara Ramzes, la potenca estro de Egipto, agoniis. Sur la bruston de l'potenculo, kies voĉo dum duono da centjaro tremigis milionojn, sufoka fantomo falis kaj trinkis sangon el lia koro, forton el lia ŝultro, eĉ koncion el lia cerbo. Kiel faligita cedro, kuŝis la granda faraono sur pelto de hinda tigro, kovrinte la piedojn per triumfa mantelo de Etiopa reĝo. Severa eĉ por si mem, li alvokis plej saĝan kuraciston el la sanktejo en Karnako kaj diris :

— Mi scias, ke vi konas fortogajn rimedojn, kiuj aŭ mortigas, aŭ tuj resanigas. Preparu por mi unu el ili, konforman al mia malsano, kaj ĝi iel finigu...

La kuracisto Ŝanceligis.

— Pripensu, Ramzes, — murmureatis li, — ke de l' tempo, kiam vi malsupreniris de l' alta ĉielo, Nilo jam centfoje superakvis la landon; ĉu mi povas doni al vi sanilon, malcertan eĉ por plej juna el viaj batalistoj?

Ramzes sidigis sur la lito.

— Kredeble mi estas tre malsana, — ekkriis li, — se vi, pastro, kuraĝas min konsili! Silentu kaj plenumu, kion mi ordonis. Vivas ja Horus, mia tridekjara nepo kaj

1. Ling. Intern. 1904, n° 2, 3.

posteulo. Egipto ne povas havi estron, al kiu ne eble estas sidi sur milita veturilo kaj porti ponardegon.

Kiam la pastro per tremanta mano donis al Ramzes la sanilon, la faraono eltrinkis ĝin, kiel soifanto trinkas glason da akvo; poste li alvokis plej gloran astrologon el Tebo kaj ordonis malkaše rakonti, kion montras la steloj.

— Saturno kuniĝis kun la luno, — respondis la sagulo, — tio ĉi antaŭdiras la morton de ano de via dinastio, ho Ramzes! Vi trinkis hodiaŭ la sanilon; vi faris malbone, ĉar la homaj intencoj estas kadukaj kompare kun la dekretoj, kiujn Eternulo skribas sur la ĉielo.

— La steloj do antaŭdiris mian morton, — reparolis Ramzes, — kiam ĝi okazos? — demandis li la kuraciston.

— Antaŭ la levigo de l' suno, Ramzes, aŭ vi estos sana, kiel rinocero, aŭ via sankta ringo aperos sur la mano de Horus.

— Konduku — diris Ramzes per mallaŭtiĝanta voĉo, — Horus'on en la ĉambregon de faraonoj; li atendu tie miajn lastajn vortojn kaj la ringon, por ke la estrado ne ĉesu eĉ unu momenton.

Ekploris Horus (li havis koron plenan de kompato) pri la proksima morto de l' avo; sed ĉar la regado ne povis interrompi ĝi, li iris en la ĉambregon de la faraonoj, cirkaŭita de granda aro da servistoj.

Li sidiĝis sur la balkono, kies marmoraj ŝtupoj malsupreniris ĝis la rivero, kaj plena de nedifinebla malĝojo, li rigardis la ĉirkaŭaĵon.

La luno, apud kiu bruleatis funebra Saturno, oris la akvojn de Nilo, pentris sur la herbeoj kaj ĝardenoj ombrojn de l' grandegaj piramidoj kaj lumigis la tutan valon sur spaco da kelkaj mejloj. Malgraŭ la malfrua nokto, en la domoj kaj palacoj la lampoj brulis, kaj la loĝantaro eliris el la domoj sub la liberan ĉielon. Sur Nilo ŝipoj naĝis amase, kiel en festa tago; en la palmaj arboj, sur la bazaro kaj stratoj, apud la bordoj de l' akvo

kaj ĉe la palaco de Ramzes nekalkulebla popolamaso moviĝis kiel ondo. Malgraŭ tio ĉi tia estis la silento, ke la murmureto de l' akva kano kaj la ĝema kriego de la ĉasantaj hienoj alflugis ĝis Horus.

— Kial ili kunvenas? — demandis Horus korteganon, montrante la nemezureblan maron de homaj kapoj.

— Ili deziras saluti vin, sinjoro, kiel la novan faraonon, kaj aŭdi el via bušo pri la favoroj, kiujn vi intencas donaci al ili.

En ĉi tiu momento sento de fiereco ekbatis la koron de l' princo, kiel alkuranta maro batas krutan bordon.

— Kaj tiuj lumoj kion signifas? — daŭrigis Horus la demandojn.

— La pastroj iras al la tombo de via patrino, Zeforo, por transporti ŝian korpon en la faraonajn katakombojn.

En la koro de Horus ree naskiĝis kompato por la patrino, kies korpon la severa Ramzes enterigis inter sklavoj pro ŝia protektempo por ili.

— Mi aŭdas ĉevalajn blekojn, — diris Horus aŭskultante; — kiu elveturas en ĉi-tiu horo?

— La kanceliero sendas kurierojn al via instruisto Jetron.

Horus ekĝemis, rememoriginte pri sia amata amiko, kiun Ramzes ekzilis el la lando, ĉar li inokulis en la animo de l' nepo kaj posteulo la abomenon al la milteto kaj la kompaton al la premata popolo.

— Kaj tiu lumeto post Nilo?

— Ĝi estas la saluto — rediris la kortegano — de via fidela Bereniko el la monaheja malliberejo. La pastrestro jam sendis por ŝi faraonan ŝipon; kiam la sankta ringo ekbrilos sur via mano, la multepeza monaheja pordo malfermiĝos kaj via sopiranta amatino revenos al vi.

Aŭdinte ĉi tiujn vortojn, Horus ne demandis plu; li eksilentis kaj kovris la okulojn per la mano.

Subite li ekkriis pro doloro.

— Kio okazis, Horus?

— Abelo pikis mian piedon — rediris la paliginta princo.

En la verdeta lumo de la luno la kortegano esploris lian piedon.

— Danku Ozirison, — li diris, — ke ĝi ne estis araneo, ĉar ĝia veneno en ĉi tiu horo estas mortiga.

Ho! kiel kadukaj estas la homaj esperoj kompare kun neforigeblaj dekretoj.

En ĉi tiu momento la militistestro eniris kaj salutinte Horus'on, diris :

— Granda Ramzes, sentante, ke lia korpo jam malvarmiĝas, sendis min al vi kun la ordono : « Iru al Horus, ĉar baldaŭ mi mortos, kaj plenumu lian volon, kiel vi plenumadis la mian. Eĉ se li ordonus al vi cedi Supran Egipton al Etiopoj kaj fari kun ĉi tiuj malamikoj fratan ligon, obeu, kiam vi ekvidos sur lia mano mian ringon; ĉar per la bušo de l' estroj Oziriso parolas. »

— Mi ne donos Egipton al Etiopoj, — la princo diris, — sed mi pacigos kun ili, ĉar domago estas versi la sangan de mia popolo; skribu tuj la ordonon kaj preparu kurierojn : kiam la unuaj fajroj ekbrilos por honori min, ili kuru en la landon de l' tagmeza suno kaj portu la favoron al Etiopo. Skribu ankoraŭ unu ordonon : nemiam oni elŝiru al la militkaptitoj la langon el la bušo sur la batala kampo. Tiel mi diris...

La militestro jetis sin teren kaj foriris por skribi la ordonojn; la princo ree postulis, ke la kortegano esploru lian vundon, ĉar li sentis grandan doloron.

— Via piedo iom ŝvelis, Horus, — diris la kortegano.

— Kio fariĝus, se, anstataŭ abelo, vin estus pikinta araneo!...

Nun la kanceliero eniris en la ĉambregon kaj, kliniginte antaŭ la princo, diris :

— Potenca Ramzes, sentante, ke lia vidado jam mallumigas, sendis min al vi kun la ordono : « Iru al Horus kaj blinde plenumu lian volon. Eĉ se li ordonus al vi

liberigi la sklavojn de l' katenoj kaj donaci al la popolo ĉiujn kampojn, vi faros tion, kiam vi ekvidos sur lia mano mian sanktan ringon, ĉar per la bušo de l' estroj Oziriso parolas. »

— Tiel malproksimen mia koro ne celas, — diris Horus. — Sed tuj skribu ordonon : la lupagoj kaj impostoj estos duone plimalgrandigitaj kaj la sklavoj havos tri liberajn tagojn en la semajno kaj sen juĝo neniam estos batataj per la bastono. Skribu ankaŭ ordonon, revokantan el la ekzilo Jetron'on, kiu estas la plej saĝa kaj nobla el egiptanoj. Tiel mi diris...

La kanceliero ne havis la tempon por foriri skribi la ordonojn, kiam eniris la pastrestro.

— Ho Horus, — diris li, — tre baldaŭ la granda Ramzes foriros en la regnon de l' ombroj kaj Oziris metos lian koron sur la seneraran pesilon. Kaj kiam la sankta ringo de l' faraonoj ekbrilos sur via mano, ordonu, mi obeos vin, eĉ se vi deziras renversi la miraklan sanktejon de Amon, ĉar per la bušo de l' estroj la senmorta Oziris parolas.

— Mi ne detruos, — rediris Horus, — sed konstruos novajn sanktejojn kaj pligrandigos la pastrajn trezorojn. Mi nur postulas, ke vi skribu ordonon pri la solena transporto de l' korpo de mia patrino Zeforo en la katakombojn kaj alian ordonon pri la liberigo de amata Bereniko el la monaĥeja malliberejo. Tiel mi diris...

— Saĝe vi komencas, — rediris la pastrestro. — Ĉio jam estas preparita por plenumi viajn postulojn, kaj mi tuj skribos la ordonojn; kiam vi tuſos ilin per la faraona ringo, mi eklumigos ĉi tiun lampon, por ke ĝi anoncu la favoron al la popolo, la liberon kaj amon al via Bereniko.

Eniris la plej saĝa kuracisto el Karnako.

— Horus, — diris li, — via paleco ne mirigas min, ĉar Ramzes, via avo, jam mortas. La sanilo estis tro fortia por li, por ĉi tiu granda potenculo. Nur la anstataŭulo de l' pastrestro restis ĉe li; kiam la faraono estos mortinta, li demetas la sanktan ringon de lia mano kaj alportos

gin al vi, kiel signon de nelimigebla potenco. Sed vi paligas pli kaj pli forte, Horus...? — aldonis li.

— Esploru mian piedon, — ekgemis Horus kaj falis sur oran segon, sur kiu akcipitraj kapoj estis skulptitaj.

La kuracisto ekgenuis, esploris la piedon kaj ektremis de teruro.

— Horus, — murmureatis li, — vin pikis tre venena araneo.

— Ĉu mi devas morti?... en tia momento?... — demandis Horus per voĉo preskaŭ neaudebla.

Poste li aldonis :

— Kiam ĝi farigos?... Diru la veron...

— Antaŭ ol la luno kaŝigos post tiun ĉi palmon...

— Kaj Ramzes? ĉu li ankoraŭ longe vivos?...

— Kiu povas sci? Eble oni jam portas al vi lian ringon...

En ĉi tiu momento la ministroj eniris kun la pretaj ordonoj.

— Kanceliero! — ekkriis Horus, kaptante lian manon; — ĉu vi plenumus miajn ordonojn, se mi tuj mortus?

— Vivu, ho Horus, ĝis la aĝo de via avo! — rediris la kanceliero. — Sed eĉ se vi ekstarus antaŭ la jugo de Oziris tuj post la morto de Ramzes, ĉiu via ordone estos plenumita, se ĝi antaŭe estos tuŝita per la sankta faraona ringo.

— Per la ringo! — ripetis Horus, — sed kie ĝi estas?...

— Kortegano diris al mi, -- murmureatis la militistro, — ke granda Ramzes spiras jam la lastan spiron.

— Mi sendis al mia anstataŭulo, — aldonis la pastrestro, — por ke li demetu la ringon tuj, kiam la koro de Ramzes ĝesos bati.

— Mi dankas vin! — diris Horus. — Domaĝo estas... ho, kia domaĝo... Sed mi mortos ne tuta. Post mi restos benoj, trankvilo kaj feliĉo de l' popolo kaj... mia Bere-niko estos libera... Ĉu longe ankoraŭ?... — demandis li la kuraciston.

— La morto estas de vi en interspaco de mil pašoj **de** l' militista marŝado, — malgoje rediris la kuracisto.

— Ĉu vi ne aŭdas, neniuj iras de tie?...

Silento.

La luno proksimiĝis al la palmo kaj tuſis jam ĝiajn unuajn foliojn. La malgrandaj eroj mallaŭte murmureatis en la sablohorloĝo.

— Malproksime?... — demandis Horus.

— Okcent pašoj, — reparolis la kuracisto; — mi ne scias, Horus, ĉu vi havos sufice da tempo por tuſi ĉiujn ordonojn per la sankta ringo, eĉ se oni tuj alportus ĝin...

— Donu al mi la ordonojn, — diris la princo, aŭskultante, ĉu iu ne kuras el la ĉambroj de Ramzes, — kaj vi pastro, — li turnis sin al la kuracisto, — diru, kiom da vivo restas al mi, por ke mi povu sankcii almenaŭ la plej karajn ordonojn.

— Sescent pašoj, — murmureatis la kuracisto.

La ordono pri la plimalgrandigo de l' impostoj al la popolo kaj de la laboro al la sklavoj elfalis el la manoj de Horus teren.

— Kvinston...

La ordono pri la paco kun Etiopoj deglitis de la genuoj de l' princo.

— Ĉu ne iras iu...

— Kvarcent...

Horus ekmeditis kaj... la ordono pri la **transporto** de l'korpo de Zeforo falis teren.

— Tricent...

Sama estis la sorto de l' **ordono** pri la revoko de Jetron el la ekzilo.

— Ducent...

La lipoj de Horus bluiĝis. Per kuntiriĝinta mano li jetis teren la ordonon pri la neelsirado de la langoj al la militkapititoj, kaj li restigis nur... la ordonon pri la liberigo de Bereniko.

— Cent...

En terura silento oni ekaŭdis frapadon de sandaloj. En la ĉambregon enkuris la anstataŭulo de l' pastrestro. Horus etendis la manon.

— Miraklo!... — ekkriis la veninto. — La granda Ramzes resanigis... Li vigle levigis el la lito kaj intencas matene ĉasi leonojn. Vin, Horus, li favore invitas akompani lin...

Horus ekrigardis per estingiĝanta okulo post Nilon, kie lumo en la malliberejo de Bereniko brilis, kaj du larmoj, sangaj larmoj ruligis sur lia vizaĝo.

— Vi ne respondis, Horus?... — demandis la miranta sendito de Ramzes.

— Ĉu vi ne vidas, ke li mortis?... — murmureatis la plej saĝa kuracisto el Karnako.

... Vantaj estas la homaj esperoj kompare kún la dekretoj, kiujn Eternulo skribas sur la cielo per fajraj signoj!...

EN LA PROFUNDAJOJ

De W. REYMONT.

Theodatos, Siriano, sklavo flutludisto de la potenca domo de Klaŭdioj, iris kliniginta kaj post li paſis vico de moviĝantaj ombroj, kiuj preskaŭ sen murmureto glitis singarde laŭlonge de l'cezaraj ĝardenoj, sur la montetoj semitaj per la blankaj domoj de l'romaj riĉuloj.

Estis benita nokto : printempa, luna kaj silenta.

El la ĝardenoj flugis la bonodoro de l'florantaj migdalujoj, iafoge la krio de papago disſiris la silenton aŭ la kriego de sovaĝaj bestoj en la kaĝoj tondris peze, minace kaj longe.

— Silentu! — eksiblis Theodatos, ŝtelirante sur la mezon de l'stonega vojeto; la vico de rampantaj post li ombroj dronis en la mallumo apud la muro, ĉirkaŭanta la ĝardenojn, inter la hederoj kaj rozoj, pendantaj en girlandoj, kaj post la blankaj statuoj.

Malproksime, apud Tibro, tra la griza, profunda spaco, ekbrileatis lumetoj kaj malaperis; ia preskaŭ nesentebla vibrado de l'aero antaŭdiris la proksimigan de homoj.

Theodatos metis la orelon al la tero.

— Ili iras... fratoj, kristanoj... — li rapide sin korektis, murmureante al la estro de l'armita taĉmento, kiu staris en la ombro.

— Ĉu ni atakos? — demandis la estro.

— Ne. Vi sekvos min, ni kaptos ĉiujn en la katakomboj. Silentu! Pro Izido, Serapiso mi vin petegas, silentu! Ili tuj venos. Kion ajn vi aŭdos, silentu... ne perfidu vin... murmureatis li febre.

— Se vi nin kondukas en embuskon... tiام... — li levis la mantelon kaj la nuda, mallonga glavo ekbrilis.

Theodatos nenion respondis, sidiĝis apud statuo kaj atendis trankvile la homojn, kiuj iris de malsupre, de Tibro kaj kies pašojn li ekaŭdis antaŭ momento.

Fine ili aperis en la luna lumo, iris malrapide supren; ili estis tri, tri maljunuloj en paštistaj manteloj el ŝafa felo, nudpiedaj kaj mizeraj; iliaj nezorgataj barboj kaj senharaj kapoj similigis ilin al la grekaj cinikuloj, instruantaj sian filozofion en la gladiatoraj drinkejoj trans Tibro.

— Ŝafido Dia! — murmureatis Theodatos, ekgenuinte antaŭ ili. Ĉi tiu vorto estis saluto kaj signo, per kiu la fidelaj anoj de Kristo rekonis unu alian.

La maljunulo, staranta en la mezo, plej alta el ĉiuj, etendis super lin la manon kaj diris mallaŭte :

— Benataj estas, kiuj maldormas; ĉar ilia estas la regno de Ŝafido.

— Ĉu ĉiuj preterpasis? — demandis la genuantan unu el la maljunuloj.

— Ĉiuj. Mi staras garde kun kelke da fratoj. Iru trankvile.

La maljunuloj preterpasis kaj malaperis en la ombro de l'nigraj cipresoj, kreskantaj apud la vojo. Theodatos salte leviĝis kaj longe rigardis post ili, plena de ia malklara, nekomprenebla timo.

Li ekfrapis per la tenilo de sia mallonga glavo la ŝtonegon. El la ombroj de l'muroj, el la apudvoja densejo elrampis multaj figuroj kaj proksimiĝis tiel mallaŭte, ke neniu glavo eksonis.

— Ĉiuj jam venis. La plej alta pastro ĵus pasis. Post unu horo ni devas estis tie! — diris Theodatos, montrante la malproksimajn montetojn, kies bluaj suproj, lumigitaj de la luno, superstaris la akvokondukojn. Silente kaj singarde ili ekiris, por ke neniu rimarku la embuskon kaj antaŭsciigu la ĉasajon, kontraŭ kiu ili metis retojn.

Ili iris en la ombron de l'akvokonduko, kiu kvazaŭ monstra polipo sur mil potencaj piedoj rampis sur la ebenajo. Estis plena silento; oni aŭdis la plaŭdadon de l'akvo kaj la murmureton de l'kaktoj, dense kreskantaj tie.

Singarde ili preterpasis sanktejon, en kies kolonaro brilis lumetoj, kaj malrapide turniĝis sur la monteton, kie kušis la antikva *Regina viarum, via Apia*. Oni aŭdis la pašojn de l'gardistoj sur la Antoniaj muroj; la delikataj murmuretoj de l'fontanoj flugis de blankaj kolonaroj de la surmontaj palacetoj. Iafoje ekvibris en la aero mal-klaraj sonoj de flutoj kaj disfluis en la silento; en la hordeaj kampoj siblis la cikadoj kaj la koturnoj vokis unu alian.

Ili suprenis la monteton tra vinberejoj, sub la pendantaj tegmentoj el verdaj folioj, tra kiuj penetris sur la teron argentaj arabeskoj de luna lumo. Ili ŝteliris mallauke, kiel spiritoj, neniu diris vorton, nenes armilo ektintis, neniu ekgemis. Kiam ili jam estis sur la nuda dorso de l'monteto, ili duobligis la singardon kaj iris kiel fantomoj. Ĉiuj havis kapuĉojn sur la kapoj, iliaj armiloj estis kaŝitaj sub la manteloj, ili glitis ĉe la rando de profundaj kavoj, antauaj ŝtonminejoj, malaperis en anguloj, rampis sur la manoj tra danĝeraj lumigataj trairejoj, pasis sur singre apud la drinkejoj, plenaj de homoj kaj de bruoj, aŭ avertitaj per la longa, papaga krio de Theodatos, haltis, malaperis, distluis en la nokto. Ju pli proksime ili estis de l'katakomboj, kie kolektiĝis la kristanoj, des pli ofte haltigis Theodatos la taĉmenton, ĉar en nur de li konataj lokoj li renkontis postenojn de l'kristanoj, kiuj sin defendis per vigla gardemo kontraŭ la turmentoj kaj persekutoj. Li forsendis ĉiujn en la nomo de la plej alta pastro, ĉar li estis konata de la kristanoj, kiel plej fervora amiko de Ŝafido, kiel turmentita en la mamartinaj malliberejoj.

Nun Theodatos rememoris la suferitajn turmentojn, li

havis ankoraŭ vundojn, kiuj tiel doloris lin, ke lia malhela vizago farigis griza.

Li kondukis la taĉmenton pli kaj pli malrapide, de tempo al tempo li haltis kaj ĉirkaŭrigardis per brulantaj okuloj, kvazaŭ serĉante lokon por forkuro, sed tiam li vidis en la ombro la minacan vizaĝon de l'estro kaj la malgajajn rigardojn de l'soldatoj, kiuj lin observis.

Fine ili venis sur « via Apia », kaj apud ĝardena muro de domo, rigardanta per lumigitaj fenestroj Romon, Theodatos sidiĝis kaj la estro de l'taĉmento ekfajsis kaj ekiris antaŭen sur la mezon de l'vojo, ne kaŝante sin. El la ĝardenoj, el la vinberejoj, el la malaltaj dometoj, el la kolonaroj de malgrandaj preĝejoj rapidis post li pli kaj pli granda nombro da soldatoj en milita ordo. Ili iris mallauante, sed malgraŭ ĉi tio la marŝado de kelkaj centoj da homoj sur la malmola bazalto de via Apia eksonis en laŭta eho kaj vekis la loĝantojn de l'ĉirkaŭaj domoj. Ĉe la pordo aperis la nigraj vizaĝoj de l'sklavoj, iafoge malfermiĝis fenestro, el kiu rigardis la mirigita vizaĝo de kvirito, sed tiam la soldatoj swingis la brilantajn glavojn, tuj oni fermis la pordojn kaj fenestrojn kaj la vizaĝoj paligis de timo.

En la ombro de l'grandaj arboj, kie statuo staris kaj fontano murmurejis, ili haltis; eksonis la vortoj de l'komando, la taĉmento dividiĝis kaj en longaj rubandoj ĉirkaŭis la supron de l'monteto, kie inter pinoj staris malalta duone disfalinta domo; tie estis la eniro en la katakombojn, kiun konis nur la perfidulo.

Theodatos proksimiĝis rapide al la dometo, sed trairinte duonon da vojo, li haltis kaj ekrigardis Romon, kiu de tia alteco ŝajnis aro da ŝtonaj plataj kvaranguloj. La luno pendis alte en la ĉielo. Albanaj montoj dronis en blanka nebulo, super kiu brilis la oritaj tegmentoj de l'palacoj. Maldekstre, super Tibro, malproksime, post la cezaraj ĝardenoj oni vidis nebulan maron, kaj pli proksime, haoso da domoj kaj preĝejoj formis unu blan-

kan mason, superverſitan de l'pala lumo de la luno.

Theodatos rigardis la urbon per larĝe malfermitaj okuloj, kaj lia koro kuntiriĝis en sovaĝa ĝojo, ĉar li rememoris la promeson de Cezaro donaci al li liberon, riĉajojn kaj la rajtojn de romia ŝtatano.

Li rapide aliris ĝis la dometo kaj ekfrapis laŭ interkon-sentita maniero.

— Ŝafido — diris li laŭte en la truon en la pordo.

— Eniru en paco! — respondis al li voĉo el la interno.

— Ĉu oni jam komencis la oferadon?

— Certe, ĉar antaŭ momento venis Anicius; li hodiaŭ legos al la fratoj la leteron de frato Paŭlo — respondis trankvile la homo kaj donis al li brulantajn ŝnuron, ŝmiritan per rezino.

Theodatos etendis la manon al la lumo sed samtempe trapikis la gorgon de l'maljunulo per sia larĝa glavo. La malfeliĉulo disetendis la manojn kaj falis sur la dorson; momenton li stertoris, batis per la piedoj, gratis la teron per la ungoj, fine li mortis. Ĉio daŭris kelke da momentoj, kaj poste la Siriano venis antaŭ la domon, kie atendis la estro.

— Mi malsupreniros por vidi, ĉu jam ĉiuj venis, kaj mi tuj sciigos vin.

— Mi iros kun vi — respondis la Romano.

— Kiel vi volas, sinjoro.

Ili venis sur malgrandan korton, kaſitan post la domo, inter ŝtonegaj fragmentoj kaj kovritan de laŭroj kaj hederoj. Sub unu el la fragmentoj estis la eniro en la katakombojn, sed ĝi estis tiel kaſita sub la verdajo kaj tiel barita per la ŝtonegaj fragmentetoj, ke ne sciante pri ĝi ne eble estis ĝin trovi.

Theodatos forrulis la ŝtonojn kaj komencis malsupreniri la malnovajn tusajn ŝtupojn, la Romano sekvis lin kun la nuda glavo en la mano.

Profunda nokto kaj tomba silento ĉirkaŭis ilin. Malbonodora seka aero ekblovis el la nigraj profundajoj, el la

senfinaj gorgoj de l'koridoroj; la timo flugis al ili per la teruraj flugiloj de l'silento, sed Theodatos iris kuraĝe antaŭen tra la bone konataj koridoroj, tra kiuj li tiel ofte pasis por aŭdi la rakontojn pri la bona Dio, pri la Ŝafido, pri la eterneco.

Tie ĉi kaj tie en la profundaj niĉoj bruletis oleaj lampoj, iliaj flamoj flirtis kvazaŭ oraj flugiloj de papilioj kaj montris la vojon.

— Malproksime ankoraŭ? — demandis la Romano mallaŭte kaj time, ĉar io teruris lian sentiman koron.

— Malproksime! — respondis Theodatos, aŭskultante la tondrosimilan ehon de l'propra voĉo.

Kaj poste ĉe ĉiu pašo li ripetis mallaŭte, kvazaŭ por kuraĝigi sin mem :

— Libereco, libereco!

Liaj pezaj brovoj falis sur liajn okulojn, el kiuj brilis fulmoj de l'ĝojo tiel forta,! subita kaj blindiganta, ke li haltis momenton, por kolekti la fortojn, sed li tuj devis daŭrigi la vojon, ĉar la Romano tuŝis lian brakon per la glavo kaj murmureatis :

— Antaŭen!

Li do iris, sed kiam ili venis sur internan placeton, de kiu komenciĝis tutu labirinto da nigraj koridiroj, li rigardis posten. La Romano estis blua de timo, lia terurita rigardo vagis sur la muroj, en kiuj, kvazaŭ en tirkestoj ornamitaj per surskriboj kaj simboloj, centoj da kristanaj turmentitoj dormis la eternan dormon. La taĉmento haltis, ĉar el la mistera malproksimo, el la terura profundajo, el la morta silento, ili ekaŭdis mallaŭtan ehon de kanto timiga kaj malgaja. Ĉiuj paliligis.

La kanto daŭris kaj sonis, kiel plorego de l'mortintoj, kiel himno de l'tomboj.

Jam ĉesis la kanto, sed ili ankoraŭ aŭskultis teruritaj de la silento, interrompata nur de l'krakado kaj siblado de l'torĉo.

— Antaüen! — ekkriis la Romano, ĉar li preferis la morton, ol la senton de l'timo, kiu ekregis lin.

Ili iris rapide. Theodatos certigis, ke ĝi ne estas malproksime, kaj efektive ĝi ne estis malproksime. Sed io terura kaj eksterordinara fariĝis en li. Ĉiumomente li haltis, frotis la okulojn, serĉis la glavon ĉe sia flanko, tuŝis la murojn de l'koridoro kaj ripetadis senĉese : libereco! libereco! — sed malgraŭ ĉio lia animo estis plena de pli kaj pli granda timego. En unu el la multenombraj preĝejetoj li longe rigardis mallertan pentrajon de Kristo kun la ŝafido sur la brako; poste li ekkuris rapide antaüen, al la lumo kaj al la homaj voĉoj, kiujn oni klare aŭdis.

La Romano restis en la ombro, Theodatos proksimigis al la truo, el kiu penetris la lumo, kaj rigardis en la preĝejeton.

La maljunulo, kiu benis lin sur la vojo, sidis en la mezo, en blanka egipta pastra vesto, kaj legis per egala, forta voĉo :

— « Benu tiujn, kiuj vin persekutas; benu ilin, ne malbenu. »

— « Ne venĝu vi mem, ĉar Sinjoro diras : Al mi apartenas la venĝo. »

— « Ne permesu al la malbono venki vin. »

Sed Theodatos vidis nenion kaj aŭdis nenion; liajn okulojn altiris Kristo, staranta sur la altaro, — malgracia, barbara kolorigita statuo, kiu etendis la manojn super la preĝejeton, super la kapon de l'preĝantoj. La flava lumo de l'torcoj kaj de la lampetoj, pendantaj sur la muroj, lumigis lian malgrasan, dolĉan vizaĝon kaj la longajn brakojn benantajn kaj ame altirantajn al lia brusto la tutan preĝantan aron.

La fumo de l'torcoj leviĝis al la truo, tra kiu penetris la aero; lumoj kaj ombroj rampis sur la teraj muroj, sur la niĉoj, sur la kapoj de l'infanoj, virinoj kaj grizaj maljunuloj; ĉiuj animoj sorbis la murmureton de l'sanktaj

vortoj; jen gemo, jen plorego tremigis la brustojn, jen akra krio eksonis, kiam la maljunulo rememorigis la tormentitojn pro la kredo, kaj ree ekregis la silento, nur la okuloj de l'fratoj sin 'turnis al la dolĉa vizaĝo de Ŝafido, nur la kapoj de l'estontaj tormentitoj klinigis antaŭ Li, kiel spikoj antaŭ la rikoltisto.

Theodosatos posteniĝis, ĉar li eksentis sur sia brako la glavon de l'Romano; ili foriris silente kelke da pašoj.

— Pli rapide, sinjoro, pli rapide. Ĉiuj nun ĉeestas, ĉiujn mi jetos antaŭ la piedojn de Cezaro; ĉiujn mi donas al vi, sinjoro, la pastrojn, la fratojn, la konvertitojn, ĉiujn! Vi vidis sinjoro, tie estas la nobla Rufus, tribuno! — balbutis li rapide, febre, preskaŭ senkonscie, sed la Romano respondis nenion, li levis la torĉon supren, lumigis la vizaĝon de l'Siriano kaj malestime kraĉis sur ĝin.

Theodosatos ekkuris rapide, sed kiam ili venis al la unua rotundo, de kie komenciĝis koridoroj en ĉiujn direktojn, li ektremis kaj jetis sin posten :

Kristo staris kun etenditaj brakoj kaj rigardis lin.

La Siriano jetis sin en alian koridoron, ĉar li konis ĉiujn enirojn, kaj komencis froti siajn okulojn :

Kristo staris kun etenditaj brakoj kaj fiksos sur lin sian dolĉan, kvietan rigardon.

La Siriano haltis, la timo tiel lin tremigis, ke li apogis sin al la muro kaj staris longe kun fermitaj okuloj, ne kuragante sin movi, ekspiri... Fine iom trankviliĝinte, li rigardis posten kaj, kvazaŭ persekutata de furioj, ekrapidis en la plej proksiman koridoron, sed ankaŭ tie :

Kristo staris kun etenditaj brakoj, radianta, grandega, kaj rigardis lin.

Theodosatos furioze ekkriis, jetis la torĉon kaj blindiginta, senkonscia revenis en la rotundon, eraris en la mallumo, rampis, falis teren, sin vundis, kriegis de timo kaj senforteco, ĉar ĉie Kristo baris al li la vojon, ĉie li renkontis la luman, radiantan figuron, ĉirkauitan de

aüreolo, ĉie li vidis la etenditajn manojn, ĉie li vidis Lian kvietan vizaĝon; ĉie rigardis lin la helaj, teruraj okuloj; ĉie... ĉie...

Freneza, li kovris sian kapon per la mantelo, forgesis pri la Romano, kiu restis sola en tiuj teruraj profundajoj kaj kriis per nehma voĉo kompaton, kuris tra la silentaj subteraj dezertoj, perdinte la koncion, kion li faras, pelata nur de la furiozo, malespero kaj eħo de l'krioj, kiuj persekitis lin, kvazaŭ fantomoj de l'morto. Li volis reveni en la pregejeton, almozpeti pardonon, fariġi turmentito, sed kvankam li aüdis la kantojn de l'fratoj, kvankam li ~~vidis~~ la lumojn, li ne povis trovi la vojon. Li ne povis eliri, li ne povis resti...

Igita de l'timo kaj malespero, li eltiris la glavon kaj jetis sin kun ĝi kontraŭ la radianta fantomo kun etenditaj brakoj, kiu ĉie baris al li la vojon; la glavo trapikis la aeron, kaj la Siriano eksentis, ke du etenditaj brakoj ĉirkaŭprenas lin kaj ke mallaŭta voĉo, voĉo de l'tombo kaj eterneco murmuretas al li?

— Por via libereco vi volas, Theodatos, vendi la liberecon de ĉiuj?...

La Siriano falis senviva.

Vane atendis Cezaro en tiu nokto la revenon de l'itaĉmento kun kristanaj kaptitoj kaj kun Theodatos.

LANTERNISTO

De H. SIENKIEWICZ¹.

I

Foje okazis, ke la lanternisto en Aspinvall, proksime de Panamo, perdiĝis oni ne sciis kie. Ĉar tio ĉi fariĝis en ventego, oni supozis, ke la malfeliĉulo aliris ĝis la rando de la ŝonega insuleto, sur kiu staras la lanterno, kaj ke li estis forportita de ondo. Ĉi tiu supozo estis tiom pli kredebla, ke en la sekvinta tago oni ne trovis lian ŝipeton, starintan en la ŝonega kavo. Liberiĝis la ofico de la lanternisto, kiun oni devis anstataŭigi kiel eble plej baldaŭ, ĉar la lanterno havas grandan gravecon por la loka movado kaj por la ŝipoj, irantaj de Nov-Jorko Panamon. En la golfo de Moskitoj estas tre multe da sablajoj, inter kiuj la vojaĝo estas malfacila eĉ tage, kaj preskaŭ nebla nokte, precipa en la nebuloj, kiuj ofte leviĝas de ĉi tiuj akvoj, varmigataj de la tropika suno. La lumo de la lanterno estas tiam la sola gvidanto por la multaj ŝipoj. La klopodo trovi novan lanterniston falis sur la konsulon de Unuigitaj Ŝtatoj, loĝantan en Panamo kaj la klopodo estis ne malgranda, unue ĉar oni devis trovi posteulon en la daŭro de dek-du horoj; due la posteulo devis estis tre konsciencia homo, sekve oni ne povis akcepti ĉiun; fine entute mankis kandidatoj por la ofico. La vivo sur la turo estas tre malfacila kaj tute ne plaĉas

1. L'Espérantiste 1904.

al la homoj de l'sudo, kiuj amas la liberan vagadon. La lanternisto estas preskaŭ malliberulo. Ekster la dimanĉo li tute ne povas forlasi sian ŝonegan insuleton. La ŝipeto de Aspinwall alportas al li, unu fojon en la tago, nutrajona kaj frešan akvon; poste la alportantoj tuj forveturas, sur la tuta do duonhektara insuleto estas neniu. La lanternisto loĝas en la lanterno; tage li faras signojn, pendigante diverskolorajn flagojn laŭ la montroj de la barometro; vespero li eklumigas la lanternon. Tio ĉi ne estus granda laboro, se oni ne devus suriri pli ol kvarcent ŝtupojn por atingi la supron de l'turo, kaj la lanternisto devas iatempe fari ĉi tiun vojaĝon kelke da fojoj en unu tago. Entute tio ĉi estas monaĥeja vivo, eĉ pli ol monaĥeja — ermita. Tute do ne estas mirinde, se Sr Izaak Folcombebridge havis nemalgrandan klopodon, kie li trovos konstantan posteulon de l'mortinto, kaj oni povas facile kompreni lian gojon, kiam plej neatendite la posteulo aperis samtage. Li estis jam maljuna homo, sepdekjara aŭ pli multe, sed vigla, kaj rekta; li havis movojn kaj tenigon de soldato. Liaj haroj estis tute blankaj, lia vizaĝo estis bruna, kiel ĉe la kreoloj; sed jugante laŭ la bluaj okuloj, li ne apartenis al la homoj de l'sudo. Lia mieno estis malgaja kaj sopira, sed honesta. De l'unua rigardo li plaĉis al Folcombebridge. Restis sole ekzameni lin; komencigis do la sekvanta interparolado :

- De kie vi estas?
- Mi estas Polo.
- Kion vi faris ĝis nun?
- Mi migradis.
- La lanternisto devas ami resti en la sama loko.
- Mi bezonas ripozon.
- Ĉu vi servis ie? Ĉu vi havas atestojn pri honesta registara servado?

La maljuna homo eltiris el sia brusta poŝo ĉifonon, senkolorigintan, similan al deſiraĵo de malnova standardo, disvolvis ĝin kaj diris.

— Jen estas la atestoj! Tiun ĉi krucon mi ricevis en la trideka jaro. Ĉi tiu dua estas hispana de la karlista milito; la tria estas la franca ordeno « Légion d'honneur », la kvaran mi ricevis en Hungarujo. Poste mi batalis en Unuigitaj Ŝtatoj kontraŭ la sudanoj, sed tie oni ne donas krucojn. Jen estas la atesto.

Folcombridge prenis la paperon kaj komencis legi.

— Hem! Skavinski? Tio estas via nomo?... Hem! Du standardoj, akiritaj propramane en atako per la bajoneteto... Vi estis kuraga militisto!

— Mi estos ankaŭ honesta lanternisto.

— Oni devas tie suriri la supron de la turo ĉiutage kelke da fojoj. Ĉu vi havas sanajn piedojn?

— Mi trairis *pleny*.

(*Pleny* oni nomas grandegajn stepojn inter Nov-Jorko kaj Kalifornio.)

— *All right!* Ĉu vi scias la maran servadon?

— Tri jarojn mi servis sur balenŝipo.

— Vi provis multajn profesiojn.

— Mi sole ne ĝuis la trankvilon.

— Kial?

La maljuna homo levis la ŝultrojn.

— Tia sorto...

— Sed vi ŝajnas tro maljuna por esti lanternisto?

— *Sir!* — diris subite la kandidato per kortuŝita voĉo. Mi estas tre laca kaj elturmentita. Vi vidas, ke mi travivis multe. La ofico estas unu el tiuj, kiun mi plej varmege deziris ricevi. Mi estas maljuna, mi bezonas ripozon! Mi devas diri al mi: tie ĉi vi sidos, tio estos via haveno. Ho, *Sir!* tio ĉi dependas sole de vi. Duan fojon tia ofico eble ne troviĝos plu. Kia feliĉo, ke mi estas en Panamo!... Mi petegas vin... Ho, Dio mia! Mi estas, kiel ŝipo, kiu pereos, se ĝi ne eniros havenon... Se vi volas feliĉigi maljunan homon... Mi juras, ke mi estas honesta, sed...: mi havas jam sufiĉe da migrado...

La bluaj okuloj de l'maljunulo esprimis tiel profundan

peton, ke Folcombridge, kiu havis bonan, simplan koron, sentis sin tusita.

— *Well!* — diris li. — Mi akceptas vin. Vi estas la lanternisto.

La vizago de l'maljunulo ekbrilis de neesprimebla ĝojo.

— Mi dankas.

— Ĉu vi povas forveturi la turon hodiaŭ?

— Jes.

— *Good bye* do... Ankoraŭ unu vorton : pro ia ajn preterlaso en la servado vi estos eksigita.

— *All right.*

Samvespere, kiam la suno ruligis al la alia flanko de l'terkolo kaj post radianta tago fariĝis nokto sen krepusko, la nova lanternisto estis jam sur la turo, ĉar la lanterno jetis kiel ordinare garbojn de blindiganta lumo sur la akvojn. La nokto estis tute kvieta, silenta, vere tropika, saturita de luma nebulo, kiu formis ĉirkaŭ la luno grandan, ĉielarke koloritan rondon kun molaj neprecizaj bordoj. Sole la maro bolis, ĉar leviĝis la afluoj. Skavinski staris sur la balkono, tuj apud la grandegaj fajruoj, simila de malsupre al nigra punkteto. Li penis ordigi siajn pensojn kaj analizi sian novan situacion. Sed lia pensado estis tro sub premo, por ke tio povu regule fariĝi. Li sentis ion, kion sentas persekutata sovaĝa besto, kiam ĝi fine kaŝis sin de l'kapto sur nealirebla ŝonego aŭ en kaverno. Venis fine por li la tempo de l'trankvilo. La sento de l'sendanĝereco plenigis lian animon per ia nepriskribebla ĝuo. Nun li povis sur ĉi tiu ŝonego vere moki la antaŭan vagadon, malfeliĉon kaj nesukceson. Li estis vere kiel ŝipo, al kiu la ventego rompis la mastojn, deſiris la ŝnurojn, la velojn, kiun ĝi jetis de l'nubo ĝis la fundo de l'maro, kiun ĝi batis per la ondoj, sur kiun ĝi sprucigis ŝaŭmon — kaj kiu tamen atingis la havenon. La rememoroj pri tiu ĉi ventego rapidis en lia cerbo kune kun penso pri trankvila eston-

teco, kiu komenciĝas. Parton de siaj mirindaj aventuroj li mem rakontis al Folcombridge, sed li ne diris pri miloj da aliaj. Li havis malfeliĉon : kiom da fojoj limetis ie tendon kaj ekflamigis fajron por logi konstante, ia vento eltiris la lignajn najlojn de l'tendo kaj lin mem forportis por lin pereigi. Rigardante nun de l'tura balkono la lumigitajn ondojn, li rememorigis pri ĉio, kion li suferis. Li batalis en kvar partoj de l'mondo kaj en sia migrado provis preskaŭ ĉiujn metiojn. Laborema kaj honesta, li ne unu fojon kolektis monon kaj ĉiam perdis ĝin malgraŭ ĉiuj autaŭidoj kaj malgraŭ la plej granda singardemo. Li estis elfosisto de oro en Aŭstralio, serĉanto de briliantoj en Afriko, registara pafisto en Orienta Hindujo. Kiam li fondis bienon en Kalifornio, pereigis ĝin la sekeco; li provis la komercon kun sovaĝaj gentoj, logantaj en centra Brazilujo : lia floso estis rompita sur Amazono, kaj li sen armilo kaj preskaŭ nuda vagis en arbaroj dum kelke da semajnoj, nutrante sin per fruktoj kaj ĉiumomente minacata de la dangero perei en la bušego de sovaĝa besto. Li konstruis forgan laborejon en Heleno en Arkanzaso kaj — la laborejo forbrulis dum la granda brulado de l'urbo. Poste en la Ŝonegaj montoj li falis en la manojn de Indianoj kaj nur mirakle estis liberigita de kanadaj pafistoj. Li servis kiel ŝipano sur ŝipo, kiu veturnadas inter Bahia kaj Bordeaux, poste kiel kročilisto sur balenŝipo : ambaŭ estis rompitaj. Li havis fabrikon de cigaroj, kaj lia kunulo ŝtelis lian monon, kiam li mem kuſis malsana de « vomito ». Fine li venis Aspinwall'on, kaj ĉi tie devis esti la limo de liaj malsukcesoj. Ĉar kio povus atingi lin sur tiu ĉi ŝonega insuleto? Nek la akvo, nek la fajro, nek la homoj. Cetere de la homoj Skavinski suferis nemulte. Li pli ofte renkontis bonajn, ol malbonajn.

Sed ŝajnis, ke lin persekutis ĉiuj kvar elementoj. Tiuj, kiuj konis lin, diris, ke li ne havas feliĉon kaj tiel klarigis ĉion! Li mem fine fariĝis superstiĉa. Li kredis, ke ia ven-

gema mano persekutas lin ĉie, sur ĉiuj teroj kaj akvoj. Sed li ne volonte parolis pri ĉi tio; nur malofte, kiam oni demandis lin, kies estis tiu ĉi mano, li montris mistere la polusan stelon kaj respondis, ke ĝi venas de tie... Efektive, lia malsukceso estis tiel konstanta, tiel stranga ke ĝi povis superstiĉigi tiun, kiu portis ĝin. Cetere li havis la paciencon de Indiana kaj la grandan trankvilan forton de l'kontraŭstaro, kiun kaŭzas la honesteco. Jam en Hungarujo li ricevis dekduon da bajonetaj pikoj, ĉar li ne volis kapti la piedingon, kiun oni montris al li kiel rimedon por savo, kaj krii : *pardon*. Same li ne cedis en la malfeliĉo. Li rampis supren tiel laboreme, kiel la formiko. Depuŝita centfoje, li trankvile rekomencis sian vojaĝon cent unuan fojon. Li estis strangulo de mirinda speco. Tiu ĉi maljuna militisto, batalinta en diversaj militoj, hardita en mizeroj, batita kaj frapita, havis la koron de infano. En la tempo de epidemio en Kuba li malsaniĝis, ĉar li donis al la malsanuloj sian tutan ūninon, da kiu li havis grandan provizon, lasinte por si neniu eron. Estis en li ankaŭ io mirinda, ke post tiom da malsukcesoj li estis ĉiam kredema kaj ne perdis la esperon, ke ĉio ankoraŭ estos bone. Vintre li ĉiam viviĝis kaj antaŭdiris grandajn okazojn. Li pacience atendis ilin kaj per la penso pri ili vivis tutajn jarojn. Sed la vintroj pasis unu post la alia kaj nur blankigis lian kapon. Fine li maljuniĝis — komencis perdi la energion. Lia pacienco fariĝis simila al rezignacio. Lia antaŭa trankvileco estis ŝanĝita en inklinon al kortuŝiĝemo, kaj tiu ĉi hardita militisto fariĝis plorulo, preta larmi pro ia ajn kaŭzo. Krom tio de tempo al tempo lin turmentis plej terura nostalgio, kiun kaŭzis plej malgranda okazo : vido de la hirundoj, de grizaj birdoj, similaj al la paseroj, la neĝoj sur la montoj, aŭ melodio, simila al aŭdita de li antaŭe. Fine lin ekregis nur unu penso : la penso pri la ripozo. Ĝi tute okupis la maljunulon kaj ensorbis ĉiujn aliajn dezirojn kaj esperojn. La eterna migranto ne povis

revi pri io pli kara, ol trankvila fako, en kiu li ripozus kaj atendus silente la finon. Ia mirinda strangeco de l'sorto jetadis lin sur ĉiujn marojn kaj landojn tiel, ke li preskaŭ ne povis ekspiri, kaj eble pro tiu ĉi kaŭzo li imagis, ke la plej granda feliĉo de l'homo estas sole ne migri. Oni devas konfesi, ke li havis rajton por tia modesta feliĉo, sed li tiel kutimis al la malsukcesoj, ke li pensis pri la trankvilo, kiel la homoj ordinare revas pri io neatingebla. Li ne kuragiĝis esperi. Tamen, ne atendite, en daŭro de dek-du horoj li ricevis oficon, kvazaŭ elektitan por li el ĉiuj de l'mondo. Estas nenio mirinda, ke kiam li vespere eklumigis la lanternon, li estis kvazaŭ ebria kaj demandis sin mem, ĉu tio estas vera, kaj ne havis la kuragon respondi : jes. Dume la realeco parolis al li per sendubaj pruvoj. La horoj unu post la alia fluis por li sur la balkono. Li rigardis, satiĝis, konvinkiĝis. Povus ŝajni, ke li vidas la maron la unuan fojon. La lento de la lanterno jetis en la nokto grandegan luman konuson, post kiu la okulo de l'maljunulo perdiĝis en la malproksimo tute nigra, mistera kaj terura. Sed tiu malproksimo ŝajnis kuri al la lumo. Longaj, verstaĝ ondoj ruliĝis el la mallumo kaj, kriegante, iris ĝis la insuleto, kaj tiam oni vidis iliajn ŝaŭmajn dorsojn, ruĝe brilantajn en la lumo de la lanterno. La alfluo fortiĝis kaj superakvis la sablaĵojn. La mistera parolado de l'maro aliris pli kaj pli potence kaj pli laŭte, simila jen al bruado de pafilegoj, jen al murmuro de grandegaj arbaroj, jen al miksite babilado de homaj voĉoj. Dum momentoj ĉio mallaŭtiĝis. Poste al la oreloj de l'maljunulo aliris kelke da grandaj sapiroj, poste ploregoj kaj ree minacaj eksplodoj. Fine la vento forblovis la nebulon, sed ĝi alpelis nigrajn disigitajn nubojn, kiuj kovris la lunon. De okcidento komencis blovi pli forte. La ondoj saltis furioze sur la krutajon de la lanterno, lekante jam la fundamenton per ŝaŭmo. En la malproksimo murmuris la ventego. Sur la malluma ondanta supraĵo ekbrilis kelke da verdaj lan-

ternetoj, pendantaj sur la ŝipaj mastoj. Tiuj ĉi verdaj punktetoj jen leviĝis alten, jen falis malsupren, jen balanciĝis dekstren kaj maldekstren. Skavinski iris en sian ĉambron. La ventego ekmuĝegis. Tie ekstere la homoj sur tiuj ŝipoj batalis kontraŭ la nokto, mallumo, ondo; en la ĉambro estis trankvile kaj mallaŭte. Eĉ la voĉoj de l'ventego nur malforte trapanetris la dikajn murojn kaj sole la egalmezura tik tak! de la horloĝo balancis la laciĝintan maljunulon, kvazaŭ ĝi lulus lin por dormo.

II

Komencis fluadi la horoj, tagoj kaj semajnoj... La ŝipistoj certigas, ke iafoge, kiam la maro estas tre ventega, io vokas ilin per ilia nomo en la nokto kaj mallumo. Se la mara sensinajo povas tiel voki, eble estas, ke kiam la homo maljuniĝas, lin vokas ankaŭ alia sensinajo, ankoraŭ pli malluma kaj pli mistera, kaj ju pli laca li estas de la vivo, des pli agrablaj estas por li tiuj ĉi alvokoj. Sed, por ke oni povu aŭskulti, trankvilo estas necesa. Krom tio, la maljunulo amas la izolecon, kvazaŭ antaŭsentante la tombon. La lanterno jam estas por Skavinski tia duona tombo. Estas nenio pli unutona, ol tia vivo en la turo. La junaj homoj, se ili akceptas ĝin, baldaŭ forlasas la oficon. La lanternisto ordinare estas homo nejuna, malgaja kaj nekomunikigema.

Se li iafoge forlasas sian lanternon kaj venas inter homojn, li iras inter ili kiel homo, vekita el profunda dormo. En lia turo ne ekzistas malgrandaj impresoj, kiel en la ordinara vivo. Ĉio, kion renkontas la lanternisto, estas grandega kaj sen precizaj formoj. La ĉielo : jen estas la unua sensinajo ; la akvo : la dua, kaj inter ili la sola homa animo ! Tio estas vivo, en kiu la penso estas kvazaŭ konstanta revo, kaj nenio, eĉ lia okupiĝo vekas la lanterniston. Unu tago similas la alian, kiel du eroj de

l'rozario, kaj la ŝangoj de l'vetero prezentas la solan diversaĵon. Tamen Skavinski sentis sin tiel feliĉa, kiel li estis neniam antaŭe. Li leviĝis kun la matena ĉielruĝo, manĝis, purigis la lentojn de la lanterno, kaj poste, sidiĝinte sur la balkono, li rigardis la maran malproksimon, kaj liaj okuloj povis neniam satigi per la vidajoj, kiujn li havis antaŭ si. Ordinare sur la grandega turkisa supraĵo oni vidis arojn da plenblovitaj veloj, brilantaj tiel forte sub la radioj de l'suno, ke la okuloj fermetiĝis de la troa lumo; iafoge la ŝipoj, utiligante la ventojn, kiujn oni nomas pasatoj, iris en longa vico unuj post la aliaj, similaj al ĉeno da mevoj, aŭ da albatroj. La ruĝaj bareloj, montrantaj la vojon, balanciĝis sur la ondoj en facile, delikata moviĝo; inter la veloj ĉiutage aperis tagmeze grandega grizeta rubando de fumo: la vaporŝipo el Nov-Jorko veturigis vojaĝantojn kaj komercajn en Aspinwall'on, trenante post si longan ŝaŭman postsignon. De l'alio flanko de l'balkono Skavinski vidis, kiel sur la manplato, Aspinwall'on kaj ĝian moviĝeman havenon, kaj en ĝi arbaron da mastoj, ŝipetojn kaj barkojn; iom pli malproksime la blankajn domojn kaj turetojn de l'urbo. De l'alto de la lanterno la domoj similis al nidoj de mevoj, la ŝipetoj, al skaraboj, kaj la homoj moviĝis kiel malgrandaj punktetoj sur la blanka ŝtona bulvardo. Matene malpeza orienta bloveto alportis la miksitajn bruon de la homa vivo kaj la pli potencajn fajfojn de la vapor-ŝipoj. Tagmeze venis la horo de l'siesto. La movado en la haveño ĉesis; la mevoj kaŝis sin en fendoj de ŝtonegoj, la ondoj malfortiĝis kaj fariĝis kvazaŭ maldiligentaj, kaj tiam sur la tero, sur la maro kaj sur la lanterno regis momento de kvieto, de nenio interrompata. La flavaj sabloj, de kiuj desfluis la ondoj, brilis kiel oraj makuloj sur la akvaj spacoj, la tura kolono vidiĝis klare en la bluaĵo. Riveroj da sunaj radioj verŝiĝis de la ĉielo sur la akvon, sablojn kaj krutajojn. Tiam ankaŭ la maljunulon ĉirkaŭprenis ia malforteco, plena de dolĉeco. Li sentis

ke la ripozo, kiun li ĝuas, estas bonega, kaj kiam li ekpensis, ke ĝi daŭros, nenio mankis al li. Skavinski'n ebriigis lia propra feliĉo, sed ĉar la homo facile kutimas al la bona sorto, iom post iom li akiris kredemon kaj konfidemon. Li pensis, ke se la homoj konstruas domojn por invalidoj, kial do Dio ne povus doni rifugejon al sia invalido! La tempo fluis kaj plifortigis en li tiun ĉi konvinkon. La maljunulo kutimis al la turo, lanterno, krutaĵo, sablajoj kaj izoleco. Li konatiĝis kun la mevoj, kiuj metis ovojn en la ŝonegajn fendojn kaj vespere unuj kun aliaj konsiliĝis sur la tegmento de la lanterno. Skavinski jetis ordinare al ili la restaĵojn de sia mangajo, kaj ili baldaŭ tiel kutimis, ke kiam li faris tion ĉi, ĉirkaŭis lin vera ventego de blankaj flugiloj, kaj la maljunulo iris inter la birdoj, kiel paštisto inter la ŝafoj. Dum la forfluo li iris sur la malaltajn sablajojn, kie li kolektis bongustajn limakojn kaj belajn perlamatajn konkojn de naŭtiloj, kiujn la desluanta ondo restigis sur la sablo. Nokte, en la lumo de la luno kaj de la lanterno li iris por kapto de fiŝoj, kiuj naĝis amase inter la ŝonegoj. Fine li ekamis sian ŝonegon kaj sian senarban insuleton kun malgrandaj grasaj kreskajetoj gutigantaj gluon gumon. La malriĉecon de l'insuleto kompensis al li la plej malproksimaj vidajoj. Dum la tagmezaj horoj, kiam la atmosfero fariĝis tre diafana, oni povis vidi la tutan terkolon, ĝis Pacifiko kovritan de plej riĉaj kreskajoj. Al Skavinski ŝajnis tiam, ke li vidas unu grandegan gardenon. Faskoj da kokosoj kaj grandegaj bananoj formis kvazaŭ luksajn tufajn bukedojn tuj post la domoj de Aspinvall. Pli malproksime inter Aspinvall kaj Panamo oni vidis grandegan arbaron, super kiu ĉiumatene kaj antaŭ la nokto pendis rugetaj vaporigajoj, arbaro vere tropika, malsupre superakvita, ligita de lianoj, bruanta per ondo de grandaj orkisoj, palmoj, arboj laktaj, feraj kaj gumaj.

Per sia gardista lorno la maljunulo povis vidi ne sole la arbojn, la largajn foliojn de l'bananoj, sed ankaŭ arojn

da simioj, grandajn marabutojn kaj papagojn, kiuj leviĝis iafoste kiel ĉierlarka nubo super la arbaro. Skavinski bone konis similajn arbarojn, ĉar post lia ŝippereo sur Amazono li eraris tutajn semajnojn inter similaj arkajoj kaj densejoj. Li vidis, ke la dangero kaj la morto sin kaſas sub ilia mirinda kaj gajiga supraĵo. Dum la noktoj, kiujn li pasigis inter ili, li aŭdis de proksime voĉojn de micetoj¹ kaj kriegojn de jaguaroj; li vidis grandegajn serpentojn, kiuj balancigis sur la arboj, kiel lianoj; li konis tiajn dormantajn arbarajn lagojn, plenajn de torpilioj² kaj de naĝantaj amase krokrodiloj. Li sciis sub kia jugo la homo vivas en tiuj ĉi nemezureblaj densejoj, en kiuj unu folio dekoble superas lian grandecon, en kiuj renkontigas amase sangavidaj kuloj, arbaj hirudoj kaj grandegaj venenaj araneoj. Ĉion li mem provis, sentis kaj suferis; tiom pli plezuro li rigardis de supre tiujn matos, admiris ilian belecon, dum li estis gardita kontraŭ ilia perfido. Lia turo defendis lin kontraŭ ĉiu malbono. Nur malofte li forlasis ĝin dimanĉe matene. Li vestis sin tiam per blua gardista surtuto kun grandaj argentaj butonoj, kaj lia laktokolora kapo leviĝis kun fiereco, kiam li aŭdis, elirante el la preĝejo, kreolojn dirantajn : « Ni havas honestan lanterniston. » Káj li ne estas herezulo, kvankam *Yankee!* » Sed tuj post la meso li revenis sur la insulon kaj revenis feliĉa, ĉar li ĉiam ankoraŭ ne konfidis al la kontinento. Dimanĉe li legis hispanan gazeton, kiun li aĉetis en la urbo, aŭ « *New-York Herald* », pruntitan de Folcombrigde, kaj li serĉis avide sciigojn el Eŭropo. Mizera maljuna koro! sur tiu ĉi gardista turo kaj sur la alia duonglobo ĝi batis ankoraŭ por la patrujo... Iafoste, kiam la ŝipeto kun la ĉiutaga nutraĵo kaj akvo venis al la insuleto, li deiris de la turo por babili kun gardisto

1. Simio : franco, hurleur; angle, howler; germ., Brüllaffe; ital., micteto; lat., mycetes.

2. Fišo : franco, torpille; angl. cramp-fish; germ., Krampfisch; ital., torpiglia.

Johns. Sed poste videble li fariĝis sovaĝa. Li ĉesis viziti la urbon, legi la gazetojn kaj disputi kun Johns pri la politiko. Tutaj semajnoj pasis kaj neniu vidis lin, nek li iun. La sola signo, ke la maljunulo vivas, estis la malaperado de l'nutraĵo, restigita sur la bordo, kaj la lumo de la lanterno, ekbruligata ĉiuvespere kun la akurateco, kun kiu la suno leviĝas matene el la akvo. La mondo indiferentiĝis por la maljunulo. La kaŭzo de tio ne estis la nostalgio, — eĉ ĝi fariĝis rezignacio. La tuta mondo komencis kaj finiĝis por la maljunulo sur lia insuleto. Li kutimigis al la penso, ke li ne forlasos la turon ĝis la morto, kaj forgesis, ke estas ankoraŭ io ekster ĝi. Li fariĝis mistikulo. Liaj kvietaj bluaj okuloj similiĝis al la okuloj de infano, ĉiam rigardantaj atente ian malproksimon. En konstanta izoleco kaj ĉirkaŭita de naturo tre simpla kaj grandega, li komencis perdi la senton pri sia propra aparteco; li ĉesis ekzisti kiel persono kaj kunfandiĝis pli kaj pli kun la naturo. Li ne konsideris pri ĉi tio, li nur sentis tion senkonscie; sed fine ŝajnis al li, ke la ĉielo, la akvo, lia ŝonego kaj turo, la oraj sablaĵoj, plenblavitaj veloj, alfluoj kaj forfluoj; — ĉi ĉio estas granda unuaĵo kaj unu granda mirinda animo; kaj li mem trempigas en tiun ĉi mirindaĵon kaj sentas tiun animon, kiu vivas kaj kvietigas. Li dronis, luliĝis, kvazaŭ perdis la koncion kaj en tiu ĉi limigo de l'propra aparta ekzistado en ĉi tiu duondormo li trovis tielgrandan tankvilon, ke tio estis preskaŭ simila al duonmerto.

III

Sed venis vekiĝo.

Foje, kiam la ŝipeto alveturigis akvon kaj provizon da nutraĵo, Skaviski, veninte post unu horo de la turo, rimarkis, ke krom la ordinara ŝarĝo estis ankoraŭ unu pako. Sur ĝi estis poštmarkoj de Unuigitaj Statoj, kaj adreso « Skavinski, esq. », skribita sur dikaj vela tolo. La

mirigita maljunulo distranĉis la tolon kaj ekvidis librojn : li prenis la unuan, rigardis kaj skuiĝis; liaj manoj komencis forte tremi. Li kovretis siajn okulojn kvazaŭ ne kredante al ili; sajnis al li, ke li songas — la libro estis pola. Kion ĉi tio signifas? Kiu povis sendi al li librojn? En la unua momento li forgesis, ke ankoraŭ en la komenco de sia lanternista vivado li legis iam en la « Herald », prunita de l'konsulo, pri la fondo de pola societo en Nov-Jorko kaj ke li tuj sendis al la societo duonon da sia monata salajro, kiu cetere estis por li tute superflua en la turo. La societo danke sendis al li librojn. Ili venis per natura vojo, sed en la unua momento la maljunulo ne povis ordigi siaj pensojn. Polaj libroj en Aspinwall, en lia turo, en lia izoleco, — tio estis por li io neordinara, ia spiro de l'antaŭaj tempoj, ia miraklo. Nun sajnis al li, kiel al la maristoj nokte, ke io elparolas lian nomon per voĉo tre amata, sed preskaŭ forgesita. Li sidis momenton kun fermitaj okuloj kaj estis preskaŭ certa, ke kiam li malfermos ilin, la songo malaperos. Ne! La distranĉita pako kuŝis antaŭ li klare, lumigata per la brilo de la posttagmeza suno, kaj sur ĝi — la malfermita libro. Kiam la maljunulo ree etendis la manon al ĝi, li aŭdis en la silento la batadon de sia propra koro. Li ekrigardis; tio ĉi estis versoj. Supre estis skribita la titolo per grandaj literoj, kaj malsupre la nomo de l'aŭtoro. Tiu ĉi nomo ne estis fremda por Skavinski; li sciis, ke ĝi apartenas al glora poeto, kies verkojn li eĉ legis post la trideka jaro en Parizo. Poste batalante en Alĝerio kaj Hispanujo, li aŭdis de samlandanoj pri la ĉiam plikreskanta gloro de l'granda poeto, sed li tiel estis kutiminta tiam al la pafilo, ke li eĉ ne prenis librojn en la manojn. En la kvardek-naŭa jaro li forveturis Amerikon, kaj en la aventura vivo, kiun li vivis, li preskaŭ ne renkontis Polojn, kaj neniam polajn librojn. Kun tiom pli granda avideo kaj kun pli vive batanta koro li transturnis la titolan paĝon. Sajnis al li, ke sur lia izola ŝonego komenciĝis io festa. Estis momento

de granda trankvilo kaj silento. La horlogoj de Aspinvall sonoris la kvinan horon post la tagmezo. Neniu nubeto mallumigis la ĉielon, nur kelke da mevoj naĝis en la bluaĵo. La oceano estis lulita. La apudbordaj ondoj apenaŭ balbutis mallaŭte, disfluante sur la sabloj. En la malproksimo gajige vidiĝis la blankaj domoj de Aspinvall kaj la mirindaj grupoj de palmoj. Vere estis iel feste, mallaŭte kaj solene. Subite en tia trankvileco de l'naturo eksonis la tremanta voĉo de l'maljunulo, kiu legis laŭte, por pli bone kompreni sin mem :

• Litova, kara patroland', la sanon vi prezantas!
Valoron vian tiu nur en plena vero sentas,
Kiu vin perdis. Pleje nun min via ĉarm' altiras,
Ravita mi priskribas vin, ĉar mi je vi sopiras. •

Al Skavinski mankis la voĉo. La literoj eksaltis antaŭ liaj okuloj; en lia brusto io deŝiriĝis kaj iris de l'koro kiel ondo pli kaj pli supren, surdigante la vocon, premantante la gorĝon. Ankoraŭ unu momento : li trankviliĝis kaj legis :

• O Sankta Virgulino, Vi defendo Ĉenstoĥova,
Lumanta en la Ostra-Bram' kaj en kastel' malnova
De Novogrodek, kie Vi la urbon feliĉigis!
Kiel infanon iam min mirakle Vi sanigis,
Tiel mirakle al patruj' per Vi revenos filoj... •

Altiginta ondo rompis la digon de l' volo. La maljunulo kriegis kaj jetis sin sur la teron : liaj blankaj haroj miksiĝis kun la apudmara sablo. De kvardek jaroj li ne vidis la patrujon kaj Dio scias, de kiom, li ne aŭdis la patrujan lingvon, kaj nun tiu ĉi lingvo mem venis al li — tranaĝis la oceanon kaj trovis lin izolulon sur la alia duonglobo, — la lingvo tiel amata, tiel kara, tiel belega! En la ploregeo, kiu skuis lin, ne estis doloro, sed sole subite vekita supermezura amo. Per ĉi tiu granda ploro li petis pardonon de tiu ĉi amato malproksima, ke li jam

tiel maljuniĝis, tiel kufimis al la izola ŝonego kaj tiel forgesis, ke eĉ la sapiro komencis estingigi. Kaj nun li « revenis mirakle », la koro ŝiriĝis en li. La momentoj pasis unu post la alia : li senĉese kuŝis. La mevoj alflugis super la lanterno, kriante, kvazaŭ maltrankvilaj pri sia maljuna amiko. Venis la horo, en kiu li nutris ilin per la restoj de sia mangajo, kaj kelke da ili flugis ĝis li de l'supro de la lanterno. Poste alvenis ankoraŭ pli multe da ili kaj komencis malforte beki lin kaj brui per la flugiloj super lia kapo. La bruo de la flugiloj vekis lin. Nun kiam li estis plorinta, li havis ian trankvilon kaj feliĉon kaj liaj okuloj estis kvazaŭ inspiritaj. Li senkonscie donis sian tutan nutraĵon al la birdoj, kiuj jetis sin sur ĝin kun kriego, kaj li mem ree prenis la libron. La suno transiris jam super la ĝardenoj kaj super la virga arbaro de Panamo kaj malrapide ruligis trans la terkolon, al la alia oceano, sed Atlantiko estis ankoraŭ plena de brilo; en la aero estis tute lume, li do legis.

« Sed nun animon mian Vi forportu sur flugiloj
Al la montetoj de arbar', al tiuj verdaj kampoj! »

• • • • • • • • • • • •

La krepusko kovris la literojn sur la blanka paĝo, — krepusko mallonga, kiel ekrigardo. La maljunulo apogis la kapon al la ŝonego kaj fermetis la okulojn. Tiam « Defendo Ĉenstoĥova » prenis lian animon kaj forportis ĝin « al la montetoj de arbar', al tiuj verdaj kampoj ». Sur la ĉielo brulis ankoraŭ longaj vojoj, ruĝaj kaj oraj, kaj en tiuj ĉi lumajoj li flugis al la amata lando. Ekbruis en liaj oreloj la pinaj arbaroj, ekmurmuris la patrujaj riveroj. Li vidas ĉion, kia ĝi estis antaŭe. Ĉio demandas lin : « Ĉu vi memoras ». Li memoras! cetere li vidas : vastajn kampojn, limon, herbejojn, arbarojn kaj vilaĝojn. Jam estas nokto! En tiu ĉi tempo la lanterno ordinare

1. El « Sinjoro Tadeuš » de Mickiewiĉ, traduko do Drº Zamenhof.

jam lumigis la maran mallumon; sed li estas nun en la patruja vilago! Lia maljuna kapo klinigas al la brusto kaj songas. La pentrajoj pasas antaŭ liaj okuloj rapide kaj iom senorde. Li ne vidas la patran domon, ĉar ĝin detruis la milito; li ne vidas la gepatrojn, ĉar ili mortis en lia infaneco, sed cetere li vidas la vilagon kvazaŭ li estus forlasinta ĝin hieraŭ: la vico da dometoj kun lumetoj en la fenestroj, la digo, la muelejo, du lagetoj bruantaj la tutan nokton per horoj de ranoj. Iam en ĉi tiu vilago li nokte staris garde, nun tiu estinteco revenas subite kiel vico da fantomoj. Jen li ree estas husaro kaj staras garde: malproksime la drinkejo rigardas per brilantaj okuloj, bruas, kantas kaj sonas en la nokta silento per piedfrapado, voĉoj de violono kaj violonĉelo. U-ha! U-ha! Jen fajreroj saltas sub la hufetoj de husaroj, kaj li enuas sur sia ĉevalo. La horoj trenigas maldiligente, fine la lumoj estingiĝas; nun, kien la okulo povas atingi, nebulo kaj nebulo netravidebla: vaporajoj leviĝas de la herbejoj kaj ĉirkaŭprenas la tutan mondon per blanketa kovrilo. Sed tio estas la herbejoj: baldaŭ la ralo¹ aŭdiĝos en la mallumo kaj la ojstro ekmurmuros en la kanoj. La nokto estas kvieta kaj malvarmeta, vera pola nokto! En la malproksimo la pinia arbaro bruas sen vento... kiel mara ondo. Baldaŭ la matena ĉielruĝo koloros la orienton: jen la kokoj krias post la plektobariloj. Unu al la alia ili transdonas la vocon el dometo al dometo: jen ankaŭ la gruoj jam krias ie de supre. La husaro sentas sin vigla, sana. Oni ion parolis pri la morgaŭa batalo. Ankaŭ li iros, kiam iros la aliaj kun krio kaj kun murmuro de la standardoj. Lia junia sango ludas kiel trumpeteto, kvankam la nokta venteto malvarmigas ĝin. Sed jam venas la matena ĉielruĝo! La nokto pasas, el la ombro aperas la arbaroj, la arbetajoj, la vicoj da dometoj, la muelejo, la poploj.

1. Birdo : franco, râle de genêt; ang. landrail; germ. Wachtelkönig; lat. crex pratensis (fam. rallidæ).

Laputoj krakas, kvazaŭ lada ventoflago sur turo. La amata ĥando, kiel belega ĝi estas en la brilo de l'ĉielrugo!

Silentigu! la vigla gardisto aŭdas, ke iu proksimiĝas.
Eble oni venas anstataŭi lin.

Subite voĉo eksonas super Skavinski.

— Maljunulo! leviĝu. Kio al vi estas?

La maljunulo malfermas la okulojn kaj rigardas kun miro starantan antaŭ li homon. La resto de l'songaj fantomoj batalas en lia kapo kontraŭ la realeco. Fine ĉio paliĝas kaj malaperas. Antaŭ li staras Johns, la havena gardisto.

— Kio estas? — demandas Jonhs — ĉu vi estas malsana?

— Ne.

— Vi ne eklumigis la lanternon. Vi estos eksigita de la ofico. Ŝipeto de San-Geromo rompiĝis sur sablaĵo, feliĉe neniu dronis; alie vi estus jugita. Sidiĝu kun mi; la reston vi aŭdos en la konsulato.

La maljunulo paliĝis : efektive li ne eklumigis la lanternon en ĉi tiu nokto.

Post kelke da tagoj oni vidis Skavinski'n sur la ferdeko de la ŝipo, iranta de Aspinvall Nov-Jork'on. La mizerulo perdis sian oficon. Malfermiĝis antaŭ li novaj vojoj de migrado; la vento ree forportis tiun ĉi folion, por jetadi ĝin sur terojn kaj marojn, por mokadi ĝin laŭ sia deziro. La mizerulo dum tiuj ĉi tagoj tre plimaljuniĝis kaj kliniĝis; sole liaj okuloj brilis. Por la novaj vojoj de l'vivo li havis sur la brusto sian libron, kiun li premis per la mano de tempo al tempo, kvazaŭ timante perdi ankaŭ ĝin.

DU HERBEJOJ

Hinda legendo de H. SIENKIEWICZ^t.

Estis du landoj, kušantaj unu apud la alia, kvazaŭ du grandegaj herbejoj, dividitaj nur de hela rivereto.

La bordoj de tiu ĉi rivereto delikate disigis en unu loko, formante malprofundan trairejon — lageton kun kvietaj kaj travideblaj akvoj.

Oni vidis sub la blua fluo la oran fundon, el kiu kreskis trunketoj de la lotosoj, florantaj super la brila supraĵo; ĉielarkaj papilioj flirtis ĉirkaŭ la ruĝaj kaj blankaj floroj; inter la apudbordaj palmoj kaj en la radianta aero la birdoj sonis, kiel arĝentaj sonoriloj.

Tio estis la traiero el unu lando en la alian, el Herbejo de Vivo en Herbejon de Morto.

Ambaŭ estis kreitaj de plej alta kaj ĉiopova Brahma, kiu ordonis, ke en la lando de Vivo estru bona Viṣṇu, kaj en la lando de Morto saĝa Śiva.

Kaj li diris :

— Faru, kion vi trovos bona.

En la lando, apartenanta al Viṣṇu, Vivo ekbolis. La suno komencis leviĝi kaj subiri, aperis la tagoj kaj noktoj, la maraj vastajoj komencis allui kaj forlui; sur la ĉielo ekrapidis la nubo, plenaj de pluvo, sur la tero la arbaroj ekkreskis; amase aperis la homoj, bestoj kaj birdoj.

Por ke ĉiuj vivaj estaĵoj povu naski idojn, la bona dio

1. Lit. Bibl. de Lin. Intern. 1904, n° 6.

kreis Amon, al kiu li ordonis, ke ĝi estu samtempe feliĉo.

Tiam Brahma alvokis Viṣṇu'n kaj diris :

— Sur la tero vi ne povos elpensi ion pli perfektan, la ĉielo jam estas kreita de mi, ripozu do, kaj la kreitajoj, kiujn vi nomis homoj, ŝpinu la fadenon de Vivo sen ies helpo.

Viṣṇu obeis la ordonon de Brahma kaj la homoj komencis mem zorgi pri si. De iliaj bonaj ideoj la ĝojo naskiĝis, kaj de la malbonaj malĝojo; ili do mire rimarkis, ke Vivo ne estas seninterrompa gaja festo, ke la fadenon, pri kiu parolis Brahma, ŝpinas du ŝpinistinoj : uňu havas ridetantan vizaĝon, la alia larmojn en la okuloj.

La homoj iris al la trono de Viṣṇu kaj plendis :

— Sinjoro, Vivo en malĝojo estas malfacila !

Li respondis :

— Amo konsolu vin.

Aŭdinte tion ĉi, ili trankviliĝis kaj foriris, Amo efektive forigis la malĝojojn, kiuj ŝajnis malgravaj kompare kun la feliĉo, donacata de ĝi.

Sed Amo estas samtempe la granda naskanto de Vivo. Kvankam la lando de Viṣṇu estis grandega, baldaŭ mankis por la homaj amasoj arbaraj beroj, mielo de la abeloj, fruktoj de l'arboj. Tiam la plej saĝaj homoj komencis dehaki la arbojn kaj displugi la arbarojn, kulturi la kampojn, semi grenojn kaj rikolti.

Kaj tiamaniere Laboro devenis en la mondo. Baldaŭ ĉiuj devis ĝin partopreni; ĝi fariĝis ne nur la bazo de Vivo, sed preskaŭ Vivo mem.

Sed Laboro naskis Penon, Peno Laciĝon.

Amasoj da homoj ree venis antaŭ la tronon de Viṣṇu :

— Sinjoro! — kriis ili, etendante la manojn, — la peno malfortigis niajn korpojn, la laciĝo loĝigis en niaj ostoj; ni dezirus ripizi, sed la vivo devigas nin seninterrompe labori !

Viṣṇu respondis :

— Granda Brahma ne permesis al mi ŝangi Vivon, sed mi povas krei ion, kio estos interrompo de ĝi, sekve ripozo.

Kaj li kreis Dormon.

La homoj ĝoje akceptis la novan donacon kaj baldaŭ proklamis ĝin plej granda favoro, ricevita el la manoj de l'dio.

En la dormo ili forgesis pri siaj penoj kaj malĝojoj, en la dormo la lacaj reakiris la fortojn, la dormo sekigis la larmojn, kvazaŭ bona patrino, kaj ĉirkaŭis la kapojn de l'dormantoj per nebulo de l'forgeso. La homoj gloris la dormon, dirante :

— Estu benata, ĉar vi estas pli bona, ol Vivo en la maldormo.

Kaj ili riproĉis ĝin nur pro tio, ke ĝi ne daŭras eterne, ke venas la vekiĝo, kaj post ĝi la laboro,— novaj penoj kaj laciĝo.

Tiu ĉi penso tiel turmentis ilin, ke ili triafoje iris al Viŝnu :

— Sinjoro, — diris ili, — vi donis al ni bonon grandegan kaj neesprimeblan, sed nekompletan. Faru, ke la dormo estu eterna.

Viŝnu sulkigis la dian frunton, kolera pro ilia trudemo, kaj rediris :

— Tion ĉi mi ne povas doni al vi, sed trans la rivero vi trovos, kion vi serĉas.

La homoj obeis la voĉon de l'dio kaj iris amase al la lageto; veninte al ĝia bordo, ili komencis rigardi la kontraŭan flankon.

Post la kvieta kaj hela supraĵo, brodita de floroj, kuŝis Herbejo de Morto, la lando de Ŝiva.

Ne leviĝis tie, nek subiris la suno, ekzistis nek la tagoj nek la noktoj; lilikolora, unutona lumo saturis la tutan spacon.

Neniu objekto jetis ombron, ĉar tiu ĉi lumo penetris ĉien, — ŝajnis, ke ĝi plenigas la universon.

La lando ne estis dezerta : ĉie, kie la rigardo povis atingi, oni vidis valojn kaj montojn, kovritajn de belaj aretoj da arboj, ĉirkaŭ kiuj volviĝis hederoj; sur ŝonegoj pendis vinberoj. Sed la ŝonegoj, la trunkoj de l'arboj estis preskaŭ travideblaj, kvazaŭ faritaj el densigita lumo.

La hederaj folioj havis delikatajn, helajn brilojn de l'matena ĉielruĝo ; ĉio estis mirinda, kvieta, pura, kvazaŭ songanta en dormo songon feliĉan, seninterrompan.

Nenia bloveto estis en la hela aero, moviĝis neniu floro, tremis neniu folio.

La homoj, kiuj venis al la bordo brue parolante, eksilentis, kiam ili vidis la lilikoloran, senmovan spacon.

Post momento ili murmurejis :

- Kia silento kaj lumo !
- Ho jes, trankvilo kaj eterna dormo...

La plej lacaj diris :

- Ni iru serĉi la eternan dormon.

Kaj ili eniris en la akvon. La blua profundajo disigis antaŭ ili por faciligi la trairon. Tiuj, kiuj restis sur la bordo, igitaj per subita sapiro, komencis ilin voki; sed neniu el ili returnis la kapon, ĉiuj gaje kaj vive daŭrigis la vojon, altirataj de la ĉarmo de l'mirinda lando.

La amaso, staranta sur la bordo de Vivo, rimarkis ankaŭ, ke la korpoj de l'sorirantoj fariĝis lumaj, travideblaj, pli kaj pli senpezaj kaj radiantaj kaj kvazaŭ kuniĝis kun la ĝenerala lumo, kiu plenigis Herbejon de Morto.

Transirinte, ili kuŝigis inter la tieaj floroj kaj arboj, aŭ ĉe la ŝonegoj. Iliaj okuloj estis fermitaj, sed iliaj vizaĝoj estis neesprimeble trankvilaj kaj feliĉaj. Sur Herbejo de Vivo similan feliĉon ne donis eĉ Amo. — Vidante tion, ĉiuj kiuj restis ĉe Vivo, parolis unuj al la aliaj :

- Pli dolĉa kaj pli bona estas la lando de Ŝiva...

Kaj ili komencis transiri tien pli kaj pli multenombre. Iris kvazaŭ solenaj procesioj da maljunuloj, junuloj, geedzoj, patrinoj kondukantaj etulojn, knabinoj, kaj

poste miloj, milionoj da homoj komencis puši unuj la aliajn ĉe Silenta Trairejo, ĝis fine Herbejo de Vivo preskaŭ tute malpleniĝis. Tiam Viṣṇu, kies devo estis gardi Vivon, ektremis rememoriginte, ke li mem donis la konsilon al la homoj. Ne sciante, kion fari, li iris al plej alta Brahma.

— Kreinto, — diris li — savu Vivon! Vi faris la landon de Morto tiel bela, luma kaj feliĉa, ke ĉiuj forlasas mian regnon.

— Ĉu neniu restis ĉe vi? — demandis Brahma.

— Nur unu junulo kaj unu knabino, kiuj tiel amas unu la alian, ke ili preferas perdi la eternan trankvilon, ol fermi la okulojn kaj ne vidi plu unu la alian.

— Kion do vi postulas?

— Faru la landon de Morto malpli bela kaj feliĉa, ĉar alie ankaŭ ĉi tiu paro forlasos min, kiam pasos la printempo de ilia amo.

Brahma konsideris momenton kaj diris :

— Ne! Mi ne malgrandigos la belecon kaj feliĉon de la lando de Morto, sed mi faros ion alian, por savi Vivon. De nun la homoj estos devigataj tien transiradi, sed ili ne faros tion volonte.

Dirinte ĉi tion, li teksis el mallumo dikan, netravideblan kurtenon, kreis du estaĵojn : Doloron kaj Timon kaj ordonis, ke ili pendigu la kurtenon ĉe la trairo.

Herbejon de Vivo ree plenigis Vivo, ĉar, kvankam la lando de Morto restis same luma kaj feliĉa, la homoj timis Trairejon.

ĈE LA FONTO

De H. SIENKIEWICZ.

Hieraŭ ankoraŭ mi estis studento, kaj mia doktora diplomo de l'filozofio ne estas ankoraŭ tute seka — tio estas vera. Mi ne havas oficon, mi ne estas riĉa. Tuta mia havo konsistas el malriĉa dometo kun ĝardeno kaj el kelkaj centoj da rubloj de enspezoj — mi do komprenas, ke ili rifuzis al mi la manon de Tola — sed ili ankaŭ ofendis min.

Kial? Kion mi faris? Mi alportis al ili, kvazaŭ sur la manplato, mian honestan koron kaj diris : « Donu ŝin al mi, mi estos por vi plej bona filo kaj danka ĝis la morto — kaj ŝin mi portos sur miaj manoj, amos kaj gardos ».

Estas vere, ke mi diris tion ĉi mallerte, per freinde sonanta voĉo, balbututante kaj apenaŭ spirante. Sed vi vidis, ke parolas mia tuta koro, ke parolas amo, kian oni ne ĉiutage trovas en la mondo, kaj eĉ se vi decidis rifuzi, kial vi ne rifuzis, kiel homoj bonaj kaj kompatemaj, kial vi ofendis min?

Vi pseŭdokristanoj, vi pseŭdoidealistoj, ĉu vi povis scii, kion mi faros post tia interparolado kun vi? Kiu certigis vin, ke mi ne pafos kuglon en mian kapon, unue ĉar mi ne povos vivi sen ŝi, due ĉar mi ne toleros tian kontraŭecon inter la vortoj kaj agoj, tian farizeismon kaj mensogemon? Kial vi ne kompatis min eĉ unu sekundon? Ankaŭ min oni ne devas piedpremi, ankaŭ min oni devas domaĝi! Se mi ne estus renkontinta vin sur mia vojo eble mi farus ion por la aliaj. Mi estas juna, preskaŭ

ankoraŭ studento, sen ofico, sen riĉajo — jes! Sed la estonteco estas antaŭ mi kaj, pro Dio, mi ne scias, kial vi kraĉis sur ĝin.

La glaciaj vizaĝoj! La malŝata indigno!... Kelkajn tagojn pli frue mi ne povus tion supozи : — « Mi opiniis vin honesta homo, kaj vi trompis nin, vi trouzis nian konfidemon » — jen estas la vortoj, per kiuj ili vipis mian vizagon. Antaŭ momento ili tiel kore gratulis min pro mia diplomo, kvazaŭ mi estus ilia filo — kaj kiam, paliginte de kortušeco, mi klarigis al ili, kio plej multe instigis min al la laboro, estingiĝis ilia bonkoreco kaj iliaj ridetoj, glaciigis iliaj vizaĝoj, ĉar « mi trouzis ilian konfidemon ».

Ili tiel ofendis, piedpremis min, ke unu momenton ŝajnis eĉ al mi, ke mi agis malnoble kaj ke efektive mi trompis ilin.

Sed kiamaniere? Kiel? Kiu trompis? Kiu estas malnobla blulo? Aŭ mi tute freneziĝis, aŭ ne estas malnoble ami honeste kaj proponi sian animon, sangon kaj laboron. Se efektive vi indignis — kiu do estas malsagulo?

Ah! — ankaŭ pri vi, Tola, mi trompiĝis, mi, kiu tiel kredis al vi! Ili diris al mi : « Ni estas certaj, ke nia filino neniel rajtigis vin al tia pašo ». Kompreneble, mi ne neis. Kaj poste venis ĉi tiu « filino », kun la tutapaseco de bone edukita fraŭlino kaj balbutis kun mallevitaj okuloj, ke ŝi tute ne komprenas, kiamaniere simila penso povis veni al mi.

Vi ne komprenas? Aŭskultu do min, fraŭlino Tola : vi ne diris al mi, ke vi min amas — ne! Mi ne posedas kvitancon kun via subskribo, kaj eĉ se mi havus ĝin, mi ĝin ne montrus. Sed jen kion mi diros al vi : ekzistas ia justeco, ekzistas ia tribunalo — ĉu ie super la nubo, ĉu en la homa konscienco, antaŭ kiu vi devos konfesi : ĉi tiun homon mi trompis, ĉi tiun homon mi forlassis, ĉi tiun homon mi fordonis al humiligo kaj malfeliĉo.

Ĉu kuraĝo mankis al vi, aŭ amo? — mi tion ne scias,

sed mi scias bone, ke vi terure min trompis. Mi ankoraŭ amas vin kaj ne volas malbeni, sed vi devus scii, ke kiam oni decidas pri savo au pereigo de homo, tiam oni devas havi kuraĝon, tiam la honesteco kaj amo devas esti pli grandaj, ol la timo. Alie oni estas kulpa pri tio, ke la traboj de la pene konstruata domo falas al iu sur la kapon. Tio ĉi okazis ankaŭ al mi. Mi konstruis tutan mian estontecon sur la fundamento de mia kredo al via amo, sed montriĝis, ke mi konstruis sur sablo, ĉar en la decida horo mankis al vi kuraĝo, ĉar kiam vi devis elekti la malbonan humoron de viaj gepatroj, aŭ mian malfeliĉon, vi elektis la lastan. Se en la katastrofo vi restus tia, kia mi vin opiniis, mi havus esperon kaj konsolon. Ĉu vi scias, ke ĉio, kion mi faris dum la lastaj jaroj, mi faris por vi kaj per vi? Mi laboris kiel bovo, maldormis noktojn, akiris medalojn kaj diplomojn, vi estis mia vivo, al vi mi dediĉis ĉiun mian spiron, nur pri vi mi pensis. Kaj nun antaŭ mi kuŝas dezerto, kie la malĝojo kriegas, kiel hundo. Nenio restis al mi.

Ĉu vi iam pensos pri tio?

Sed la prudentaj gepatroj klarigos al vi, ke mi estas malsaga entuziasma studento. Se mi efektive restus tia, mi povus diri, kiel Shylok de Shakespeare : « Ĉu ni ne estas samaj homoj, kiel vi? se vi trapikas nin, ĉu ne fluas el ni la sango; se vi agas maljuste kontraŭ ni, ĉu ni ne larmas? » Ofendu neniu, kiu ajn li estas. Mia entuziasmo, ĉu saĝa, ĉu malsaga, rajtigas neniu turmenti min. Bone estas, ke nia nuna mondo, ĉi tiu grandega, senanima konstruajo de malsageco, mensogemo kaj hipokriteco, jam fendiĝas kaj disfalas, ĉar neeble estas tie vivi. Nun mi havas multe da tempo; mi fariĝis, Dio scias por kio, doktoro de filozofio, kiel filozofo do mi analizas la diversajn homajn interrilatojn, kiuj antaŭ nelonge ruinigis mian vivon. Vi, tiel nomataj prudentaj homoj, estas tute kontentaj, se vi trovas malvivan esprimon, sensignifan vorton por afero, kaj ke la afero rompas al iu

la kolon — tio ĉi vin tute ne ĉagrenas. Malsaga entuziasmo! Kion utilas la vorto, se la koro doloras min? Ĉu via vortaro min helpos? Al ĉio, kion ne sentas viaj mal-sentemaj nervoj, vi rifuzas la rajton ekzisti. Kiam ĉiuj dentoj elfalis el la maljunaj makzeloj, vi ne kredas plu la dentdoloron. Laŭ via opinio, la reumatismo estas grava afero, sed la amo estas nur malsaga entuziasmo. Ĉiufoje kiam mi pensas pri tio, en mi aperas du estaĵoj : unu, la hieraŭa studento, la varmega batalanto kontraŭ la homa malsageco, la dua, la maljuste ofendita homo, ĉiam preta malbeni kaj plori. Tiel oni ne povas vivi. Ni jam havas sufice da idealismo en la vortoj, kaj da utilitarismo en la faroj. Proksimiĝas la tempo, en kiu oni devos agi laŭ la principoj, aŭ kurage proklami principiojn same cinikajn, kiel la faroj. Kiom da fojoj mi aŭdis de l'gepatroj de Tola, ke la riĉajoj ne liveras la feliĉon, ke la karaktero valoras pli multe, ol la riĉeco, ke la trankvila konscienco estas la plej granda bono. Ĉu efektive? Mi ja posedas karakteron, laboremon, trankvilan konsciencon, junecon kaj amon — kaj malgraŭ ĉio oni montris al mi la pordon; sed se mi gajnus hodiaŭ en la loterio duonon da miliono, morĝau ili ĝoje donus al mi sian filinon. La patro venus al mi kun malfermitaj brakoj, sendube, kiel certe estas, ke Dio ekzistas en la ĉielo!

Kiu volas esti komercisto, devas scii kalkuli, sed vi, la prudentaj homoj, ne scias eĉ ĉi tion. Via prudento kaŭzas nur iluziojn. Vi ne scias kalkuli, ĉu vi aŭdas? Mi ne parolas en febro, mi ne fantazias. La amo estas, ekzistas, oni ne povas nei gian realecon. Se genia matematikisto kalkulus al vi ĝian monan valoron, vi miregas, kian riĉaĵon ĝi egalas! La amo estas same pozitiva, same reala, same necesega en la vivo kiel la mono. La kalkulo estas simpla : la vivo valoras tiom, kiom da feliĉo ĝi enhavas, kaj la amo ja estas neelcerpebla fonto de feliĉo, grandega kapitalo, ĝi egalvaloras sanon kaj junecon. Sed via cerbo ne povas kompreni tiel simplajn aferojn. Mi

ripetas ankoraŭ unu fojon : vi ne scias kalkuli! Miliono valoras milionon kaj nenion plu, sed laŭ via opinio ĝi enhavas, ekster la mona valoro, ĉiujn bonaĵojn de l'vivo. Kaj tial vi erarvagas en artefarita mondo, vi ne vidas la gustajn rilatojn kaj la efektivajn prezojn. Vi estas romantikuloj, sed malaltaj, monaj romantikuloj; viaj principoj estas malutilaj, ĉar ili detruas la vivon ne nur de fremdaj personoj, sed eĉ de viaj propraj infanoj.

Tola estus feliĉa kun mi! Nu, kion vi bezonas plu? Ne diru, ke ŝi mem estus forpuŝinta min. Se vi ne estus mortigintaj en ŝi per via edukado la volon, sincerecon kaj kuragon, mi ne sidus nun sola kun kapo krevanta de doloro. Neniu tiel rigardis la okulojn de Tola, kiel mi, neniu do scias pli bone, kion ŝi sentis kaj kia ŝi estus nun, se vi ne estus venenintaj ŝian animon.

Kaj nun mi perdis ŝin kaj multajn aliajn aferojn, same necesegajn por la vivo, kiel la pano, kaj sen kiuj oni mortas. Ho vi, miaj ne realigintaj bogepatroj, ho vi, mia perdita edzino! iafoje mi pensas, ke vi tute ne suspektas, kion vi faris, ĉar alie vi revenigus min. Neeble estas, ke vi tute min ne kompasas.

• • • • •
Kion utilos la riproĉoj?! Mi estas prava, ĉio, kion mi skribis, estas vera, sed la vero ne redonas al mi Tolan.

Sed tion mi ankaŭ ne povas kompreni, kial la praveco kaj la vero utilas nenion. La mondo ja estas konstruita same, kiel la homa spirito, kio do kaŭzas la malkonsenton? Se estas alie, oni devas eterne turnigi ĉirkaŭ si mem en la rondo. —

Mi ne povas plu skribi.
• • • • •

Post longa interrompo mi reprenas la plumon. Parolu la vero mem — mi nur simple rakontos, kio okazis. La klarigo venis nur pli malfrue, mi do priskribos la faktojn unu post alia, kiujn mi tiam ankoraŭ ne komprenis.

Matene, post la malfeliĉega tago, la patro de Tola

venis al mi. Ekvidinte lin, mi rigidigis. Ĉiuj pensoj forlasis mian carbon, kiel aro da birdoj arbon. Ŝajnas al mi, ke ion similar oni sentas mortante. Sed li havis serenan vizaĝon kaj tuj ĉe la sojlo li diris, etendante al mi la manojn :

— Ni pasigis malbonan nokton — ĉu ne vere? Mi tion komprenas, ankaŭ mi estis iam juna.

Mi ne respondis, mi komprenis nenion; mi ne kredis al miaj okuloj, ke mi vidas lin antaŭ mi. Kaj li, skuinte miajn manojn, devigis min sidiĝi, okupis la seĝon kontraŭ mi kaj diris :

— Trankviliĝu kaj ni pace interparolu. Kara sinjoro, ĉu vi pensas, ke vi estis la sola, kiu ne dormis? Ankaŭ ni ne povis ekdormi. Kiam post via foriro iom pasis nia ekscito, venis dolora ĉagreno. Jes! Se io neatendata baras al homo la vojon, li perdas la kapon kaj modelementon. Ni ĉagrenigis kaj, mi tion ne kaſas, ni hontis. La infano forkuris en sian ĉambron, kaj ni maljunaj, kiel ordinare faras la maljunuloj, komencis riproĉi unu la alian : « Vi estas kulpa pri tio ». — « Ne, vi estas kulpa. » Tia estas la homa naturo. Sed pripensinte oni komencas bedaŭri : Li estas juna, honesta, kapabla, amas nian infanon tutkore, — kial, pro diablo, ni obstinis? Nur unu cirkonstanco povas senkulpigi nin! Se vi iam estos patro, vi komprenos, ke la gepatroj trovas neniu sufiĉe bona por sia infano. Sed poste ni pripensis, ke tio, kio ne sufiĉas al ni, eble tute sufiĉas al Tola; ni do decidis esplori, kion kaſas la koro de l'knabino, kaj ni vokis ŝin al konsiliĝo. — Bona tria konsilisto! — neniu tion neos! Kiam ŝi komencis ĉirkaŭpreni niajn genuojn kaj meti sur ilin la belan kapeton, tiam!... la gepatra koro...

Kortuŝita li eksilentis kaj ni sidis sen vorto, sen movo, unu kontraŭ la alia. Ĉio, kion mi aŭdis, ŝajnis al mi sonĝo, fablo, miraklo; pasis mia turmento kaj komencis reveni la espero. Li kvietiĝis kaj diris :

— Verŝajne, vi kulpigis nin pri malnobleco, kaj ni ja

estas bonaj homoj, kvankam tro rapidemaj; por pruvi ĉion, jen kion mi diros al vi : se vi preferas Tolan, ol vian ofendiĝon, venu ĉi tien...

Li malfermis la brakojn, kaj mi ĉirkaŭprenis lian kolon, duone freneza, feliĉa. Mi sentis, ke io premegas mian gorgon kaj mi povus nur ploregi. Mi volis nepre paroli, sed mi ne povis diri eĉ unu vorton. Mia animo estis plena de feliĉo, mirego kaj dankemo. Ĉio ĉi trafis min, kiel tondro; nek mia kapo, nek mia koro povis tion kompreni kaj mi sentis preskaŭ doloron de la tro da ŝangoj kaj pensoj. La patro de Tola demetis delikate miajn manojn de siaj ŝultroj kaj, kisante mian frunton, diris :

— Bone, jam bone! Mi tion esperis, konante vian amon al Tola. Forgesu ĉion, kio okazis, kaj frankviliĝu.

Vidante, ke mi vane batalas kontraŭ la kortušeco, li komencis bonkore riproĉi min :

— Estu viro, venku vian malfortecon! Vi tremas, kiel februlo. Ho, la etulino profunde penetris vian koron..

— Profunde, tre profunde! — respondis mi pene.

La patro ridetis :

— Kvieta akvo¹...

Sendube mia granda amo flatis lian patran vantecon, ĉar li ŝajnis tre kontenta kaj ripetis senĉese ridetante :

— Lapo! Vera lapo!

Mi eksentis subite, ke se mi restos en la ĉambro ankoraŭ kvaronon da horo, konfuzo tute ekregos mian kapon. Ordinare mi facile kontraŭstaras la kortušecon, sed tiuĉifoje la impresoj estis tro fortaj. Mi bezonis enspiri frešan aeron, vidi la stratan movadon; sed antaŭ ĉio mi bezonis vidi Tolan por konvinkiĝi, ke ŝi efektive ekzistas en la mondo, ke mi ne sonĝas, ke oni donas ŝin al mi.

Mi petis la patron, ke ni tuj iru en lian hejmon; li volonte konsentis.

1. Pola proverbo ; Kvieta akvo ŝiras la bordojn.

— Mi mem intencis proponi tion al vi, — diris li, — ĉar certe ĉe ni iu platigas sian nazon sur la fenestra vitro, rigardante la straton. Nun vi ne povus paroli pri la aferoj, ni do priparolos ilin poste.

Post kelke da minutoj ni jam estis sur la strato; en la komenco mi rigardis la homojn, domojn kaj veturilojn kiel homo, kiu post longa malsano unafoje promenas ekstere kaj sentas kapturñigon. Iom post iom la movado kaj la freša aero rekonsciigis min. Jena penso forigis ĉiujn aliajn :

« Tola vin amas kaj post momento vi ekvidos ŝin. » Mi sentis fortegan pulsobaton en la tempioj kvazaŭ mia kapo estus krevonta. Ankoraŭ antaŭ unu horo mi pensis, ke mi neniam revidos Tolan, aŭ eble iam kiel edzinon de alia. Kaj nun mi iris al ŝi por diri, ke ŝi estos mia kaj mi iris, ĉar ŝi mem etendis al mi la manojn. Hieraŭ mi nomis ŝin senpensa pupo en la sama momento, kiam ŝi kisis la genuojn de l'gepatroj kaj petis pro ni ambaŭ. Mia koro estis plena de pento, doloro, de sento, ke mi ne indas Tolan, mi solene decidis, ke ĉiun hieraŭan larmon mi rekompencos al ŝi per karesemo, fideleco kal senlima sindonemo.

La amo faras aliajn homojn blindaj, sed ĉe mitio ĉi ne povis okazi, ĉar por Tola parolis ŝiaj faroj. Ŝi kaŭzis la miraklon. Mi maljuste juĝis ŝin kaj ŝiajn gepatrojn. Se ili estus tiaj, kiaj mi ilin opiniis, ili ne estus cedintaj al la petegoj, ili ne estus kapablaj al la ne homa, anĝela boneco, kun kiu la patro venis al mi kaj diris : « Ni eraris — prenu ŝin! — Haltigis lin nek la societa konveneco, nek ambicio. Mi rememoris liajn vortojn : « Ver- ŝajne vi kulpigis min pri malnobleco, kaj ni ja estas bonaj homoj, kvankam tro rapidemaj. » Ju pli mi pensis pri miaj hieraŭaj kulpigoj, des pli hontigis min ilia boneco. Neniu superflua vorto aŭ frazo; Ŝerca rideto — jen estis ĉio. Kiam mi nun rememoris tion, mi ekkaptis la manon de l'patro kaj estime levis ŝin al mia bušo.

Li ree bonkore ekridetis kaj diris :

— Ni jam de longe decidis kun mia edzino, ke nia bofilo devas ami ankaŭ nin.

Ilij deziroj estis plenumitaj, ĉar mi jam amis ilin kiel filo, pli frue, ol mi fariĝis ilia bofilo.

Car mi iris tre rapide, la patro komencis inciteti min : li spiregis, ŝajnigis laciĝon, diris, ke li ne povas plu min sekvi, plendis pri la varmego. Efektive, hieraŭ la vintro forkuris de nia lando. Varma vento krispigis la akvon en la urba parko. En la aero oni sentis la vivigan printempan blovon. Fine ni venis al la loĝejo de Tola. Ĉe la fenestro iu aperis kaj tuj kaŝiĝis en la ĉambro, sed mi ne estis certa, ĉu tio estis Tola. Sur la ŝuparo mia koro ree komencis bati. Mi timis la patrinon. Trairinte la mangoĉambron, ni trovis ŝin en la salono. Kiam mi eniris, ŝi rapide proksimiĝis kaj etendis al mi la manon, kiun mi respektege kisis, balbutante :

— Ĉu mi tion meritas...

— Pardonu al ni la hieraŭan rifuzon — diris ŝi. — Ni ne pripensis, ke tian amon Tola ne trovos en la tutamundo.

— Tio estas vera! tio estas vera, sinjorino! — ekkriis mi.

— Kaj ĉar ni zorgas antaŭ ĉio pri la feliĉo de nia infano, ni konsentas doni ŝin al vi... kaj mi povas nur diri : Dio donu al vi feliĉon!

Dirinte ĉi tion, ŝi kisis mian frunton, turnis sin al la pordo kaj yokis :

— Tola!...

Kaj venis mia plej amata, pala, kun rugigintaj okuloj, kun malordaj harbukloj sur la frunto, same konfuziĝinta, kortuŝita, kiel mi. Kiamaniere mi estis kapabla ĉion rimarki, — mi ne komprenas. Mi scias nur, ke mi vidis la larmojn en ŝiaj okuloj, la tremantajn lipojn, la ĝojon, kiu brileatis tra la larmoj, la rideton sub la konfuzo.

Unu sekundon ŝi staris kun mallevitaj brakoj, kvazaŭ ne sciante, kion fari. La patro, kiun neniam forlasis la humoro, diris, levante la ŝultrojn :

— Hm! nenio estas farebla! li obstinas, li ne volas vin.

Tiam ŝi ekrigardis min, ĉirkaŭprenis la kolon de l'patro kaj ekkriis pasie :

— Mi ne kredas tion, paĉjo, mi ne kredas!

Se mi estus obeinta la volon de mia koro, mi estus min jetinta al ŝiaj piedoj. Mi ne faris tion, ĉar kurago mankis al mi kaj ĉar mi perdis la kapon. Restis al mi nur tiom da konscio, ke mi ripetis al mi mem : « Azeno, ne kriegu! » La divenema patro ree helpis nin, ĉar liberiĝinte de l'ĉirkaŭpreno de Tola, li diris al ŝi, ŝajnigante koleron.

— Se vi al mi ne kredas, iru al li!

Kaj li ŝovis ŝin al mi. En ĉi tiu momento la ĉielo al mi malfermiĝis. Mi kaptis ŝiajn manojn, premis ilin al mia bušo, ne povante, mi ne scias kiel longe, forſiri de ili miajn lipojn. Antaŭe mi ofte imagis, ke mi kisas ŝiajn manojn, sed ĉu la fantazio povas egali la realecon! Mia amo similis ĝis nun kreskajon, fermitan en malluma ĉambro. Subite oni portis ĝin en liberan aeron, permesis al ĝi ĝui la sunon kaj varmon. Plenega estis la pokalo de mia feliĉo. Mi trinkis malkaše el la fonto de l'gojo. Ami kaj kaŝi sian amon, kaj ami kun konvinko, ke oni havas la rajton por tio — estas du tute malsamaj aferoj. Sed ĉu ĝis nun mi komprenis, ĉu mi povis tion kompreni?

La gepatroj, beninte nin, foriris kaj intence lasis nin solaj, por ke ni povu diri unu al la alia, kion ni sentis. Anstataŭ paroli, mi nur rigardis Tolan kun ravo, kaj ŝia vizaĝo jen paliĝis, jen ruĝiĝis sub mia rigardo. La anguloj de ŝia bušo tremesis de timema kaj hontema rideto, ŝiaj okuloj malklariĝis, la kapeto kliniĝis flanken — de tempo al tempo ŝi mallevis la palpebrojn kaj kvazaŭ atendis miajn vortojn.

Fine ni sidiĝis kune ĉe la fenestro, tenante la manojn

unu de l'alio. Ĝis nun ŝi estis por mi io senkorpa, abstrakta, pli ĝuste amata spirito, kara nomo, admirata ĉarmo, ol persono; sed nun, kiam ŝia brako tušías la mian, kiam mi sentis la varmon de sia vizaĝo, mi ne povis kontraŭstari al miro, ke ŝi estas io reala. Oni pensas, ke oni scias ĉi tion, sed oni sentas tion nur proksime de l'amata virino. Nun mi rigardis kun tia miro ŝian vizaĝon, bušon, okulojn, ŝiajn helajn harojn kaj ankoraŭ pli helajn okulharojn, kvazaŭ mi neniam estus vidinta ilin. Mi satigis. Neniam virina vizaĝo plenumis tiel perfekte ĉiujn miajn revojn pri la virina ĉarmo, neniu tiel logis min. Kaj kiam mi pensis, ke ĉiuj ĉi tiuj trezoroj estos miaj, ke ili jam apartenas al mi kaj estas mia plej kara havo — la tuta mondo turnigis kun mi.

Fine mi ekparolis. Mi komencis febre rakonti, ke mi ekamis ŝin de l'unua momento, antaŭ unu kaj duono da jaro en Vieliĉka, kie mi renkontis ŝin en multenombra kaj ne konata de mi societo. Ŝi duonsvenis en la minejo, kaj mi alportis al ŝi akvon el la lageto. En la sekvinta tago mi vizitis ŝiajn gepatrojn kaj forlasis ŝian hejmon tute enamiĝinta. Ĉion tion ĉi ŝi sendube bone sciis, tamen ŝi aŭskultis kun plej granda plezuro, ridetante, ruĝigante, eĉ murmurestante demandojn de tempo al tempo. Mi parolis ankoraŭ longe kaj fine malpli malsage, ol mi tion timis, — mi rakontis, kiel ŝi poste fariĝis mia sola celo, mia sola ĝojo; kiel profunde malĝoja mi estis hieraŭ, kiam mi devis diri al mi, ke ĉio estas perdetita, kaj kiam mi perdis konfidon eĉ al ŝi.

— Mi estis same malfeliĉa... — respondis ŝi. — Vere en la komenco mi ne povis diri eĉ onu vorton, sed poste mi penis ĉion rebonigi.

Momenton ni ambaŭ silentis. En mi la timemo reebatalis kontraŭ la deziro kisi ŝiajn piedojn; fine mi demandis ŝin mallerte, idiote, ĉu ŝi iom amas min.

Ši penis respondi al mi, sed ne povante fari tion, leviĝis kaj foriris.

Post momento ŝi revenis kun albumo, sidiĝis apud mi kaj montris al mi desegnajon — mian propran portreton.

— Mi designis ĝin el la memoro, — diris ŝi.

— Vi?

— Sed tie estas ankoraŭ io, — daŭrigis ŝi, metante sian fingreton sur la pagon.

Nur tiam mi rimarkis sur la margeno ĉe la rando malgrandajn literojn : J. v. a.

— Oni devas legi ilin france, — murmureatis ŝi.

— France?

En mia senlima naiveco mi ankoraŭ ne povis diveni, kion tio signifas, ĝis ŝi komencis :

— Je vous...

Subite, kaŝinte la vizaĝon en la manoj, ŝi tiel klinigis malsupren, ke mi povis vidi la mallongajn buklojn sur la kolo kaj la kolon mem. Fine mi komprenis kaj komencis ripeti kun batanta koro :

— Nun jam oni havas la permeson!

Ši levigis' ridetanta kaj radianta.

— Kaj la devon — aldonis ŝi, palpebrumante kaj kvazaŭ ordonante.

Oni vokis nin al la matenmanĝo. Mi miras, ke mi ne englutis tiam la tranĉilojn kaj forkojn.

* * *

Al nenio oni kutimas tiel rapide, kiel al la feliĉo. Ĉio, kio okazis, estis ja vico da mirakloj, tamen post du tagoj tio ŝajnis al mi tute natura, ke Tola estas mia fianĉino, ŝajnis al mi, ke mi rajte devis ricevi ŝin — ĝuste tial, ke neniu tiel amis ŝin, kiel mi.

* * *

Oni baldaŭ eksciis en la urbo pri mia fianĉigo, kaj mi komencis ricevi la dezirojn de miaj kolegoj. Mi veturnis kun Tola kaj kun ŝiaj gepatroj ekster la urbon por pro-

menado kaj multe da personoj vidis nin kune. Tola' en sia palto « loutre » kaj en sama ĉapo estis belega; ŝia diafana vizaĝkoloro ŝajnis ankoraŭ pli delikata ĉe la malhele blua pelto. Ĉiuj rigardoj sin turnis al ni, kaj kelkaj miaj konatoj haltis ŝtoniginte de mirego.

Post la urba pordego, preterpasinte vicon da dometoj pli kaj pli malgrandaj, ni fine atingis liberan spacon. Sur la kampoj inter la bedoj lumetis la akvo, kvazaŭ brilantaj rubandoj. La herbejoj estis tute superakvitaj, la arboj — senfoliaj, sed oni jam sentis la printempon. Venis la tempo de l'krepusko, kiam en la tuta naturo granda trankvilo estas.

Sama trankvilo ĉirkaŭprenis ankaŭ nin. Post la tremigantaj impresoj de la lastaj tagoj mi sentis grandan, dolcan, kvietan feliĉon. Antaŭ mi mi vidis la amatan vizagón de Tola, ruĝan de l'vento, ankaŭ kvietan en la vespera silento. Ni ambaŭ silentis kaj rigardis unu la alian, ridetante de tempo al tempo. La unuan fojon en mia vivo mi komprenis, kio estas perfekta feliĉo. Mi estis junia kaj ne multon travivis, mia konscienco do ne estis tre ŝargita per pekoj, tamen, kiel ĉiu homo, mi ne estis sen kulpoj, eraroj kaj mankoj. En tiu momento mi ne sentis la ŝargon, mi sentis neniu malkontenton aŭ koleron kontraŭ la homoj; mi estis preta ĉiun pardoni, ĉiun helpi, unuvorte mi estis kvazaŭ renaskiĝinta: la amo forprenis mian animon kaj anstataue metis animon anĝelan.

Kaj estis tiel, ĉar oni permesis al mi ami kaj donis al mi la karan estajon, kiu nun sidis kontraŭ mi. Pro la sama kaŭzo la kvar personoj, kiuj sidis en la kaleŝo, estis ne nur pli feliĉaj, sed ankaŭ pli bonaj, ol antaŭe. Ĉiujn vantajojn, ambiciojn, ĉion, kio faras la vivon triviala kaj hipokrita, ni forskuis de ni kune kun la antaŭa ĉagreno. Tuj, kiam la gepatroj de Tola malfermis la pordon al la benita gasto — la amo, ni komencis kompreni la vivon pli vaste kaj pli alte, ol antaŭe. Tial mi ne komprenis,

kial la homoj tiel ofte forpuſas la solan, plej grandan felicon de l'vivo.

Sed ankoraŭ pli ofte ili malſparas ĝin. Mi diris al mi : mi konas tiujn opiniojn, disvastigitajn ĉe la homoj kiel falsaj moneroj, ke la amo maljuniĝas, velkas, pasas, malaperas kaj ke poste nur kutimo ligas la virinon kaj viron. Mi pruvos, ke ĉi tiu aksiomo koncernas nur homojn malsagajn aŭ malnoblajn, sed ne elektitajn animojn ; mi jam konis tiajn kaj mi mem nepre estos tia. Se ĉi tiu flamo faras min tiel feliĉa, tiam mia devo, eĉ mia egoismo igas min subteni la flamon, por ke ĝi ne estingiĝu, nek malgrandiĝu en la estonteco. Mi vokas do la estontecon ! ĝi havas tempon, mi mian grandan amon kaj bonajn intencojn. Vivi kun Tola kaj ĉesi ami ŝin — ni tion vidos!

Subite mi varmege ekdeziris plej baldaŭ komenci ĉi tiun vivon. Mi sciis, ke la societaj moroj ne permisas al la gesiancoj edziĝi antaŭ ol pasos multaj semajnoj kaj monatoj, sed mi rememoris, ke la gepatroj de Tola ne estis ordinara j homoj. Krome mi estis certa, ke Tola helpos min, kaj mi decidis fari ŝin mia liganino.

Kiam reveninte hejmen ni restis solaj, mi konfesis al ŝi miajn pensojn. Ŝi aŭskultis kun granda plezuro. Mi rimarkis, ke ne nur la projekto, sed ankaŭ la konsilio, havanta la ĉarmon de konspiro, ravras ŝin. Ŝi havis mienon de infano, al kiu oni promesas, ke baldaŭ okazos neordinara ludo; ŝi eĉ dancis en la ĉambro. En ĉi tiu vespero ni nenion diris pri tio al la gepatroj; ĉe la teo mi rakontis nur pri miaj esperoj, intencoj kaj vojoj irotaj. La gepatroj aŭskultis min, kvazaŭ ili opiniis, ke la esperoj jam estas plenomitaj. Eĉ se mi supozus, ke ĉi tiuj bonkoraj homoj agas tiel pro diplomatio, mi devus konsentis, ke ĝi estas plej bona diplomatio, ĉar vidante ilian konfidon, mi diris al mi : Mi pravigos vian konfidon, eĉ se mi devus perdi la vivon !

Mi foriris malfrue. Tola kuris post mi kaj ripetis ankoraŭ en la antaŭĉambro :

— Bone! bone! kial prokrasti? mi ne amas malrapi-demon! bone! bonan nokton. Mi timas nur la panjon pro la dota vestaro.

Mi neniam povis kompreni, kial oni preparas vestaron antaŭ la edziĝo, la fraŭlinoj ja devas havi provizon da vestoj; aliflanke ĉiuj tiaj esprimoj certigantaj, ke mi ne songas, ke mi efektive edziĝas kun Tola, ekstreme feli-ĉigis min. Revenante hejmen, mi ripetis nevole : Vestaro! vestaro! Mi ne supozis, ke ĝi povus iel malhelpi nin. Per miaj animaj okuloj mi vidis multe da helaj, mutkoloraj, malhelaj vestoj kaj amis ilin ĉiujn unu post alia. Nur tiam mi ekpensis, ke mi ankaŭ devas prepari hejmon por Tola. Ĉi tiu penso estis plena de nova ĉarmo. La mono mankis al mi, tamen mi decidis aranĝi ĉion plej baldaŭ. Nokte mi ne povis dormi, ĉar mia kapo estis plena de vestoj, ŝrankoj, tabloj, seĝoj k. t. p. Antaŭe mi ne povis dormi de ĉagreno, nun de feliĉo.

En la sekvinta tago mi estis ĉe la lignajisto. Li tuj komprenis, kion mi bezonas. Li montris al mi diversajn meblojn. Rigardante ilin, mi imagis, ke tio estas nia geedza loĝejo, ke mi jam vivas kune kun Tola. Mia koro ekbatis rapide. La lignajisto konsilis kolorigi la murojn, ĉar la paperaj tapetoj sekigus tro longe. La komplezema homo promesis aranĝi mem ĉion por modera rekompenco.

De li mi iris al du kolegoj plej amikaj peti, ke ili estu miaj fianĉokunuloj. Familianon mi havis neniu. La deziroj de miaj amikoj miksiĝis en mia kapo kun aliaj impresoj kaj formis veran haoson.

Mi trovis Tolan en la salono; mi apenaŭ havis tempon kisi ŝiajn manojn, kiam ŝi stariĝis sur la fingroj kaj murmureatis en mian orelon unu solan vorton :

— Ili konsentis!

La lasta ombro, kiu kovris mian feliĉon, malaperis. Tola radiis de l'gojo. Ni promenis en la ĉambro, brako ĉe brako, kaj babilis. Si rakonits al mi, kiel ĉio okazis.

— Panjo diris en la komenco, ke tio estas ne ebla, kaj aldonis : « Vi tute ne komprenas, kiel ne dece estas, ke junia fraŭlino rapidas al la edziĝo. » Mi, respondis ke ni ambaŭ rapidas. Panjo levis la okulojn al la plafono kaj ekmovis la ŝultrojn; paĉjo, ridante, premis min al si kaj kisis mian kapon, eĉ miajn manojn. Panjo diris al li : « Vi estis ĉiam malforta por ŝi, oni ja devas iom atenti la mondon. »

Tiam paĉjo rediris : « La mondo! la mondo!... La mondo ne donos al ili la feliĉon, ili mem devos akiri ĝin; en ĉi tiu afero ni tute malalentis la mondon — ni agusame ĝis la fino. Nun estas la fasto-tempo, sed tuj post la Pasko ili povos edziĝi kaj la dotan vestaron oni preparos poste.

Panjo cedis, ĉar ĉiam venkas la volo de paĉjo... (Vi sendube estos sama.) Mi tiel kisis panjon, ke ŝi ne povis ekparoli. Poste ŝi ripetis : « Frenezuloj, frenezuloj! » Mi do triumfis en la batalo. Ĉu vi estas kontenta?

La amo faris min tiel timema, ke ĝis nun mi neniam kuraĝis ĉirkau-preni ŝin. Hodiaŭ unafoje mi volis ŝin kisi, sed ŝi delikate eligis, dirante :

— Tiel agrable estas iri brako ĉe brako... kiel gentilaj infanoj.

Kaj ni daŭrigis la promenadon. Mi rakontis al ŝi, ke mi jam zorgis pri la loĝejo kaj ke mi ordonis kolorigi la murojn, ne per olea kolorilo, ĉar ĝi kostas tro multe, sed per alia, kiu tute similas la olean kaj rapide sekiĝas. Tola ripetis : « Rapide sekiĝas »... kaj mi ne scias, kial ni ambaŭ ekridis, verŝajne de troa ĝojo kaj feliĉo. Poste ni interkonsentis, ke la salono estos ruĝa, ĉar la kapoj kontrastas plej bele la ruĝan fonon. La manĝoĉambro havos pale-verdajn kahelojn fajencosimilajn, pri aliaj

ĉambroj ni ne povis plu paroli, ĉar boto de Tola malligis kaj ŝi iris en alian ĉambron por ĝin ligi.

Post momento ŝi revenis kun la patro, kiu nomis min flamema kapo, sed samtempe promesis, ke nia edzigo okazos la unuan mardon post la festoj.

* *

En la unuaj tagoj nia amo estis plena de kortuŝigo kaj havis senĉese larmojn en la okuloj, sed poste ĝi ekfloris gaje, kiel printempa floro. Nun ni ridis la tutan tagon.

* *

Pro la malfruaj festoj la printempo jam ekregis sur la tero. La arboj estis kovritaj de burĝonoj. Antaŭ la sankta semajno ni faris vizitojn kun Tola kaj kun gepatroj. Oni rigardis min tiel scivole, ke iafoje mi volonte estus min kaŝinta. Kelkaj pli maljunaj sinjorinoj eĉ metis okulvitrojn. Sed ĉion oni devis toleri. Tola, freŝa kaj gaja kiel birdo, milfoje rekompencis min pro la tedaj vizitoj.

* *

Mi mem kontrolis la kolorigon de l'ĉambroj. Pro la bela vetero ĉio sekiĝis ekstreme rapide. La dormoĉambron mi ordonis kolorigi ruĝe.

* *

Mi amis Tolan pli kaj pli varmege. Nun mi estis certa, ke eĉ se ŝi ŝanĝigus aŭ malbeligus, mi dirus al mi : « Malfeliĉo trasis min », sed mi ne ĉesus ŝin ami. En tia stato la homo tiel sin donas al la amata virino, ke li ne scias, kie finiĝas lia propra *mi*.

* *

Ofte ni ludis, kiel infanoj; iafoje ni incitetis unu la alian. Se ekzemple, veninte matene, mi trovis ŝin solan,

mi komencis ĉirkaŭrigardi en la ĉambro kvaŭ ne vidante ŝin, serĉi kaj demandi : « Ĉu neniu enamiĝinta estas tie? » Kaj ŝi, rigardante en ĉiujn angulojn kaj skuante la helan kapeton, respondis : « Ne, neniu!... » — « Kaj ĉi tiu fraŭlino? » — « Jes, ŝi iomete!... » — Post momento ŝi aldonis murmurete : « Eble eĉ tre! »

Nova sento kunplektigis kun mia amo. Mi ne nur amis Tolan, sed mi ankaŭ ŝatis ŝin. Mi preferis ŝian societon, ol ĉion. Mi pasigis kun ŝi tutajn horojn babilante pri io ajn. Iafoje ni parolis serioze pri nia estonteco, kvankam ĝenerale mi evitis ĉiujn diskutojn kaj teoriojn pri la geedza vivo. Mi pensis : kial meti en antaŭpreparitajn formulojn tion, kion instruas al ni la amo? Oni ja ne bezonas klarigi al la floroj la teorion de l'florado.

La sankta sabato pasis trankvile, malgaje. En la stratoj estis nebulo kaj falis eta pluvo. Mi vizitis kun Tola kaj ŝiaj gepatroj la tombojn de Savinto en la preĝejoj kaj ni oferdonis, laŭ eblo, sur la almozpletojn. Tola, nigre vestita, serena, kvieta kaj serioza, ŝajnis al mi pli bela, ol ĉiam. En la preĝeja krepusko, ĉe la ekflagrado de la kandeloj, ŝi ŝajnis ĉielo anĝelo. En ĉi tiu tago ŝi iom malvarmumis kaj mi kuris en ĉiujn magazenojn por aĉeti maljunan malagon, kiun iu konsilis al ŝi trinki.

La festoj mi pasigis ĉe la gepatroj de Tola. Mi havas plu neniu el mia propra familio, kaj nun mi komprenis, kion signifas havi siajn, karajn kaj esti kara por iu. En la dua festotago estis jam plena printempo.

Nia hejmo estis jam preskaŭ tute aranĝita jam antaŭ la festoj. La ĝardeneto jam verdiĝis, la maljunaj ĉerizarboj floris.

Antaŭ la festoj aperis ankaŭ mia doktora disertacio pri la Novoplatonanoj. Tola komencis ĝin legi. La kompa-

tindulino palpebrumis de enuo, turnis senĉese la kapon, sed legis pro la sento pri la devo.

* *

• Kaj nun en mia kapo senorde, febre pušas unu alian la rememoroj — ne — pli ĝuste la figuroj de nia edziĝa festo. Ĉie mi vidas multegon da floroj, sur la ŝuparo, en la ĉambroj. En la domo kurado, venado de gasto, multe da fremdaj aŭ preskaŭ nekonataj vizagoj. En la salono Tola, blanke vestita, kun longa vualo, bela kiel anĝelo, sed alia ol ordinare, pli solena, pli fremda. Restis al mi impresi pri maltrankvila rapidado. Ĉio, kio okazis post la forveturo preĝejon, mi rememoras malklare : la preĝeo, altaro, kandeloj, flanke helaj tualetoj de l'sinjorinoj, scivolaj okuloj, murmuretoj. Ekgenuinte kun Tola antaŭ la altaro, ni donis la manojn unu al la alia kaj post momento eksonis niaj voĉoj, kiuj ŝajnis al mi tute fremdaj :

« Mi prenas vin al mi... » k. t. p. Mi aŭdas ankoraŭ la organon kaj la laŭtan kanton, kiu eksonis subite en la horo : « Veni Creator... » La eliron el la preĝeo mi tute ne memoras, la edziĝan festenon nur malklare : la beno de l'gepatroj, la vespermanĝo... Tola sidis apud mi kaj mi rememoras, ke ŝi ĉiuminute premis la manojn al la brulantaj vangoj. Tra la bukedoj sur la tablo mi vidis diversajn vizagojn, kiujn mi hodiaŭ ne rekonus. Oni trinkis por nia sano kun tinto kaj bruo. Ĉirkaŭ noktomezo mi prenis mian edzinon hejmen.

Mi neniam forgesos la reveturon : ŝia kapo estis apogita al mia brako, ŝia blanka vualo odoris violojn.

* *

En la sekvinta tago mi atendis ŝin en la manĝoĉambro ĉe la teo. Dume ŝi sin vestis kaj eliris tra alia pordo en la ĝardenon, — mi ekvidis ŝin tra la fenestro inter la florantaj ĉerizarboj. Mi tuj kuris al ŝi, sed ŝi

deturnis sin kaj apogis la kapon al trunko, kvazaŭ kaſante sin de mi.

Mi pensis, ke ŝi Ŝercas, mi proksimiĝis mallaŭte, ĉirkaŭprenis ŝin kaj diris :

— Bonan tagon. Ĉu oni sin kaſas de l'edzo? Kion vi faras ĉi tie?

Sed mi rimarkis, ke ŝi rugiĝas, ke ŝi evitas mian rigardon kaj efektive penas sin kaſi.

— Kio al vi estas, Tola? — demandis mi.

— Mi vidas... — diris ŝi konfuziĝinte, — ke la vento forskuis la florojn de l'ĉerizarboj...

— Gi tute forskuu ilin, — respondis mi, se vi nur restos al mi...

Kaj mi klinis ŝian vizaĝon al la mia; ŝi murmuretilis kun fermitaj okuloj :

— Ne rigardu min, foriru...

Sed samtempe ŝi proksimigis sian bušon al mi preskaŭ pasie, kaj mi avide premis al gi miajn lipojn.

La vento ŝutis blankajn florojn sur niajn kapojn.

Vekiĝinte, mi ekvidis la nudajn murojn de mia ĉambro. Mi havis tifon — tre danĝeran tifon. Du semajnojn mi kuſis senkonscia.

Sed eĉ la febro estas iafoge kompatema donaco de Dio.

Rekonsciiginte, mi eksciis, ke la gepatroj de fraŭlino Antonino forveturis kune kun ŝi Venecion.

Kaj mi, ree sola kiel antaŭe, finas mian rakonton per konfeso, kiu eble ŝajnos stranga : En miaj febraj songoj mi estis tiel senlime feliĉa, ke kvankam mi komencis skribi nur por konservi al la aliaj miajn ironiajn observojn de l'vivo, mi finas sen doloro kaj kun la antaŭa credo, ke el ĉiuj fontoj de l'feliĉo tiu, el kiu mi trinkis en la febro, estas plej pura kaj plej vera.

Vivo, kiun ne vizitas la amo eĉ en songo, — estas ankoraŭ pli malĝoja.

OFERE AL LA DIOJ

De W. SIEROSZEWSKI.

Tie, kie rivero Largā, forlasante ŝonegajn intermontojn, elfluas sur vastan valon, proksime de ĝiaj akvoj en la mezo de verda herbejo staras ligna kolono, ornamita per skulptaĵoj. Apud ĉi tiu kolono ĉiujare amasiĝas Tunguzoj, migrantaj inter la ĉirkaŭaj montoj. Dum la vojiro ili kolektiĝas en multenombrajn karavanojn, formante pentrindajn grupojn, en kiuj dekoj da homoj intermixiĝas kun centoj da nordaj cervoj. La gajaj amasoj enpaŝas la valon kaj iliaj bruaj vokoj mutigas la plaŭdon de la fluantaj akvoj de l'rivero.

La fajrujoj, dismetitaj duonronde ĉe la bazo de l'montoj, lumetas en la arbaro inter la noktaj ombroj, kvazaŭ ĉrilanta rubando, traĉpinita de la delikata verdaĵo de l'printempo kaj de la griza travidebla teksaĵo de la trunkoj kaj branĉoj.

Ĝi estas la plej bela jartempo en la montaj valoj : la kuloj kaj aliaj insektoj ankoraŭ ne turmentas, la aero estas agrable malvarmeta, ĉio ĉirkaue kreskas kaj floras, kaj nur sur la montaj pintoj kuſas la vintraj neĝoj, ne tuſitaj de la varma spiro de l'printempo. La ĉielo, pendanta super la neĝoj, ne mallumiĝas nokte, ne brilas sur ĝi la steloj, ĉar la senĉesa matenruĝo kunigas la forkurantan tagon kun la venanta.

Apud la kolono sur la herbejo la tutan semajnon kolektiĝas la popolo, kunvenas la estroj de l'gentoj. La

seriozaj maljunuloj decidas la komunajn aferojn, kolektas la impostojn kaj dividas la ŝarĝojn.

Dume la junularo amuziĝas : ĉie dancoj, amindumoj, vetkuroj. En la valo ridoj kaj krioj sonas; oni aŭdas batojn de hakiloj kaj la kantoj vekas la eĥojn de la montoj. La tero tremas sub la hufoj de la galopantaj cervoj, en la aero siblas la rimenoj de l' « momokoj », kiujn oni ĵetas sur la kornojn de la buĉotaj bestoj, kaj la vitraj kaj argentaj ornamoj sonoras sur la brusto de l'virinoj, kiuj aperas ĉie, kie bolas la laboro, kie ŝaŭmas la vivo.

Tiel estis de nememorebla tempo.

Sed en iu jaro alie okazis.

En la valo, kiel ordinare, kunvenis multe da homoj, sed la brujo de ilia parolado ne mutigis la riveron, la knaboj kaj knabinoj ne dancis sur la placo, ne galopis la cervoj, oni ne ridis, nek kantis.

La komunaj konsiliĝoj ankaŭ ne prosperis : ĉe la tendoj kolektiĝis nur malgrandaj aretoj. La vizagoj estis malĝojaj, la rigardoj malklaraj, la paroladoj malviglaj. La ŝeroj kaj ridoj, tiel amataj de la Tunguzoj, mala-peris, forpelitaj de la ĝenerala malgajeco.

Sed ili ne disiris kaj atendis senpacience maljunan Seltiĉan'on, sen kiu ili ne kuragiĝis diskuti la plej gravajn aferojn.

— La maljunulo ne venas, ne venas... kaj ne venos! — murmuris unu el la Tunguzoj, kiuj sidis ĉirkaŭ la fajrujo. Li estis viro kvindekjara, ne similanta Tunguzon, dikaj, jakute vestita, kun argenta zono; lia malšatema mieno klare montris riĉulon, kiu komprenas la propran valoron.

— Kiu rapidus viziti la pereontojn! — aldonis li, levante la ŝultrojn.

— Neniu evitos la sorton — diris malgaje maljunulo, sidanta kontraŭ li ĉe la fajrujo; li estis malriĉe vestita, havis kuprebrunan vizagon, sulkiĝintan, kiel musko.

— Tio estas vera! — konsentis tria. — Oni ne evitos, ne kašos sin... Ĉu mi ne forkuradis? Kaj kion mi gajnis?... Oni ja tion scias... — kaj kortuŝita li komencis eble la centan fojon rakonti la historion de sia malfeliĉo, kiun ĉiufoje oni aŭskultis same atente.

— Kiam la sciigo pri la malfeliĉego venis, mi estis sur ia projekto de Bur-Jangi kaj preparigis iri malsupren en la valojn, sed mi haltis kaj prokrastis. Longe kompatis min Dio — kaj mi tro fierigis. Foje mi vekiĝis nokte terurita, kun batanta koro... Mi aŭskultas... mi aŭdas ion, kvazaŭ pafon, kvazaŭ laŭtan vokon. Mi elsovas la kapon el sub la kovrilo kaj ree mi aŭdas kvazaŭ bruon en la arbaro, kvazaŭ malproksimajn pafojn. La hundoj ekbojis, kvazaŭ ekvidinte urson. Mi eliras el la tendo, rigardas, — la luno lumas kaj profunde en la valo grandega ombro, preterpasinte la montetojn, iras en la arbarojn. La hundoj jetis sin al miaj piedoj, mi kovris la okulojn per la mano, ĉar mi ne povis rigardi. Mia koro batis la bruston, kvazaŭ timigita birdo, miaj piedoj rigidigis de teruro.

— Aĥ! — eksonis la ĝemo de la aŭskultantoj.

— Cent cervoj falis per unu fojo. Ne atendante la tagiĝon, ni forveturis en la sama nokto. Ni kuris for, haltante nenie, kaj niaj bestaroj pli kaj pli malgrandiĝis. Mi dividis ilin en tri partojn kaj sendis en diversajn direktojn. Post kelke da tagoj revenis la filo kaj baldaŭ poste la filino — ambaŭ kun malplenaj manoj. Mi decidis tiam forkuri al la fino de l'mondo, kien neniu venas. Sed ĉu ekzistas loko, kie neniu estis antaŭe? De la pereintaj bestoj mi nenion deprenis, eĉ la bridojn. Ĉion mi lasis... Kaj kiam falis la servo, kiu kondukis la tutan aron, mi ne deprenis de lia kapo la multkoloran rubandon, kiun mi heredis de miaj praavoj.

— Aĥ!...

— Ploris, ploregis la virinoj — daŭrigis li, instigita de la kompato de l'ĉeestantoj — sed la rusaj komercistoj

jene konsilas : prenu nenion, frato, de « liaj » oferoj, ĉie « li » trovos sian propraĵon. Mi obeis, mi jetis ĉion, mi kuris for. Fine mi venis tiel malproksimen, ke mi mem ektimis. Eble neniu estis tie antaŭ mi... Nenie arboj, nek arbetoj — nur ŝtonoj, neĝo ĉie... kaj ventego... Ni ne povis meti tendon pro la manko de stangoj, kaj sendi iun malproksimen en la arbaron mi timis. Ni do elfosis kavon en la neĝo ĉe la deklivo de Ŝonego kaj tie ni eklogis. Bone estis, la ĝojo komencis reveni en niajn korojn, ĉar la pesto ĉesis. Pasis unu tago, dua, kaj neniu cervo malsaniĝis. Silente ni atendis... Ne nur paroli pri « li » ni evitis, sed ankaŭ pensi; ni esperis, ke eble ankaŭ « li » nin forgesos. Ni fiksas nian rigardon sur la cervojn kaj iras, kien ili kondukas nin, pasigante la noktojn, kiel la Ĉukĉoj, meze de l'aroj. Tiamaniere pasis iom da tempo. Mia edzino komencis jam rideti, mi mem pensis, ke la malfeliĉo ĉesis, ke iom post iom niaj riĉaĵoj revenos, kiam foje ree mi vekiĝis nokte, turmentata de maltrankvilo. La luno lumis, kiel tiam, kaj ĉio ĉirkaŭe estis silenta. La cervoj dormis sur la neĝo; nur tie, malproksime en la aero pendis granda ombro, kiu iris ne de la ŝtonoj, sed aparta, sola...

— Ah!

Singarde mi elrampis el la lito, ŝargis la paſilon kaj ne vestita, nuda mi ŝteliris al « li ». « Li » ne rimarkis min — li staris sur la ŝtonoj kaj rigardis mian havon. Sed kiam rapidante mi faris bruon, li turnis sin kaj fiksas sur min siajn grandegajn, brulantajn okulojn. Mi ekpasis inter ilin... Kio poste okazis, mi ne scias. Ĉu li ekbatis min aŭ sur min spiris — mi scias nenion! Kvazaŭ ventego, io flugis super mi, kaj kiam mi rekonsciigis, mi jam ne havis eĉ unu cervon. Tumara estis mizerulo...

La rakontanto eksilentis, eksvingis rezignacie la manon kaj subite starigis kun mallevita kapo, kun dolora vizago. La pli junaj el la ĉeestantoj ankaŭ leviĝis; nur la malju-

nuloj restis senmovaj, fiksis la rigardojn sur Tumaran kaj atendis la daŭrigan.

— Nu, kaj poste?

Tumara levis la kapon, malfermis la bušon, sed kiam lia rigardo ekvagis malproksime trans la limoj de la kunvena rondo, mirego aperis sur lia vizaĝo, lia bušo ektremis kaj larmoj ruliĝis el la okuloj. Ĉiuj tuj direktis la rigardon al la sama loko.

Ne malproksime de la fajrujo staris blankhara Tunguzo en antikva nacia vesto, apogante sin sur la dorson de laktoblanka norda cervo. Post li staris juna knabo, tute simila ĉia lin per la vizaĝo kaj vesto, kaj tenis la kondukilojn de la rajdcervo.

— Seltiĉan! — ekkriis ĉiuj — fine vi venis... vi, nia patro!... Ni jam pensis, ke vi forlasos nin pereantajn! Kiaj novajoj? Kion vi vidis kaj aŭdis trans la montoj? Kiel fartas la gento de Memel? Ĉu ili vivas ankoraŭ? Aŭ eble, kiel ni, ili jam spiras la lastan spiron? Kion vi intencas fari, nia sinjoro? Ĉu vi venas sola, aŭ kun la tuta popolo? Ĉu vi revenos al la montoj, aŭ iros al la maro? — demandis oni la venintojn.

Seltiĉan, doninte la kondukiolojn al la filo, eniris en la mezon de la rondo, salutis ĉiujn per manpremo kaj sidiĝis apud la princo¹ jakute vestita, kiu tuj cedis al li la lokon; poste la veninto eltiris el saketo malgrandan hinan pipon kaj malrapide plenigis ĝin per tabako.

Ĉiuj eksilentis kaj ree sidiĝis.

— Du monatoj pasis jam de l' tago, kiam la pesto penetris trans la suprojn — diris la maljunulo per kvieta, serioza voĉo. La popolo de Memel terurita diskuris al la maro, sed sur aliaj vojoj por eviti la infektitajn lokojn. Ne atendu ilin ĉi tie. Mia karavano venos hodiaŭ.

— Ah, Seltiĉan, kiu povus dubi, ke vi venos? Vi estas saga, kuraga; vi timas nenion, ni ĝin scias... — ekkriis

1. La estro de l'tunguza komunumo.

la princo, etendante la manon al la fumiĝanta pipo de l'najbaro. Sur la vizaĝo de l'maljunulo ombro aperis.

— Neniu evitos sian sorton — respondis li malvarme.

— Sed vi naskiĝis por la feliĉo, Seltiĉan, vin amas Dio... Ĉu ne vere? Ĉu vi perdis unu cervidon, kiam ĉirkaŭe pereas tutaj aroj?...

Ree sulkiĝis la frunto de l'maljunulo.

— Dio amas vin, Seltiĉan!... — gemante ripetis la princo.

— Li amas min, ĉar mi estimas la antikvajn morojn. Mia propraĵo ne devenas de homaj larmoj, ĝin donis al mi la arbaroj, ŝonegoj, montoj kaj akvoj! — seke rediris la maljunulo.

— Tio estas vera! Kaj via mano estis malavara — rimarkis la ĉeestantoj. — En la tagoj de l'malfeliĉo vi subtenis la popolon kaj dividis kun ĝi vian havon.

— Kiu pli facile povas helpi, ol vi? Kion mi ekzemple povas doni? — mi, kiu havas nur komercaĵojn kaj ŝuldojn? Ĉu mi devas disdoni la ŝuldojn dum la malfacila tempo? Bone, mi ne kontraŭdiras... mi ja ankaŭ estas Tunguzo... Sed kiun helpos miaj malbonodoraj ŝuldoj? Ili ne naskas cervojn... — konkludis ridante la princo.

— Tio estas vera! Sen vi, Seltiĉan, ni pereos!... De kiu ni ricevos ion?... Kiu posedas bestarojn pli multenombrajn, ol viaj? kiu havas pli bonan koron?... Kies gento estas pli glora kaj riĉa? Kies filoj estas pli lertaj pafistoj kaj pli viglaj ĉasistoj? Kies filinoj altiras pli la rigardojn de niaj junuloj? Ĉu vi ne estas la unua el ni? Kiu neniam suferis, neniam mensogis, neniam trampis, kiel ni, kiu ĉiam mallevis la kapon antaŭ la sorto? Vi, Seltiĉan! kaj kien ni nin turnos, se vi ne kompatos nin? — kriis ili de ĉiuj flankoj.

— Dio estas mia atestanto, ke mi ĉion dividos kun vi! Por tio ĉi mi venis! — respondis la kortuŝita maljunulo.

— Tumara!... Tumara!... — kriis dume la princo, ser-

Čante la rakontanton, — daŭrigu vian historion! Vi vidos, Seltiĉan, kio okazis.

Ree ekregis la silento. Tumara, kiu sidis en la unua vico, karesis la dekstran orelon per la dekstra mano, momenton silentis kaj komencis rakonti :

— Mi jam diris al vi, ke perdinte la cervojn, ni prenis nian havon kaj niajn infanojn sur la ŝultrojn kaj ni turnis nin en la valojn. La infanoj malsaniĝis de putra viando kaj baldaŭ mortis. Nin ankaŭ malsanigis ĉi tiu nutraĵo. Sed kion povas trovi dum tia tempo la ĉasisto en la dezerto...

— Tio estas vera!...

— Baldaŭ-tute mankis la nutraĵo. Ni mangis tutan nian provizon — la ledajn sakojn, malnovajn rimenojn, makulitajn de graso antaŭtukojn. Nenio restis, kio havis ian guston. Ĉu ni, migrantaj inter la montoj, ne konas la malsaton? Kaj Tumara ne estis ja la lasta el la Tunguzoj.

— Li estis la unua!... — certigis ĉiuj.

— Dume jen kio okazis... Antaŭe ni estis multaj kaj ni restis nur kvar : mi, mia edzino, filo kaj filino. Ni iris senhalte, ĉar ni sopiris al homaj vizaĝoj... Ni vizitis ĉiujn konatajn lokojn, ĉiujn antikvajn sidejojn kaj ĉie ni trovis nur la malvarman cindron en la estingiĝintaj fajrujoj... La homoj forkuris, dispelitaj de l'dangero. En nia migrado ni pli kaj kli malproksimiĝis de ili... Kiam veninte mal-supren de la montoj ni ekvidis la stangojn de l'tendoj ne kovritaj per feloj, la fortoj forlasis nin... Tamen ni daŭrigis iri kaj serĉis senĉese. Ne facile estas al la homo forlassi la vivon kaj morti en la neĝo, ne lasinte sciigon pri si. Ni fosis en la balaajoj, ni disjetis la malsekan cindron de l'malvarmaj fajrujoj, serĉante pecetojn da nutraĵo, kaj mordetante la ostojn lasitajn de hundoj, ni nur instigis nian malsaton. Fine ni ne povis plu sen tremo rigardi niaj proprajn infanojn plenajn de karno kaj de varma sango. « Tumara, por savi la gepatrojn mortu la knabino » — diris mia edzino. Domaĝe estis pro la

infano; **Si rigardis** nin, nenion komprenante. « Tala », diris ŝia patrino, « laŭ malnova moro, kiam la gento pereas, antaŭe mortas la filino... »

— Prave!... — diris la aŭskultantoj.

— Iru, Tala, lavu vin en la neĝo kaj **la lastan fojon** rigardu la dian mondon... » La knabino komprenis kaj volis forkuri, sed oni haltigis ŝin; **Si** do ploris kaj petis : « Vi atendu ĝis la vespero; eble sendos ion Dio... Mi volas vivi... mi timas!... » Ni do atendis kaj observadis. La knabino ĉiumomente eliradis el la tendo kaj rigardadis al la arbaro, la patrino ĉiam ŝin sekvidis, kaſinte tranĉilon en la manikon. Krepuskiĝis. La knabino eliradis pli kaj pli ofte kaj restadis pli kaj pli longe sur la sojlo. Mi kuſis en ombro kaj atendis, kio okazos. Subite mi ekaŭdis krion... La koro haltis en mia brusto. Mia edzino eniras kun la tranĉilo en la mano kaj ŝanceligas, kiel ebria... « Vi mortigis?...! » « — Ne, Dio kompatis nin, diris **Si** — ĉasajo venas el la arbaro en interspaco de du pafoj de ĉi tie!... » Mi saltis kun la filo eksteren. En la tendo la knabino sidis kun etenditaj manoj, kaj en la arbaro, ne malproksime, staris la besto...

— Staris la besto!... — ripetis la aŭskultantoj.

— Ĉu malfacile estas al ĉasisto mortigi paſtantan sin beston? Sed miaj membroj sekiĝis de l'malsato, malfortigis de l'turmento, kaj ŝtelirante al la akiro mi apenaŭ povis teni la armilon en la tremantaj manoj. Kaj kiam la besto, trasita de la kuglo, ekkuris en la arbetajon, ni jetis nin post ĝi, kiel lupoj. Dio helpis nin — ni restis vivantaj, por ree mortadi morgaŭ...

Tumara eksilentis, mallevis la kapon kaj ree karesis la dekstran orelon per la dekstra mano. Ĉiuj silentis. En tiu minuto de senpaciencia atento ŝajnis al ili, ke ili aŭdas la plaŭdon de ĉiu ondo en la rivero, brueton de ĉiu branĉeto, balancata de l'ventego. Subite inter ĉi tiuj unutonaj sonoj ili ekaŭdis alian, malsaman sonon. Ĉiuj vizaĝoj heligis, ĉiuj kapoj sin turnis al la direkto, de kie ĝi venis.

La filo de Seltiĉan, junia Miore, kliniĝis al la patro kaj murmurejis :

— Patro, la niaj venas!...

— Jes, ili venas!...

Efektive la karavano proksimiĝis.

La maljunuloj restis sur siaj lokoj, sed la junaj unu post alia forlasis la rondon kaj amasiĝis ĉe la rando de l'arbetaĵo, de kie oni pli bone povis vidi la tutan aron, aperantan en la ŝtona pordego de l'valo.

Antaŭ ĉiuj, sur brunruĝa norda servo junia knabino rajdis. Pro la riĉa, argente ornamita vesto oni povis diveni, ke ŝi estis amata kaj dorlotata de la familio. Si tenis en la mano palman lancon, siaj petolaj haroj estis ligitaj nur per rubando, ornamita de diverskoloraj perloj. Rajdante ŝi detranĉis branĉojn kaj tuberojn, por ke ne krociĝu al ili la pakaĵoj kaj vestoj de la sekvantaj ŝin Tunguzoj. Kiam ŝi levis la armilon, la sunaj radioj flame rebrilis de l'ĉala tranĉrando, kiu momenton levigis super ŝia kapo, kiel erarlumo, poste glitis sur la argente brillanta antaŭtuko kaj fine, jetita de lerta mano, malaperis en la verdajo.

— Hoka!... Hogaj!... — kriis la ravita junularo.

Du nigraj hundoj akompanis la knabinton; jen ili kuris autaŭen, jen revenis, ĉion rigardis kaj flaris, preterlasis nenion. Post ŝi la ŝarĝitaj servoj iris en longa vico; iujn rajdis virinoj junaj kaj maljunaj, knaboj, knabinoj, infanoj; la lastaj en sakoj ligitaj supre al la pakaĵoj, grasaj, dikaj, senmovaj similis hejmajn diojn.

En la fino de l'karavano du armitaj ĉasistoj, helpataj de hundoj, pelis la ne ŝarĝitajn bestojn kaj la inojn kun la idoj.

Bruo, krioj kaj piedfrapoj, blekoj de la cervinoj, pendintaj en la tumulto la idojn, sonoj de sonoriletoj, pendigitaj sur la kolo de l'antaŭirantaj bestoj, vokoj de l'homoj, kiuj ordigis la aron — ĉi tiu bolanta, ŝaŭmanta vivo plenigis la valon per laŭta eho kaj eksonis en la oreloj de

l'aŭskultantoj, kiel unu kanto pri feliĉo kaj bonstato de l'libera migrado.

La okuloj de l'rigardantoj ekbrilis; ne povante haltigi la eksplodon de iliaj sentoj, ili komencis laŭte komuniki siajn impresojn, dum la scenoj kaj vizaĝoj preterpasis, kvazaŭ malaperantaj ombroj.

— Jen maljuna Nioren!

— Ĉiam ankoraŭ bela virino!

— Tiaj estis antaue ĉiuj Tunguzinoj.

— Oni tion diras...

— Rigardu, kiel lerte ŝi kondukas la cervon.

— Granda afero!... Oni diras, ke ŝi antaŭ nelonge naskis filon al Seltiĉan...

— Tio estas nenio eksterordinara... la edzino de Majan-tilan estas pli maljuna, kaj ŝi ankaŭ naskis...

— Silentu! Rigardu, jen estas Sala, la bofilino de l'maljunulo, pri ŝi kantojn oni kantas.

— Ĉu ŝi ne meritas ilin?

— Tio estas vera!...

— Babilu, babilu, se Miore aŭdos, li vin...

— Kion li povas fari?... Ni lin ne timas...

— Rigardu, rigardu!... Laubzal!... Li falos!...

— Vere!... la servo estas sovaĝa... kial ili sidigis tie la knabeton!...

— Brava knabo! Li alportos iam al la maljunulo ĝojon kaj konsolon...

— Kaj Ĉun-Me?...

— Hm!... Ĉun-Me... Ĉun-Me, — ĝemetis kelkaj kaj iliaj okuloj serĉis la knabinon kun la ŝtala lanco super la kapo.

— Oni diras, ke la princo intencas svati ŝin por sia filo...

— Ne donos al li la maljunulo sian plej amatan filinon, ne donos...

Kiam la plej maljuna filo de Seltiĉan, glora ĉasisto nomata « Rebrilo de l'glacioj », preterrājdis, la parolantoj estime eksilentis.

Baldaŭ malaperis en la arbetajo la lasta servo de l'karavano kaj la disigitaj branĉoj de l'arbaro ree kuniĝis. Seltiĉan levigis, adiaŭis la ĉeestantojn per delikata kapmovo kaj forrajdis. Tio signifis, ke li atendos ĉiujn ĉe si.

Vespere ĉirkaŭ la tendo de l'maljunulo kolektiĝis multe da homoj; preskaŭ ĉiuj kunvenis, kiuj estis en la valo. La mastro buĉigis kelke da cervoj kaj regalis la gastojn. Kiam post tiel longa fastado ili satmanĝis viandon kaj grason, ĉiuj, kiel veraj senpripensaj Tunguzoj, forgesis la pasintajn dolorojn, komencis danci kaj gaje kanti.

Îugaj — hegij! hegij! hijra!
 Îijra — humgoj! Humgaj — hoka!
 Îaka — eħando! — harga!...
 Îorga — ĉoo... o ... ĉa!...

La maljunaj, sidantaj ĉe la fajro, rigardis la amuzigan-tajn, balancis en la takto la kapojn kaj ripetis...

Îugaj — hegij! hegij — hijra!

— Kion vi pensas, Oltungaba, eble Dio retiros la punantan manon kaj permesos la ĝojon reveni inter la mon-tojn? demandis Seltiĉan, turnante sin al gasto, malhela kiel kupro, sulkiĝinta kiel musko.

— Nia vivo, Seltiĉan, estas ombro falanta sur la akvon,
 — respondis meditanta Oltungaba.

En la sekvinta mateno la loĝantaro de l'valo vekiĝis en festa humorlo. Oni esperis vidi multajn okazojn. La vetero estis belega, la ĉielo pura, blua, sennuba.

La kunvenintoj sidiĝis : la maljunaj kaj eminentaj anoj de la gentoj en la unua vico, la junaj post ili, la virinoj kaj infanoj ankoraŭ pli malproksime, ekster la rondo. Oltungaba, cedante al multfojaj invitoj, eniris en la mezon de la rondo kaj ekparolis :

— Vi do postulas malgraŭ mia maljuneco?

— Al kiu ni devas nin turni?
 — Ekzistas pli junaj, potenca^c antaŭdiristoj...
 — Ho Oltungaba! Kiu kuraĝus antaŭdiri, kiam vi ĉeestas!... — kriis oni de ĉiuj flankoj.

La maljunulo silentis kaj rigardis atente la kunvenintojn.

— Vi ŝanceligas... kaj por multaj el ni venis eble la lasta tago!...

— Mi ne zorgas pri mi, mi rememoras la antikvajn morojn... Kion diros al vi mia lango. La malfacila tago bezonas fortan viron... Por kio veki senbezono la dangeron!... Se oni ne trovos bravon viron, mi mem devos morti!...

— Ni ĉiuj mortu!.. Vi ja deziras al ni bonon, Oltungaba?... Ni jam decidis...

— Estu tiel! — konsentis fine la antaŭdiristo post malonga konsidero.

Du plej eminentaj sorĉistoj donis al li sorĉistan jakon kun longa franĝo, kun multenombraj tintiloj kaj emblemoj. Ili malligis poste la grizajn harojn de l'maljunulo kaj metis sur lian kapon kornoportan feran kronon. Samtempe maljuneta Tunguzo, paĝio de l'antaŭdiristo sekigis ĉe la fajro tamburon. Kiam ĝi estis sufice sekigita kaj streĉita, li provis per la frapilo ĝian elastecon : funebra, konata sono vekis la ĉojn de la valo kaj interrompis la paroladojn. En la mezo de l'rondo oni sternis blankan cervan felon, turninte la kapon al la sudo. La maljunulo sidiĝis, ekbruligis la pipon kaj, glutante la fumon, trinkis post ĝi akvon. La reston de l'akvo li ŝprucigis al ĉiuj kvar flankoj de l'mondo kaj, turninte la vizaĝon al la suno, senmoviĝis. Li longe sidis tiama-niere kun mallevita kapo; haroj falis sur lian vizaĝon, la rigardo estis fiksita sur la blindige blankajn suprojn de l'montoj. Fine tremeto ekskuis lian korpon, singulto eksonis el lia brusto. La tremoj kaj singultoj iom post iom plioftigis kaj fine ili fariĝis konvulsioj kaj ĝemoj,

parte veraj, parte ŝajnigitaj. La ĉeestantoj ploregis. Iu maljunulino falis, konvulsie tordigante.

Samtempe tuj apud la sorĉisto aperis sur la tero nigra, rapidanta ombro kaj supre en la aero flugpendis aglo. Terura krio disŝiris la aeron. La homa amaso kliniĝis, kiel herbo vipata de la ventego.

Kiu kriis? La sorĉisto, aŭ la aglo? Neniu ĝin sciis.

— Malbone, malbone... — murmureatis la homoj.

— Silentu!

Oni ekfrapis la tamburon : la fortta, funebra sono ekbruis kelkfoje, kiel tondro... La aglo forflugis.

Ree ekregis la silento... interrompata nur per la malklara murmuro de l'sorĉisto... Post momento, kvazaŭ el malproksima arbaro, kvazaŭ el la fundo de l'intermontoj, komencis flugi apartaj sonoj kaj kuniĝi en harmonian zumadon, kvazaŭ sibloj de abelaro aŭ pepoj de birdoj, vokantaj unu la alian. Tio estis Oltungaba, kiu skuis la sonoriletojn. La sonoj fariĝis pli kaj pli laŭtaj, proksimigis, similis jen bruon de akvosalo, jen plaŭdon de pluvo, kaj kun ili pli kaj pli ofte sonis doloraj ĝemoj. Subite la tamburo estis levita supren. Terure skuata, batata per la frapilo kiel per hajlo, ĝi ekblekegis kiel aro da rabobestoj ekvidintaj la kaptajon... fine, jetita per la lerta mano sur la felon, ĝi eksilentis, kvankam ĝi ne ĉesis vibri.

— Ho Goloron!... ĝemis la sorĉisto kaj kovris la vizaĝon per la manoj.

Rea silento. Oni aŭdis nur la singultojn, oscedojn kaj malklarajn murmurojn de l'sorĉisto, saman kiel antaŭe muzikon kaj samajn ĝemojn. Supre, super ĉi tiuj sonoj ilugis imitoj de miksitaj krioj de agloj, kornikoj kaj vaneleoj. Ŝajnis, ke la birdoj rondflugis super la kapoj de Tunguzoj, interrompis per siaj krioj la nekompreneblajn jurojn de l'sorĉisto kaj kvazaŭ rapidis sciigi pri la supertera minaca fenomeno siajn sinjorojn, loĝantajn en la altajoj.

Iom post iom la juroj fariĝis pli klaraj, la vortoj — pli kompreneblaj, fine el la bušo de l'antaŭdiristo elflugis la unua strofo de l'himno

- « Ĉu vi aŭdas la bruon de l'maro?... »
- Ho, jes! — respondis la paĝio.
- « Mi, kiu estas la unua el la kreitajoj... »
- Vere — jesis la paĝio.
- « Mi, la unua el la elektitoj... »
- Vere — ripetis la paĝio.
- « Venu ili, kiuj bruligas, kiel la suna diskو! »
- Ili venu!
- « Li mem similas nubon... Fajra korvo flugas antaŭ li... »
- « Filo de l'enigmo!... »
- Filo de l'enigmo!...
- « Mi, via filo... Mi senvolara, pašanta en polvo, petegas vin!... »
- Mi petegas!...
- « Helpu la malfortan koron sur ĉi tiu malfacila vojo... »
- Ho, helpu!...
- « La tamburo estas mia vartisto, la vento — miaj flugiloj... »
- Tio estas vera...
- « Al vi mi rapidas, ĉirkaŭita de krono da flugilaj kaj maltrankvilaj.
- Flugilaj kaj maltrankvilaj...
- « Ilij ungegoj estas etenditaj, ilij gorgoj — malfermitaj... »
- Malfermitaj...
- « Kaj la montoj ĝemas kaj tremas la interno de l'tero... »
- Ho!...
- « Kaj mi iras senĉese, timema sed senhalta... »
- Efektive...
- « Mia defendanto — sinjoro mia, vin mi vokas... »

— Bone...

— « Mi ja estas unu el la suferantoj!... »

— Jes...

— « Ho potenca, helpu! Ho koleranta, savu! Ho minaca, kompatu... »

— Ni petas!...

— « Se mi eraras — ne pereigu min... »

— Ne pereigu.

— « Savu la erarinton, gvidu min... »

— Ni iras...

La maljunulo leviĝis, fariĝis pli kaj pli viva kaj komencis danci. La danco prezentis maršon. La sorĉisto priskribis per eksterordinaraj vortoj kaj per mimiko la renkontatajn malhelpojn. La paĝio sekvis lin kaj de tempo al tempo subtenis lian kubeton. Tiamaniere ili venis al la celo. Solene, kviete levis la sorĉisto sian silentan tamburon al la ĉielo kaj ekkantis :

« Vi, Etigar, similanta serpenton, loganta en subteraj landoj, estranta la aeron, la malšanojn, eĉ la morton...

— Ho, Etigar!...

« Kaj vi, Eniani, similanta homon, kun grandegaj flugiloj, vi, gardanta la brutarojn de l'pereo...

— Eniani!...

« Kaj vi, Arkunda, antaŭvidanta la sorton...

« Kaj vi Nomandaj, kies terura krio glaciigas la korojn!...

« Kaj vi, feropluma Lavadabaki!

« Kaj vi, kiun ni rekonas per via ombro!...

« Mi demandas vin, kion vi bezonas kaj kio kaŭzas vian koleron?...

« Haltigu viajn servistojn; ĉesigu vian persekutadon! Ĉu vi ne vidas, ke ni pereas, kaj se ni pereos, kiu donos al vi oferojn?

— Kiu donos?...

« Al vi mi iras, envolvita per longa vesto, sendefenda!...

La jaroj kurbigis mian dorson, la large malfermitaj okuloj ne vidas...

— Gi estas vera! — ree ekparolis la pagio, kiu dum silentis, ne kuragante ripeti ĉiujn terurajn jurojn...

« Ni migras de maro al maro...

— Efektive...

« Vi amas nigrajn nordajn cervojn, vi amas ankaŭ multkolorajn. Ĉu ili ne plaĉas plu al vi?...

— Ĉu ili ne plaĉas plu...

« Ha, ha, ha!... Dancante vi forgesis nin, gojante vi ne zorgas pri ni...»

« Eble vi postulas multekostajn peltojn, argenton, vitrajn ornamojn, kolorajn vestojn, dolĉan bakajon, brandon?»

— Bongustaj ajoj!... — ŝmacis la pagio.

« Malsagulo! Ĉu la potenculoj ne povas preni ĉion laŭ sia deziro?!...»

« Elektu do knabinon, kiu ne konis viron, ni signos ŝin por ke neniu junulo ŝin tušu...»

Silento.

« Ho, fajra Goloron, flugu super la tero kaj informu min!...»

Silento.

Oltungaba ekfrapis la tamburon kaj kune kun la tondrosimilaj frapoj oni aŭdis vortojn interrompatajn, minacajn, kvazaŭ de malproksime venantajn :

« La superfluon oni jetas al la hundoj! La popolo humiliĝu, la homoj fariĝu obeemaj. Alie ili pereos, kiel la matena nebulo!...»

— Ah! Kion ni povas doni, ni posedas nenion?...

— Mi do diros al vi la antikvan moron : la plej riĉa, la plej fiera, kies filoj similas la flugantan sagon, kies filinoj radias de beleco; kiun ĉiuj amas; kies pensoj estas noblaj, konsiloj — saĝaj, koro — brava, mano — malavara, animo — sindona, — ni volas vidi lian timegon, la palecon de lia vizaĝo, la larmojn de l'adiaŭo.

Oltungaba eksilentis kaj mallevis la tamburon.

— Ne! — diris li post mallonga konsidero — mine diros la nomon. Oni eble pensus : Oltungaba estas enviema. Ĉu mi bezonas homan sangon? La sorĉisto bezonas nenion ekster la tamburo. Mi jam diris ĉion...

Li rapide finis la ceremonion. Malgaja kaj lacega li reokupis sian lokon en la vico. Lin kaj la eminentajn gastojn oni regalis per teo, por la aliaj oni buĉis cervojn kaj starigis kaldronojn sur la fajro. Sed mankis la ordinara ĝoja gajejo de grandaj tunguzaj kunvenoj. La ĉestantoj parolis singarde, murmureatis mallaŭte. Kontraŭ la familio de Seltiĉan ili agis ekstreme ĝentile, la mastron ili tute evitis rigardi.

Seltiĉan, kvazaŭ rimarkante nenion, estis trankvila kaj afabla, kiel ordinare, li eĉ provis interparoli kun Oltungaba, sed la sorĉisto malgaje silentis; tiam la maljunulo komencis rakonti, kiel ili vivis dum la pasinta jaro trans la montoj. Li kun humoro rakontis ĉasistajn anekdotojn, unu pli spritan ol alia, kaj baldaŭ ĉirkaŭis lin nur gajaj ridantaj vizagoj.

Sole Miore, lia plej amata filo, staris post la patro kaj malgaje rigardis ĉiujn.

Iom post iom ekregis la humoro kiel ordinare antaŭ la mango.

Kaj kiam oni eligis el la kaldronoj la bonodoran viandon, ĉiu forgesis la malĝojon; tiam unu momenton malĝoĝiĝis Seltiĉan, kiun forlasis la aŭskultantoj, kaj Miore, kiu atente observis la patron, fariĝis ankoraŭ pli malgaja.

— Mi vidas, ke vi volas mangi la maljunulon — diris senpacience la knabo al Oltungaba, ne povante plu sin deteni.

Oltungaba ekrigardis lin kun miro kaj kolero.

— Vi estas junaj kaj nesperta.

— Bone, sed vi ne sukcesos — respondis la ĉasisto kaj, skunte la kapon, iris flanken.

Ĉi tiu mallonga interparolo estis rimarkita de ĉiuj kaj kaŭzis multajn dispucojn.

Antaŭ la fino de l'festeno Seltiĉan farigis ree tre afabla, kiel decas al la mastro, kiu malavare regalas la gastojn.

Sed kiam li revenis en la tendon, li ne kaſis plu la malgojon kaj pensoplena sidis antaŭ la fajro, turnante atenton al nenio; li ne vidis eĉ la vespermanĝon, kiun metis autaŭ li la edzino.

— Manĝu, Seltiĉan!... Ne malgoju, nia sinjoro : ni estas viaj fidelaj servistoj... — diris ŝi fine, tuſante lian brakon.

La maljunulo demande ekrigardis la familion, kiu ame lin ĉirkaŭis, kaj ekridetis. Li mangis multe kaj kun apetito, ĉar laŭ la opinio de l'Tunguzoj, ne ekzistas fakteto en la vivo, kiu povus senigi la grasan cervan viandon de ĝia bonega gusto.

En la sekvinta mateno li vekiĝis pli frue ol la aliaj kaj ne rebruliginte la estingiĝintan fajron nek vekinte iun li singarde forlasis la tendon.

La suno ne aperis ankoraŭ super la montoj, sed ĝi lumis jam ie super la tero. La matenruĝo malaperis kaj la taga lumo jam brilis sur la firmamento. Tie ĉi kaj tie super la montaj negoj, inter la bluaj ombroj de l'intermontoj oni vidis la orajn liniojn de la randoj. Malsupre, en la valoj ĉio ankoraŭ dormis : la arbaro dronanta en nebulo, la lacaj homoj, la fajroj apenaŭ bruletantaj sub la cindro, la nordaj cervoj kuſantaj inter la arbetoj sur muskoj kaj remaĉantaj la vespermanĝon ; plaŭdis nur la akvo, fluanta en la riveroj, kaj la perdrikoj vokis unu alian, forlasante la noktajn kuſejojn kovritajn de roso kaj flugante sur la arbajn pintojn jam sekiĝintajn.

La maljunulo longe kaj atente rigardis la bone konatan valon. Subite li ektremis : malproksime antaŭ tendo li ekvidis viiron, kiu ankaŭ rigardis ŝajne la ĉirkaŭajon : Oltungaba staris antaŭ la tendo de l'princo. La frunto de l'maljunulo sulkiĝis, li revenis hejmen. « Leviĝu, infano!

He! Ĉun-Me, ekbruligu la fajron... Sufiĉe da dormo en tia tago!... »

Ĉiuj leviĝis rapide al la laboro, sentante ian timon. La maljunulo rigardis kun plezuro, kiel ili, laŭ antikva ordo, nenion parolante dividis la okupojn : la virinoj starigis sur la kameno la tekruĉojn kaj kaldronojn, portis eksteren la litajojn; la viroj esploris la armilojn kaj rimenojn por iri en la arbaron al la brutaro. La movado ĉesis, kiam oni alportis la teon. Ĉiuj serioze sidiĝis ĉe la tabulo, kiu anstataŭis la tablon, sed ĉar la mastro silentis, neniu kuragiĝis paroli; ĉiuj, eĉ la maljuna Nioren estis ekskititaj. La junaj virinoj kaj knabinoj rigardis kun nepriskribebla timo la maljunan patron, Miore estis malgaja kaj kolera, kaj « Rebrilo de la glacioj » kun estimo kaj samtempe kun scivolo rigardis la maljunulon.

Seltiĉan, trinkinte la teon, mangis iom kaj eksumis, poste li diris al la pli juna filo :

— Iru, knabo, salutu la homojn!...

Miore ne moviĝis.

— Ĉu vi aŭdas?...

Nur post la dua severa alvoko la knabo leviĝis, komencis butonumi la kitelon, sed anstataŭ iri, li sin jetis al la piedoj de l'patro :

— Vi decidis... vi decidis!... Patro, ne forlasu nin! Nia gento ne konsentas... Mi parolis hieraŭ kun la junuloj, ili diris : pereu ĉiuj niaj cervoj, ni vivos per metio... Kaj se ili nepre ĝin deziras, ili... buĉu la grasan princon!...

— Vi estas malsaga, mia infano!... ekridetis la maljunulo. — Mi ankoraŭ ne scias, kion mi faros; mi volas vidi la popolon... Iru, mi ripetas...

— Sinjoro nia, kial vi trompas nin per espero?...

— Ne babilu; mi jam diris al vi!...

— Oni nin ne ellasos, ni foriru sekrete.

— Mi jam diris!... — obstine ripetis la maljunulo.

— Ho patro! Ni forkuru, ni forkuru... — petis ili eten-

dante al li la manojn, sed la maljunulo per piedbato forpuſis Miore'on, plej obstinan el ĉiuj kaj ekkriis :

— Malbenitaj korvoj, ĉesu dissiri mian koron!...

— Vere — diris « Rebrilo de glacioj », kiu gis nun silentis malgaja — kial Miore ne obeas, kiam la patro ordonas? — La knabo ankoraŭ longe kuſis plorante sur la tero, poste li levigis kaj silentia forlasis la tendon.

Apud la kolono en la valo ree kolektiĝis la popolo. Venis ĉiuj, junaj kaj maljunaj. Armitaj, vestitaj feste, ili sidigis en malgrandaj grupoj, laŭ la gentoj; iliaj ornamoj brilis en la suno kaj ĉiuj montris unu al alia la multkolorajn peltojn kun longaj frangoj.

Ili amuziĝis, batalis, kvazaŭ forgesinte, por kio ili venis.

La gento de Seltiĉan distingiĝis de l'aliaj per la bonaj armiloj, riĉaj vestoj, forteco, lerteco kaj fiera tenigo. Li mem, sidante antaŭ la siaj, atente rigardis ĉion ĉirkaue.

— La popolo fariĝis malforta, mizera... — diris li de tempo al tempo. — Ĉu tia estis la gento de Tumara? Kie estas Leljel, kiun ne superis eĉ mia gento? Kie estas Nilken?...

— Kiam vi nin forlasos, ankaŭ ni malfortigos kaj disiĝos — respondis al li la liaj.

— Post mi restos » Rebrilo de l'glacioj » — ne filo mia, sed kunulo.

Malĝojiĝis la vizaĝoj de Seltiĉananoj; la maljunulo, rigardante ilin, ŝanceliĝis.

La ekscito pligrandiĝis. Oni aŭdis strangajn murmurojn. Iom post iom la gento de Seltiĉan izoliĝis. Neniu aliris al ili. Kiam ili proksimiĝis, ĉiuj silentis. Sed Miore kaj kelkaj junuloj ne senkuraĝiĝis kaj daŭrigis promeni de grupo al grupo.

Vespere ĉiuj disiris, sed la ekscito ne ĉesis, — ĝi daŭris sub la tendoj, ĉirkaŭ la fajrujoj. Tunguzoj sidis ĝis la

malfrua nokto kaj parolis mallaüte. Ĉiu eniranta fremdulo maltrankvilis ilin. Kelkaj akrigis la lancojn.

— Tia homo ne mortas sen gravaj okazoj! — diris ili.
En la tria tago venis ĉiuj plene armitaj.

Multaj junaj časistoj alportis lancojn kaj, apogante sin sur ili, staris ekster la rondo. La interkonsiliĝoj ankoraŭ ne komenciĝis, sed la pasiaj murmuroj antaŭdiris jam baldaŭan eksplodon. Ĉiumomente la rigardoj sin turnis al Seltiĉan, kiu, lukse vestita, sidis tute trankvila kaj kvieta inter la kortuŝitaj anoj de sia gento.

— Ĉu ni permesos al la maljunulo trompi nin — diris la princo, pasante de unu al alia.

— Kion vi pensas? — demandis lin iu — eble vi esperas, ke vi pli facile ricevos la filinon, kiam la maljunulo forlasos ĉi tiun mondon?... Vi eraras. « Rebrilo de l'glacioj » neniam donos ŝin al vi. Li neniam forgesos vian faron...

— Kiun faron?... Pereu ĉiuj miaj cervoj, mi restu ĝis la morto sur la sama loko, kiel la Ruso en sia ligna domo, se tio estas vera... juris la princo. — Oltungaba ne estas tia homo!...

— Oltungaba estas drinkulo!...

La konfuziĝinta princo ne sciis kion respondi.

— Malsaguloj!... — ekkriis li fine kaj, karesante la orelojn, li iris plendi al la aliaj.

Ĉio tio ankoraŭ pligrandigis la eksciton; oni laŭte disputis kaj fine eksciis pri tio ankaŭ Seltiĉananoj.

— Patro, oni vin trompas... — ekkriis pasie la junulo, alirante al Seltiĉan. — Vi decidis morti, sed ĉio tio estas faro de la princo : li donis donacojn al Oltungaba! Li pensas ke post via morto neniu lin egalos... Patro, mi vin petegas, forkuru!... Niaj tendoj estas formetitaj, la junularo preta, la cervoj selitaj; antaŭ ol ili rimarkos, ni jam estos inter la montoj. Eĉ se ili rimarkos, ĉu ni ne estas viaj infanoj?!

Sulkigis la frunto de Seltiĉan.

— Oni voku Oltungaban, oni juĝu! — diris li.

— Oltungaba!... Oltungaba!... ripetis multaj voĉoj de Seltiĉananoj.

— Oltungaba! Oltungaba!... kriis oni ĉie.

Malgaja, malhela kiel musko, griza kiel kolombo, la maljunulo nevolonte eniris la rondon.

— Ĉu tio estasvera, ke vi ricevis donacojn de l'princo?... Ke vi trompis nin por li?... — kriis ĉiuj.

— Atendu, unu parolu. Ĉu vi ne vidas, ke mi havas nur du orelojn, kiuj ne suficios por cent voĉoj...

— Unu do parolu!

Unu el la plej eminentaj kaj estimataj estroj sidiĝis en la mezo de l'rondo kaj komencis demandi :

— Ĉu vi akceptis donacojn?...

— Kompreneble. Mi ja vivas nur per tio, kion donas al mi bonaj homoj. Ankaŭ Seltiĉan kaj vi faris al mi donacojn. La princo ankaŭ donis, sed li petis pri nenio kaj mi nenion promesis... Peko estas supozita.... Ĉu decas diri ion tian? Homo ja estas mortonta!... Hontu!...

Oni vokis atestantojn, la princon; ĉiuj staris iom timante en la minaca rondo. Sed oni eksciis nenion : Oltungaba vizitis la tendon de l'princo, kiel multajn aliajn kaj ricevis donacojn.

La princo juris, karesis la orelojn per ambaŭ manoj kaj rakontis tre detale kaj varmege pri sia malprofitemo, pri siaj meritoj, pri siaj klopodoj ĉe la estraro por la utilo de l'Tunguzoj, precipie en la afero de l'impostoj.

Oltungaba rakontis malestime kaj mohosilabe.

— Vi ne kredas al mi, Seltiĉan — diris li fine al la maljunulo. — Vi forgesis, kiel mi vin amis kaj instruis, kiam vi estis juna knabo? Kiel mi konsilis al vi en mal-sukcesoj, rakontis pri malproksimaj landoj, pri tempoj pasintaj... Ĉu mi ne estis samaĝulo de via patro?... lia amiko, kiam vi ankoraŭ rampis sur la tero? Kaj poste, kiam vi fariĝis plenaĝa, ĉu mi ne estis fiera pro vi, kaj ĉu vi ne obeis miajn konsilojn? Kiu el ni estis la unua batalisto kaj ĉasisto? Kies vortoj estis saĝaj kaj pru-

dentaj?... Vi, Seltiĉan, ĉiam estis vera Tunguzo; ni ĉiuj scias pri tio... Kaj ĉu en la antikvaj tempoj oni disfinis por la morto la plej malbonajn? Mi juras, maljunulo, al vi kaj al la tuta popolo, ke mi diris la veron. Mi diris, kion ordonis al mi la voĉo el la ĉielo!... Mia vizaĝo turniĝu al la dorso, mia vizaĝo sekigū kiel tabaka folio... elfalu miaj okuloj, miaj muskoloj malfortiĝu, kiel malbone sekigitaj fadenoj... kaj... mia mano estu brulinta, kiel bruligas la koron la malestimo... — kaj per rapida movo li metis la manon en la fajron.

Ĉiuj salte leviĝis, kaj Seltiĉan forpuŝis la maljunulon de l'fajro.

— Pardonu, Oltungaba, pardonu ankaŭ vi ĉiuj — diris li kortuŝita. — Peko estas suspekti pri malbono!... Mi foriros... mi jam decidis, mia popolo!... Mi foriros alvo-kita... Se mi restus, vi devus foriri... kiun tio utilus?... Forlasita ovo ĉiam devas putri... Ĉu la homo povas vivi sen nordaj cervoj? Ĉu Tunguzo povas vivi sen Tunguzoj?... Mi malaperos, sed la memoro pri mi restos kun vi!... Fartu bone!... Plimultiĝu viaj brutaroj!... Kresku viaj infanoj kaj fariĝu viroj!... La gojo ne evitu viajn tendojn!... Ne manku en viaj kaldronoj nutraĵo, en viaj kornoj pulvo kaj en viaj koroj boneco!... Mi foriras, sed miaj pensoj estas kvietaj, kiel la radioj de l'subiranta suno... Mi jam iras!... Mia popolo, adiaŭ!... adiaŭ!...

Per rapida movo li dissiris sur la brusto la multekoloran « dalis » kaj penetrigis la tranĉilon en la koron.

Unu momenton li staris, lia estingiĝanta rigardo vagis sur la ĉeestantoj, poste li ŝanceligis kaj falis.

Unu sola grandega ĝemo eksonis el la bušoj de la Tunguzoj..

Oltungaba ekgenuis apud la mortanta, nudigis lian bruston kaj, apoginte la dekstran manon apud la vundo, li etendis la maldekstran al la suno kaj ekkriis :

— Ho dio, la plej alta el ĉiuj!... Helpu nin!... Defendu

nin!... Ni ne estas lastaj, plej mizeraj, se ni havis tian koron!...

— Tian koron!... — gemitis la popolo.

Al ĉiuj, eĉ al la grasa princo, ŝajnis en tiu momento, ke iliaj koroj batas same pretaj por la ofero, kiel la koro malvarmiĝanta sub la mano de Oltungaba.

— Jen vera batalisto!... — murmuris post momento la sorĉisto kaj kovris la vizagon, tremantan de l'agonio, per la multkolora « dalis ».

SRUL EL LUBARTOV

De Adam SZYMANSKI¹.

Tio okazis en la jaro... sed ni lasu la jaron, tio okazis en Jakutsko en la komenco de novembro, kelkajn monatojn post mia alveno en tiun ĉi ĉefurbon de la frostoj.

La alkohola termometro de Reamur montris 34 gradojn en la ombro. Kun timo mi pensis pri la estonta sorto de miaj oreloj kaj de mia nazo; ili ja antaŭ nelonge venis el Polujo kaj ĝis nun ĉiam varmege protestis la kontraŭvolan alklimatiĝon. Hodiaŭ ili devis suferi tre longan provon. Tiу ĉi provo minacis ilin, ĉar antaŭ kelkaj tagoj unu el la membroj de nia kolonio, Kurpo, Pjotr Baldiga, mortis en la ĉi tiea malsanulejo kaj hodiaŭ matene ni estis farontaj al li la lastan servon : meti en la glaciigintan teron liajn lacajn ostojn.

Mi atendis nur konaton, kiu promesis sciigi min pri la horo de l'enterigo; mi atendis ne longe kaj, kovrinte tre diligente la nazon kaj la orelojn, mi rapidis post la aliaj en la malsanulejon.

La malsanulejo estis post la urbo.

En la korto, iom malproksime de aliaj konstruaĵoj, malgranda budo — mortulejo staris.

La korpo de Baldiga kuŝis en ĉi tiu mortulejo. Oni malfermis la pordon; ni eniris, kaj la internaĵo malagrabla impresis nin; ni estis dek, eble dek-kelkaj, kaj ni ĉiuj ekrigardis unu la alian : ni staris antaŭ la malvarma kaj nuda realajo, kovrita per neniu ĉifono.

1. Ling. Intern. 1904, n° 1.

En la budo, kie nek tablo, nek sego estis, nenio krom la muroj, blankigitaj de la nega prujno, sur planko, kovrita de nego, altkreska kadavro kun grandaj lipharoj kuſis. Tio estis Baldiga, ankaŭ blankigita, envolvita en ia littuko aŭ ĉemizo.

La korpo terure glaciigis kaj por ke oni povu pli facile meti gin en la preparitan ĉerkon, oni alſovis la mortinton al la pordo, al la lumo.

Mi neniam forgesos la vizagon de Baldiga, kiun nun en la taga lumo mi vidis purigitan de l'nego. La severa vizago distingiĝis per ia nepriskribebla doloro, kaj en la large malfermitaj okuloj la grandaj pupiloj kvazaŭ riproĉe rigardis malproksimen al la frosta severa ĉielo.

« La mortinto estis bonkora homo », dume najbaro rakontis al mi, vidante, ke la malvivulo forte impresas min, « ĉiam li estis sana kaj laborema; ĉiam li donis rifugojon kaj ŝirmon al la malriĉuloj; sed li estis obstina, kiel ĉiuj Kurpoj kaj li kredis gis la fino, ke li revenos en la patrujon, al Narevo. Tamen antaŭ la morto li sendube komprenis, ke tio ĉi ne efektiviĝos. »

Dume onimetis la ŝtoniĝintan malvivulon en la ĉerkon kaj starigis sur malgrandanunuĉevalan glitveturilon jakutan. La kudristino V., sperta pri la religiaj ceremonioj, anstataŭis la pastron. Si laŭte ekkantis : « Estu bona, Reĝino de l'ĉielo, en la malgojo kaj gojo », ni subtenis ŝin per malcertaj voĉoj kaj ekiris al la tombejo.

Ni iris rapide : la frosto plifortiĝis kaj rapidigis nin. Fine ni estas en la tombejo, ĉiu ĵetas peceton da glaciiginta tero sur la ĉerkon; dek-kelkaj batoj per fosilo... kaj post momento nur malgranda, jus surŝutita amaseto da tero atestas pri la pasinta estado de Baldiga sur la tero. Sed ĝi atestos ne longe, — nur kelkajn monatojn; la printempo venos, la amaseto, varmigita de la suno, degelos; ĝi ebeniĝos kun la apuda tero; herbo kovros gin; post unu jaro, post du, la ĉeestintoj disiros en la vastan mondon kaj se eĉ la propra patrino serĉus lin, ĉi tie sur

la tero ŝi nenie lin trovos. Sed neniu serĉos la mortinton, eĉ hundo ne demandos pri li.

Baldiga sciis pri ĉi tio, ankaŭ ni sciis kaj silente disiris hejmen.

* * *

En la sekvinta tago la frosto ankoraŭ plifortigis. Oni ne vidis eĉ unu domon sur la alia flanko de l' strato sufice mallarga; densa nebulo de negaj kristaloj pendis super la tero, kiel nubo. Tra ĝi oni ne vidis plu la sunon; sed kvankam sur la strato ne estis viva kreitajo, tamen la aero, supermezure densiginta de la granda frosto, senĉese alportadis al miaj oreloj jen la metalajn sonojn de la krakanta neĝo, jen la bruegon de la dikaj ŝtupoj krevantaj en la muroj de l' domoj, kaj de la tero malfermiganta per grandaj fendoj, jen ĝemosimilan plendan kanton de Jakuto. Komenciĝis la jakutaj frostoj, kiuj superas eĉ la plej terurajn polusajn malvarmegojn: ia neesprimebla timo ĉirkaŭas la homon, kaj ĉiu viva organismo sentas sian plenan malforton. Kvankam ĝi kuntiriĝas kaj kurbiĝas, kiel mizera hundeto ĉirkaŭita de aro da grandaj mordemaj hundoj, ĝi bone scias, ke ĉi tio estas vana, ke la nekortuŝebla malamiko venkos pli-malpli baldaŭ.

Ankaŭ Baldiga, kvazaŭ en la maldormo, ekstaradis antaŭ mi pli kaj pli ofte. De unu horo mi sidis ĉe malfermita manuskripto, sed mi ne povis labori; la plumo mem elfalis el mia mano kaj la malobeja penso flugis malproksimen trans la limoj de la neĝa kaj frosta tero. Vane mi alvokadis mian prudenton, vane mi ripetadis al mi dek fojojn la konsilojn de la kuracisto; ĝis nun mi pli-malpli sukcese batalis kontraŭ la mordanta min malsano, sed hodiaŭ mi sentis min tute senenergia, senforta. La sapiro al la patrujo manĝegis, konsumis min.

Tiom da fojoj mi ne povis kontraŭstari la allogantajn

revojn, ĉu eble estus hodiaŭ fari tion? La allogo estis pli fortia, mi mem — pli malforta, ol ordinare.

For do la frostoj kaj la neĝoj, for la jakuta realeco! Mi jetis la plumon kaj, ĉirkaŭita de nubo de tabaka fumo, mi senbridigis la febran fantazion.

Forportis do min la petolulo!...

Trans tajgaj¹ kaj stepoj, trans montoj kaj riveroj, trans regnoj kaj landoj sennombraj la flugila penso ekrapidis al la malproksima okcidento, montrante al mi verajn sorĉajojn : miajn apudbugajn kampojn senigitajn de la homa mizero kaj malboneco, plenajn de beleco kaj harmonio. Ĉu mia bušo povas rakonti, ĉu la plumo povas priskribi tiujn sorĉajojn?!

Mi vidis la orajn kampojn, la smeraldajn herbejojn, la arbarojn — maljunulojn, murmuretantajn al mi pri la estinteco.

Mi aŭdis la bruon de la spikaj ondoj, la pepadon de la flugilaj diaj kantistoj, la bruegon de la grandegaj kverkoj, moke kontraŭstarantaj la ventegojn.

Kaj mi satigis de la odoro de tiuj arbaroj balzamaj, de tiuj floraj kampoj, koloritaj de la virga frēseco de la violo, ornamo de l' printempo.

... Ĝiu mia nervo sentis la tušeton de la patruja aero... Mi sentis la vivigan esikon de la sunaj radioj; kvankam ekstere la frosto ankoraŭ pli furioze grincis kaj montris siajn minacajn dentojn, tamen la sango ekfluis pli rapide en miaj vejnoj, la kapo ekbrulis kvazaŭ sorĉita; rigardante kaj aŭskultante la revaĵojn, mi nenion vidis, mi nenion aŭdis ĉirkaŭ mi mem...

Mi ne vidis nek aŭdis, ke la pordo malfermis kaj iu eniris; mi ne rimarkis la vaporturnigojn, aperantajn ĉi tie en tia kvanto, ke ne eble estas tuj ekvidi eniranton; mi

1. *Tajga* = virga siberia arbaro.

ne sentis la froston, kiu penetras en la loĝejon kun ia aroganta, intenca trudemo; mi nenion vidis, mi aŭdis nenion kaj nur kiam mi sentis proksime de mi homon, eĉ ne ekvidinte lin, mi faris jakute la kutiman demandon :

— « Kion vi bezonas? »

— « Tio estas mi, sinjoro, mi vendas bagatelajojn » — eksonis la respondo.

Mi levis la okulojn. Kvankam li estis kovrita per diversaspeca vesto, feloj brutaj kaj cervaj, tamen mi ne dubis, ke antaŭ mi staras vera vilaga pola hebreo. Kiu vidis lin en pola urbeto, tiu rekonos lin ne nur en jakutaj, sed eĉ en patagoniaj feloj. Mi do tuj rekonis lin. Kun plenzo mi rigardis la konatajn trajtojn. La apero de l'hebreo en la momento, en kiu per mia penso kaj koro mi estis en la patrujo, ŝajnis al mi tute komprenebla. Kiom da similaj hebreoj logas en niaj urboj kaj urbetoj! Kelkaj polaj vortoj, diritaj de mia gasto, agrable karesis miajn orelojn. Mi amike rigardis lin, ankoraŭ ne tute rekonsciiginte.

La hebreo staris momenton, poste li iris malantaŭen al la pordo kaj li komencis rapide demeti siajn diversaspecajn vestojn.

Nur tiam mi rekonsciigis kaj rimarkis, ke mi nenion respondis al li kaj ke la divenema sampatruijano tute male kompreenis mian silenton kaj ke li intencas montri al mi siajn komercaĵojn. Mi rapidis klarigi ĉi tion al li.

— « Pro Dio, homo, kion vi faras?! — diris mi. « Mi nenion aĉetas, mi bezonas nenion: ne senvestigu vin vane kaj iru; Dio vin benu! »

La hebreo ćesis sin senvestigi kaj iom pripensinte, proksimiĝis al mi, trenante post si la duone demetitan dohan¹, kaj komencis paroli kun mi rapide kaj senorde :

— « Mi scias ke vi nenion aĉetas. Sinjoro, mi estas tie ĉi jam de longe, de tre longe! Mi ne sciis ĝis hieraŭ, ke

1. Vintra supra vesto, kiu konsistas el du peltoj : ekstera kaj interna. La dohaj estas ordinare cervaj. La malriĉuloj portas brutajn dohajn.

vi venis. Vi ja estas el Varsovio? Vi logas ĉi tie jam de kvar monatoj. Kia domago, ke mi tiel malfrue sciigis! Mi estus tuj veninta. Hodiaŭ mi serĉis vin preskaŭ unu horon; mi iris ĝis la fino de l'urbo, kaj la frosto estas tranĉa, la diablo ĝin prenu! Permesu, sinjoro, mi ne longe tedos vin, mi diros nur kelkajn vortojn... »

— Kion vi deziras?

— Mi volus nur iom paroli kun vi, sinjoro.

Ĉi tiu respondo tute ne mirigis min; mi renkontis jam multajn homojn, kiuj venis nur por « paroli iom » kun samlandano, kiu antaŭ nelonge venis el la patrujo; ankaŭ hebreeoj estis inter ili. La venantoj interesigis pri plej diversaj aferoj : venis simplaj sciamuloj kaj babiluloj; venis ankaŭ homoj, kiuj demandis nur pri la parencoj; venis ankaŭ politikuloj, inter kiuj multaj jam tute malsagigis. La politiko estis ĉiam pleje ŝatata kaj estimata de ĉiuj. La deziro de l' veninto tute ne mirigis min, mi ripetas. Kvankam mi tre dezirus liberigi mian dometon de la malagrabla odoro de l'doħa, mi afable petis lin, ke li senvestigu sin kaj sidiĝu.

La hebreo estis kontenta; post momento li jam sidis ĉe mi kaj mi povis pli atente rigardi lin.

Ĉiuj plej vulgaraj trajtoj de la hebrea gento kuniĝis en la viro sidanta ĉe mi : dika, ete flanken kurbita nazo, akraj, akcipitraj okuloj; kojnforma barbo, kies koloro similis la maturan kukumon; fine malalta frunto, ĉirkaŭita de dikaj haroj, — ĉion tion mia gasto posedis, sed ĝi ne impresis min malbone, eble pro lia mizera vizaĝo, sur kiu oni povis legi ian sinceran malkaŝemon kaj amikecon.

— « Diru al mi, de kie vi estas, kia estas via nomo, kion vi faras ĉi tie kaj pri kio vi deziras sciigi? »

— « Mi estas, sinjoro, Srul el Lubartov, ĝi kuſas, vi verſajne scias, proksime de Lublin; ĉe ni ĉiuj opinias, ke la interspaco estas tre granda; sed nun, li aldonis kun akcento, ni scias, ke Lubartov kuſas tre proksime de Lublin. »

— Ĉu de longe vi logas ĉi-tie?

— Jam de tre longe, preskaŭ de tri jaroj.

— « Tio ja ne estas tre longe; iuj logas tie ĉi pli ol 20 jarojn; mi eĉ renkontis maljunulon el Vilno, kiu logas tie ĉi preskaŭ 50 jarojn; jen estas personoj, kiuj efektive logas jam de longe. » Sed la hebreo kolere rediris :

— « Pri ili mi ne scias, sed mi estas ĉi tie jam de tre longe. »

— Versajne vi estas sola, se la tempo ŝajnas al vi tiel longa?

— Kun edzino kaj kun infano, kun filino; mi havis kvar infanojn, kiam mi iris ĉi tien; sed la terura vojo, Dio nin gardu, ni iris tutan jaron! Vi ja scias, kia estas la vojaĝo de la kondamnito Siberion. Tri infanoj mortis dum unu semajno, t. e. kvazaŭ samtempe. Tri infanoj?! Facile estas diri tion... oni ne povis eĉ enterigi ilin, ĉar nia tombejo ne ekzistas tie... Mi estas hasido, li aldonis pli mallaŭte, mi respektas la religian leĝon... kaj Dio tiel punas min...

Kaj li eksilentis kortuŝinta.

— « Mia amiko, en tiaj cirkonstancoj oni ne povas pensi pri ĉi tio, la tero ĉie estas dia » — mi penis konsolini, sed la hebreo eksaltis, kvazaŭ brulvundita.

— Dia? dia? kion vi diras?! Tio estas hunda tero! Tfū! tfū! dia tero, kiu neniam degelas? Tio estas malbena tero! Dio ne volas, ke la homoj loĝu ĉi tie : se Li volus, ĝi ne estus tia. Malbena, malnobla! Tfū! tfū!

Kaj li komencis kraĉi, kaj bati per la piedoj; kunpreminte la bušon kaj kuntirinte la fingrojn, li minacis la senkulpan jakutan teron; li murmurejis hebreajn malbenojn kaj fine laca li sidiĝis, falis sur la seĝon apud mi.

Ĉiuj ekzilitoj, sendepende de ilia religio kaj nacieco ne amas Siberion; sed la fanatika hasido ne povis malami duone. Mi atendis, ke li trankviliĝu. La hebreo, edukita en severega instruejo, rapide kvietigis sian kortuŝigon,

kaj kiam post momento mi demande rigardis liajn okulojn, li tuj respondis :

— Pardonu, sinjoro, mi kun neni parolas pri tio. Kun kiu mi povus paroli ĉi tie?

— Ĉu hebreoj ne logas tie ĉi?

— Ili jam ne estas hebreoj, ili ne diferencas de ĉitieaj logantoj... neni respektas la religian legon.

Timante novan eksplodon, mi interrompis lin, mi decidis mallongigi la interparoladon kaj mi demandis, pri kio li deziras paroli kun mi.

— Mi dezirus sciigi, kio farigas ĉe ni? Mi estas ĉi tie jam multajn jarojn kaj mi neniam aŭdis pri tio ĉi.

— Vi demandas iom strange; mi ne povas ja rakonti al vi pri ĉio; mi ne scias, kio interesas vin, eble la politiko?

La hebreo silentis.

Mi opiniis, ke mia gasto, kiel multaj aliaj, interesigas pri la politiko, kvankam ili ne komprenas eĉ la nomon de la afero. Mi komencis stereotipan rakonton, kiun mi ripetadis jam multajn fojojn, pri la politika stato de Eŭropo, de nia lando k. t. p., sed la hebreo malpacience interrompis min.

— Tio ĉi do ne interesas vin? — mi demandis.

— Mi neniam pensis pritio — respondis li malkaše.

— Nun mi scias, kion vi bezonas, eble vi deziras sci, ĉu la hebreoj profite komercas?

— Ili havas pli grandan profiton ol mi.

— Vi estas prava. En tiu ĉi okazo eble vi volas sci; ĉu la nutraĵo estas kara ĉe ni; kiaj estas la prezoj en la bazaro; kiom faruno, viando kostas?

— Tio ne utilos min, ĉar tie ĉi oni trovas nencion, eĉ se tie la prezoj estus plej malkaraj.

— Fine kion, pro diablo, vi bezonas?

— Mi ne scias, sinjoro, kiel dirition. Ofte mi tiel pensas, pensas, ke Riska — tio estas la nomo de mia edzino — demandas : » Srul, kio al vi estas? » Kion mi devas respondi al ŝi, se mi mem ne scias, kio estas al mi? Eble

oni ridos min? — aldonis li, kvazaŭ esplorante, ĉu ankaŭ mi ridos lin.

Sed mi ne ridis. Li min tre ekinteresis : videble io turmentis lin, — io, kion li mem ne komprenis kaj kion li ne povis priskribi en la lingvo, kiun li tre malfacile parolis. Por helpi lin, mi lin trankviligis; mi petis, ke li ne rapidu; mi diris, ke mia laboro ne estas urĝa, ke mi povas paroli unu horon, eĉ pli k. t. p.

La hebreo dankis min per la rigardo kaj post mallonga pripenso, li komencis jenan interparoladon :

- Kiam vi elveturis el Varsovio?
- Laŭ la rusa kalendaro en la fino de aprilo.
- Ĉu tiam estis tie malvarme, aŭ varme?
- Tute varme, mi veturnis en somera vesto.
- Varme? Kaj ĉi tie — la frosto?
- Ĉu vi forgesis, ke ĉe ni en aprilo la kampoj jam estas semitaj, ĉiu arboj estas verdaj.
- Verdaj? — la ĝojo ekbrilis en la okuloj de Srul, — jes, jes, verdaj. Kaj tie ĉi — la frosto.
- Nun mi jam sciis, kion li bezonas; sed por certigi mi silentis, la hebreo kuragiĝis.
- Diru al mi, sinjoro, ĉu estas nun ĉe ni, mi jam forgesis, kiel oni nomas ĝin, mi jam forgesis la polan lingvon,
- li hontiginte pravigis, kvazaŭ li iam estus sciinta, — ĝi similas la pizon, ĝi kreskas somere en la ĝardenoj sur grandaj bastonoj?...
- Fazeolo?
- Jes, fazeolo. Fazeolo, fazeolo, — li kelkajn fojojn ripetis por bone ekmemori la vorton.
- Kompreneble multe da ĝi estas ĉe ni, kaj ĉu tie ĉi ĝi ne kreskas?
- Tie ĉi! Dum tutaj tri jaroj mi ne vidis eĉ unu eron, la ĉi tiea pizo similas tian, kiun ĉe ni nur... nur...
- La porkoj mangas — mi helpis lin.
- Jes! ĉi tie oni vendas pofunte kaj ne ĉiam oni povas ricevi ĝin.

— Ĉu vi amas la fazeolon?

— Ne, sed mi ofte pensas pri ĝi. Ĉu ne bele estas, kiam ĝi kreskas ĉirkaŭ la domo, kiel arbareto. Tie ĉi oni havas nenion!

— Kaj nun — li ree komencis — diru al mi, sinjoro, ĉu vintre estas ĉe ni malgrandaj, jen tiaj — kaj li montris sur la fingro — grizaj birdetoj? mi forgesis ankaŭ ilian nomon. Antaŭe tre multe da ili estis. Ofte kiam mi pregis ĉe la fenestro, la birdetoj kolektigis amase. Sed ĉu mi rigardis ilin? Mi neniam estus kredinta, ke mi iam pensos pri ili. Tie ĉi eĉ la korvoj forslugas vintre, des pli tiaj malgrandaj birdetoj; sed ĉe ni ĉu ili estas ankoraŭ, sinjoro, ĉu ili estas?

Mi ne respondis al li; mi ne dubis plu, ke la maljuna hebreo, la fanatico hasido, sōpiras al la patrujo same kiel mi, ke ni ambaŭ suferas la saman malsanon. Tia renkonto tre kortuſis min. Mi prenis lian manon kaj mi diris :

— Jen pri kio vi deziras paroli kun mi! Vi do ne pensas pri via malfacila sorto, pri la mizerio, kiu premas vin, sed vi sōpiras al la suno, la aero, la patruja lando? Vi pensas pri la kampoj, herbejoj kaj arbaroj, pri la logantaj en ili diaj kreitajoj? Hodiaŭ kiam la karaj pentraĵoj malaperas el via memoro, vi timas la malplenon, kiu ĉirkaŭprenos vin, la grandan orfecon, kiu atingos vin, kiam la karaj rememoraĵoj estingiĝos? Vi deziras, ke mi rememorigu vin pri ili, ke mi rakontu, kia nia lando estas?

— Jes, s̄injoro, jes, sinjoro; por tio mi venis ĉi tien. Kaj li premis miajn manojn kaj li ridis ĝoje, kiel infano.

— Aŭskultu do, frato!...

Kaj Srul aŭskultis min avide, kun malfermita bušo, kun rigardo fiksita sur mi; per ĉi tiu rigardo li bruligis kaj instigis min, li kaptis miajn vortojn kaj metis ilin profunde sur la fundon de sia varmega koro; li metis ilin tien, mi ne dubas, ĉar kiam mi finis mian rakonton, la

hebreo dolore ekĝemis : « O vej mir, o vej mir ! » la flavrug'a barbo ektremis kaj larmoj grandaj, puraj larmoj ekruligis sur lia mizera vizaĝo... Longe ploregis la maljuna hebreo kaj mi ploris kun li.

* *

Multe da akvo forfluis de tiu ĉi tempo en la malvarma Lena kaj verŝajne ne malmulte da homaj larmoj fluis sur malĝojaj vizaĝoj. Sed kvankam tio okazis antaŭ multaj jaroj, tamen ofte en la silenta, sendorma nokto mi vidas la statuosimilan doloran vizagon de Baldiga kaj kune kun ĝi la vizaĝo de Srul aperas, — vizaĝo flaviginta kaj sulkiĝinta kun puraj larmoj en la okuloj. Kaj kiam mi rigardas pli atente ĉi tiujn noktajn fantomojn, ofte ŝajnas al mi, ke la tremantaj, palaj lipoj de la hebreo moviĝas kaj mallaŭta, malespera voĉo murmuretas apud mi : « Ho, Jehovo, kial Vi estas tiel senkompatema por unu el la plej fidelaj de Viaj filoj?... »

FABELO

De K. TETMAJER.

...Klinu al mi la kapeton kaj aŭskultu...

Kiam la dioj vizitadis ankoraŭ la homojn, atena poeto verkis himnon por honori Zeŭson. Gi tiel ĝojigis la koron de l'tondrojetanto, ke li decidis rekompenci la poeton laŭ grado de sia kontenteco. Li do deiris de Olimpo teren, grandega kaj radianta, simila al suno, staranta super arbaro. La poeto, sidiĝinte sur apudakva ŝonego, kun la frunto apogata sur la manplato, rigardis tiam la bluan maran sensinajon kaj aŭskultis la unutonan bruon de l'duondormaj ondoj, — bruon plenan de ebriiganta medito. Vidinte antaŭ si la sinjoron de l'tero kaj de l'ĉielo, la poeto ektimis, sed Zeŭso ekparolis afable :

— Vi honoris min per kanto, kiu indas mian gloron kaj mian sanktan potencon — jen mi rekompencos vin. Mi donos al via parolo fortecon kaj ĉarmon : kiam gi sonos, la maro kvietiĝos kaj aŭskultos vin, la nuboj fluantaj sur la ĉielo haltigos sian flugon; mi donos al via parolo fortecon kaj ĉarmon : la plej noblaj homoj alportos al vi oron kaj purpuron, kaj vi estros ilin, kiel la gruo sian aron; la plej belaj virinoj donacos al vi siajn ruĝajn animojn kaj siajn korpojn, blankajn kaj bonodorajn. Mi faros vin riĉa, potenca kaj feliĉa.

Sed la poeto, skuinte la kapon, rediris :

— Patro de l'edioj kaj de l'homoj, via rekompenco superas la meriton de l'mortemaj homoj kaj indas vian senmортan kaj ĉiopotencan manon; tamen mi ne bezonas ĝin. Mi jam estas riĉa, potenca kaj feliĉa.

Ekmiris la olimpano.

— Kiel? — li demandis. — Sur viaj ŝultroj, poeto, mi vidas mantelon kovritan de polvo; sur viaj piedoj — polvon de malfacilaj kaj lacigantaj vojoj; kaj en viaj manoj — bastonon de l'migrulo. Malgojo sulkigis vian frunton; en via bušo logas maldolĉeco kaj ĉagreno. Ĉu vi salutis iam per rideto la oran veturilon de *Helios*? Vi estas sen hejmo, kiel birdo, kies nesto forbrulis; vi estas sola, kiel monta sovaĝa rozo sur ŝonego, — kiamaniere vi estas riĉa, potenca kaj feliĉa? Kion vi posedas?

La poeto respondis :

— Unu virinan koron, kiu aŭskultas min.

La patro de l'dioj kaj de la homoj ridetis, kaj metante la radiantan manplaton sur la ŝultron de l'poeto, diris :

— Sed se mi faros, ke ŝi ne aŭskultos vin?

— Tiam donu al mi la morton, — reparolis la poeto.

* * *

Sed *Pan*, la disputulo, kiu kuſis proksime en la densejo, kruciginte la kaprajn piedojn, forpelis de si la muſojn per branĉeto de bonodora mirto, kaj murmuris per dika baso :

— Patro Zeŭso, tiam anstataŭ ŝi donu al li alian.

SUR LA FERDEKO

De Stefan ZEROMSKI¹.

Sur la ferdeko de Ŝipo, iranta de Brunnen Fluelen'on, la turistoj amase puſis unuj aliajn. Tie estis anoj de la nacioj franca, germana, itala, angla kaj de aliaj. La matena ĉielruĝo aperis super la montoj kaj ĉirkaŭprenis la landon, kiel nepriskribebla kortuſeco. La kupulo Urirothstock staris en la noktaj nuboſ kvazaŭ mistera sanktejo en la bonodorfumo. Dekstre kaj maldekstre la glaciaj proj brilis sub la suno. Pli profunde, apud la akvoj ankoraŭ serĉis rifuĝejon la nokto, elpelita jam de ĉie. La abioj, avelarboj kaj betuloj, starantaj ĉe la bordo, karese kaſis ĝin, laŭ eblo, inter si. Ili mallevis la branĉojn ĝis la akvo kaj, mutiĝintaj de mirego, rigardis la proprajn figurojn, naskiĝantajn el la profundego. La longa golfo, kvazaŭ senviva, senmova violkolora plato, kuſis sub kaduka nebulo. Delikataj migrantaj nubetoj levigis de l'travideblaj akvoj kaj iris super ili. Oni vidis, ke malproksime, malproksime, en la krepuska blua valo eraras super la kvieta lago ombroj kaj fantomoj, kiuſn Schiller ĉi tie songis.

Subite sur la unukolora fluo aperis belega, verdeta makulo kun klaraj konturoj kaj rapidis, kiel la libera Ŝipeto de Tellow. Ŝipo skuis la dormantan suprajon de l' lago kaj tiris post si la balanciĝantajn ondojn, kvazaŭ mallevitajn flugilojn. Tiuj ĉi brilaj, etaj ondoj iris malantaŭen, pli kaj pli malrapide al la nigraj bordoj, karesante unu la alian.

1. Ling Inter. 1904, n° 6.

La tuta antaŭa parto de l'îipo estis plena de svisaj infanoj. Tio estis lernejo el vilago de kantono Appenzell, kiu faris la kutiman someran ekskurson tra sia lando. Tie estis diversaĝaj knaboj kaj knabinoj, filoj kaj filinoj de terlaboristoj kaj burgoj, de paštistoj kaj komercistoj, de laboristoj, servantoj kaj mizeruloj. Ĉiuj estis jam lacaj, brunigitaj de la suno, kovritaj de la polvo. Ilia estro estis instruisto, *hajb* kun la gestoj de vulgara laboristo, kun lentuga maldelikata vizaĝo, kovrita de senkoloraj haroj. Sed la vizaĝo posedis ion, kio distingigas la tiean instruiston en la amaso. Sur ĝi estis pentrita la kutimo diri la veron malkašan kaj puran, ĉiam kaj ĉie. Ĉi tiu neceso, ĉi tiu bela frukto de l'alta kulturo, lavas en kelke da jaroj, kiel la senlaca akvo la obstinan teron, la mankojn de l'individua karaktero, la malbelajojn de l'temperamento, kun kiuj oni naskiĝas, kaj signas la vizaĝojn per rideto, kian oni povas vidi nur sur la maljunaj pentraĵoj de Bernardi Luini. Ili estas naivaj vizaĝoj, kiuj ne scias mensogi.

Tia lernejo, kie estas eble, piediras, en aliaj lokoj veturas fervoje aŭ vaporŝipe. En la nordaj regionoj ili vizitas fabrikojn, bonegajn stablojn, muzeojn, pregejojn, belajn urbojn apud la lagoj, centrojn de l'vivo, scienco kaj laboro; izolajn vilagojn, maljunajn ruinojn kaj fine senvivajn dezertojn sur altaj montoj, kie malgajegaj glaciejoj dormas en eterna silento. La pli aĝaj infanoj kolektas en siaj verdaj skatoloj kreskaĵojn kaj insektojn, la malpli aĝaj sur la kampoj de Näfels, Morgarten, Sempach aŭskultas historiajn rakontojn kaj lernas legendojn, kiuj estas kvazaŭ sopiroj de l'homaro.

Kiam ili transpaſos la altan gotardan supron, kiam ili malsupreniros en la belan tesinan valon, homoj parolantaj fremdan lingvon, italoj nigrat kaj moviĝemaj akceptos ilin en malfermitajn brakojn, ĉar ili estas iliaj fratoj.

Kiam post longa migrado ili venos en la malgajan ronan

valon, kie oni parolas france, ankaŭ tie oni ilin ame akceptos, ĉar ili estas iliaj fratoj.

Kiam la ŝipo iris preter Grütli, eksonis bela kanto de l'infanoj. Turninte la kapojn al la alta krutajo de l'senmorta ŝonego, ili kantis :

Vom ferne sei herzlich gegrüsset, du stilles Gelände am See...

La fremdlandaj vojaĝantoj ĉirkaŭis la malgrandajn kantantojn kaj plezure aŭskultis la harmonian horon. Tie ĉi kaj tie oni aŭdis laŭdan vorton. Iu germano mallaŭte aplaŭdis, maldika sinjorino sopire murmureatis al sia kunulo : *oui, c'est beau...* Sur la pergamenaj vizaĝo de iu anglo aperis kortuŝita rideto. Kelke da junuloj staris flanke. Iliaj vizaĝoj estis tre malgajaj, kaj la pupiloj — kovritaj de larmoj.

TABELO DE ENHAVO

M. Gawalewicz. — La lasta amkunveno	4
W. Gomulicki. — Kion ne kompreñas la hirundoj kaj papilioj	10
Hajota. — La floroj de l'malsideleco	13
K. Junosza. — La flikisto	19
M. Konopnicka. — Mia onklinjo	31
A. Niemojewski. — Kapreolineto	40
E. Orzeszko. — Legendo	44
B. Prus. — Ombroj	47
— La ŝimo de l'mondo	51
— Ĉu ŝi amas, aŭ ne amas?	54
— El la legendoj de antikva Egipto	56
W. Reymont. — En la profundajoj	64
H. Sienkiewicz. — Lanternisto	73
— Du herbejoj	90
— Ĉe la fonto	95
W. Sieroszewski. — Ofere al la dioj	115
A. Szymanski. — Srul el Lubartov	139
K. Tetmajer. — Fabelo	150
S. Zeromski. — Sur la ferdeko	152